

Nota van Antwoord Delta Rhine Corridor West

Voornemen en voorstel voor Participatie (VenP)

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD)

April 2026

Projectleiding: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Inleiding

Van vrijdag 5 september tot en met donderdag 16 oktober 2025 lagen het Voornemen en voorstel voor Participatie (VenP), het Participatieplan en de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) ter inzage voor de Delta Rhine Corridor (DRC) West. Iedereen kon op deze documenten reageren door het indienen van een reactie of zienswijze. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Gasunie vinden participatie van de omgeving belangrijk. Het doel van het ophalen van deze reacties en zienswijzen is om de omgevingspartijen vanaf het begin te betrekken. In totaal zijn 103 reacties en zienswijzen ontvangen. Het ministerie van EZK en Gasunie bedanken de indieners voor de geleverde input en het meedenken met de DRC West. Tijdens de terinzagelegging organiseerde het ministerie van EZK één online en zes fysieke informatiebijeenkomsten. De online informatiebijeenkomst vond plaats op donderdag 11 september. De fysieke momenten hebben plaatsgevonden op:

- Woensdag 17 september: DukdalfBRES, Reede 2A in Brielle;
- Donderdag 18 september: De Symfonie, Eilenbergstraat 250 in Tilburg;
- Dinsdag 23 september: Theater de Bussel, Torenstraat 10 in Oosterhout;
- Woensdag 24 september: Dorpshuis Streona, Stockholmplein 6 in Strijen;
- Maandag 29 september: De Walnoot, Reginahof 1 in Boxtel;
- Donderdag 2 oktober: Hotel de Borgh, IJshof 1 in Zevenbergen.

Tijdens deze bijeenkomsten vertelden de initiatiefnemers van Gasunie en het ministerie van EZK meer over de documenten die ter inzage lagen, de bijbehorende procedure en ook werd aan de hand van interactieve kaartbeelden informatie op perceelniveau gedeeld. Bezoekers konden vragen stellen en ook een formele reactie of zienswijze indienen. De online informatiebijeenkomst had 140 bezoekers en de fysieke momenten werden door 550 geïnteresseerden bezocht.

Hoe vind ik mijn ingediende reactienota terug?

Hieronder vindt u onze antwoorden op de hoofdpunten uit de ingediende reacties en zienswijzen op de bovengenoemde documenten die ter inzage hebben gelegen. In de antwoorden wordt aangegeven óf en zo ja hoe de input vanuit deze participatieronde wordt meegenomen in de (definitieve) Notitie Reikwijdte en Detailniveau van de DRC West. Iedereen die voor het einde van de terinzagelegging een reactie heeft ingediend, heeft een brief ontvangen waarin het registratienummer staat. Aan de hand van dit nummer kan de reactie en het antwoord daarop in deze Nota van Antwoord worden gevonden. De inspraakbundel met daarin alle 103 ingediende reacties en zienswijzen is te vinden in bijlage 1.

Reacties op oorspronkelijk VenP DRC

Begin 2025 hebben indieners van reacties op het oorspronkelijke Voornemen en voorstel voor Participatie (VenP) Delta Rhine Corridor (mei 2023) een brief ontvangen met duiding hoe gezien de nieuwe scope de reacties worden meegenomen in de verdere uitwerking. Daar waar de oorspronkelijke reacties betrekking hebben op de scope van de huidige DRC West, te weten het beoogde tracé van waterstof- en CO2-buisleidingen tussen Rotterdam en Boxtel, wordt de input meegenomen zoals ook de reacties en zienswijzen op de documenten die vorig jaar ter inzage hebben gelegen. De wijze waarop de aandachtspunten worden meegenomen is te herleiden uit de inhoud van deze Nota van Antwoord, verwijzend naar de beantwoording op themaniveau en de aanvullende individuele beantwoording. Dit geheel bevat alle meegegeven aandachtspunten bij het oorspronkelijke DRC VenP. Voor de volledigheid zijn de oorspronkelijke reacties als bijlage 2 toegevoegd aan deze Nota van Antwoord.

Advies van de Commissie voor de mer

In deze Nota van Antwoord is tevens de reactie opgenomen op het tussentijds advies dat de Commissie voor de milieueffectrapportage (mer) heeft uitgebracht. Het advies van de Commissie voor de mer is te vinden in bijlage 3.

Reactietabel

Gebruikte afkortingen in de tabel:

VenP: Voornemen en voorstel voor Participatie

cNRD / concept-NRD: Concept Notitie Reikwijdte en detailniveau

MER: Milieueffectrapport

Overzicht reacties

Volgnummer	Reactienummer	Particulier/organisatie
1	202504901	Particulier
2	202504902	Particulier
3	202504903	Particulier
4	202504904	Particulier
5	202504905	Particulier
6	202504906	Particulier
7	202504907	Particulier
8	202504908	Particulier
9	202504909	Particulier
10	202504910	Particulier

Volgnummer	Reactienummer	Particulier/organisatie
11	202504911	Particulier
12	202504912	Particulier
13	202504913	Particulier
14	202504914	Organisatie
15	202504915	Organisatie
16	202504916	Particulier
17	202504917	Particulier
18	202504918	Particulier
19	202504919	Particulier
20	202504920	Particulier
21	202504921	Particulier
22	202504922	Organisatie
23	202504923	Organisatie
24	202504924	Particulier
25	202504925	Organisatie
26	202504926	Particulier
27	202504927	Organisatie

Volgnummer	Reactienummer	Particulier/organisatie
28	202504928	Organisatie
29	202504929	Particulier
30	202504930	Particulier
31	202504931	Particulier
32	202504932	Particulier
33	202504933	Organisatie
34	202504934	Organisatie
35	202504935	Particulier
36	202504936	Particulier
37	202504937	Particulier
38	202504938	Organisatie
39	202504939	Organisatie
40	202504940	Organisatie
41	202504942	Particulier
42	202504943	Particulier
43	202504944	Organisatie
44	202504945	Particulier
45	202504946	Particulier
46	202504947	Particulier

Volgnummer	Reactienummer	Particulier/organisatie
47	202504949	Particulier
48	202504950	Particulier
49	202504951	Particulier
50	202504952	Organisatie
51	202504953	Particulier
52	202504954	Organisatie
53	202504955	Particulier
54	202504956	Particulier
55	202504958	Particulier
56	202504959	Particulier
57	202504960	Particulier
58	202504961	Particulier
59	202504962	Organisatie
60	202504963	Particulier
61	202504964	Organisatie
62	202504965	Particulier
63	202504966	Organisatie
64	202504967	Particulier
65	202504968	Particulier

Volgnummer	Reactienummer	Particulier/organisatie
66	202504969	Organisatie
67	202504970	Particulier
68	202504971	Organisatie
69	202504972	Organisatie
70	202504973	Organisatie
71	202504974	Organisatie
72	202504975	Organisatie
73	202504977	Organisatie
74	202504978	Organisatie
75	202504979	Particulier
76	202504980	Organisatie,
77	202504981	Organisatie
78	202504982	Particulier
79	202504983	Organisatie
80	202504984	Organisatie
81	202504985	Organisatie
82	202504986	Organisatie
83	202504987	Particulier
84	202504988	Particulier

Volgnummer	Reactienummer	Particulier/organisatie
85	202504990	Organisatie
86	202504991	Organisatie
87	202504992	Particulier
88	202504993	Organisatie
89	202504994	Organisatie
90	202504995	Organisatie
91	202504996	Organisatie
92	202504997	Organisatie
93	202504998	Organisatie
94	202504999	Organisatie
95	202505000	Organisatie
96	202505001	Organisatie
97	202505002	Organisatie
98	202505003	Organisatie
99	202505004	Particulieren en organisaties
100	202505005	Particulier
101	202505006	Organisatie
102	202505009	Organisatie
103	202505014	Particulier

Reacties

Thema's

In veel ontvangen reacties op de gepubliceerde documenten van de Delta Rhine Corridor West (hierna: DRC West) komen diverse thema's terug. In dit onderdeel van de Nota van Antwoord worden vragen en suggesties binnen de thema's beantwoord.

Veiligheid

Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld.

Veldonderzoeken

De eerste veldonderzoeken zijn begin 2026 gestart. Daarop zullen aanvullende veldonderzoeken worden uitgevoerd, gebaseerd op de bureaustudies zoals beschreven in paragraaf 5.3 van de NRD.

Realisatiefase

Op dit moment is de precieze planning voor de realisatie van de DRC West nog niet bekend. De realisatieplanning van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. De globale planning voor de DRC West is opgenomen in paragraaf 3.6 van de NRD en gaat uit van een realisatiefase vanaf 2030 tot en met 2032.

Locatie van de DRC West

Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.

Gevolgen van de DRC West

Aanlegfase

In de volgende fase van de DRC West wordt integraal onderzocht welke milieueffecten, ruimtelijke gevolgen en maatschappelijke gevolgen optreden als gevolg van de DRC West. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, en in paragraaf 6.2 van de NRD de onderzoeksthema's van de Integrale Effectanalyse (IEA). Concrete conclusies over locatie gebonden effecten of maatregelen volgen pas na de uitgevoerde onderzoeken en de daarop gebaseerde afwegingen. Op dat moment is ook pas bekend welke mitigatie- of inpassingsmaatregelen passend zijn.

Gebruiksfase

Uitgangspunt is dat na ingebruikname een omwonende geen consequenties ervaart van de DRC West buisleidingen. Eventuele beperkingen in het gebruik van de grond worden besproken met de desbetreffende perceeleigenaar.

Concrete conclusies over locatie gebonden effecten of maatregelen volgen pas na de uitgevoerde onderzoeken en de daarop gebaseerde afwegingen. Op dat moment is ook pas bekend welke mitigatie- of inpassingsmaatregelen passend zijn.

Contact met Grondeigenaren

Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.

Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: <https://www.gasunie.nl/drc-west>

Waardedaling, schade en aansprakelijkheid

In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.

Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.

Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.

Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.

Toekomstvastheid

DRC West ziet op de aanleg en het gebruik van één waterstof en maximaal twee CO₂-leidingen, inclusief bijbehorende energie-infrastructuur. Andere (toekomstige) leidingen vallen buiten de procedure voor DRC West. In het ontwerp wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit is onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht in de Integrale Effectanalyse (IEA), zie paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.

Alternatief tracé

De DRC West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO₂.

In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO₂ aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in paragraaf 4.1. van de NRD.

Aansluitlocaties / koppelstukken

Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West. Hiervoor kunt u terecht bij: <https://www.hynetwork.nl/zakelijk/klantworden#> - Voor waterstof en voor CO₂ kunt u uw interesse uitten naar: drc-co2@gasunie.nl. Specifiek voor CO₂ geldt dat u alleen CO₂ kan afvoeren, niet invoeren.

Voor bevoegde gezagen geldt:

Onlangs is het aansluitbeleid van Hynetwork voor waterstofaansluitingen verruimd met de mogelijkheid voor een 'Valve Study Agreement' voor derden. Het doel van de VSA is het mogelijk maken dat derden (o.a. gemeenten, provincies, havenbedrijven en netwerkbedrijven) een overeenkomst, met bijbehorende financiële verplichtingen, kunnen aangaan met Hynetwork voor het ontwikkelen en realiseren van een aansluitschema ten behoeve van toekomstige waterstofontwikkelingen. Meer informatie hierover vindt u via: [Verruiming aansluitbeleid: Aansluitschema vanuit derden | Hynetwork](#)

Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West.

Meekoppelkansen

DRC West staat open voor meekoppelkansen vanuit de regio. Uitgangspunt hierbij is dat u initiatiefnemer blijft van uw initiatief. Dat betekent dat u verantwoordelijk blijft voor besluitvorming, vergunningen, ontwerp, budget en planning. Zie ook paragraaf 5.2 van de NRD. U kunt contact met ons opnemen via www.gasunie.nl/drc-west.

Individuele reacties

In aanvulling op de voorgaande beantwoording op thema niveau, vindt u hierna de individuele reacties op de gepubliceerde documenten van de DRC West. Hierbij wordt ingegaan op specifiekere aandachtspunten, suggesties en zorgen. Daar waar het van toepassing is, wordt in de individuele beantwoording verwezen naar de voorgaande thema's.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
1	202504901	
1a	Reactie	<i>De indiener vraagt waarom hij een informerende brief heeft ontvangen en andere buurtbewoners niet.</i>
	Antwoord	U heeft deze brief ontvangen omdat u mogelijk belanghebbende bent in de DRC West. Als onderdeel van de wettelijke procedure informeren wij betrokkenen en belanghebbenden over de plannen en de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de cNRD. Het kan voorkomen dat niet iedereen in de buurt een brief ontvangt, afhankelijk van de vastgestelde verspreidingscriteria.
1b	Reactie	<i>De indiener vraagt of er buisleidingen onder zijn woning zullen worden gerealiseerd.</i>
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Hierbij hanteren we minimaal 7 meter afstand tot woningen. De DRC-West buisleidingen worden daarmee niet onder uw woning gerealiseerd. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder geluid en veiligheid.
1c	Reactie	<i>De indiener vraagt waar de buisleidingen zullen worden gerealiseerd.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
1d	Reactie	<i>De indiener vraagt wat voor hinder omwonenden van de aanleg van de DRC West kunnen ervaren.</i>
	Antwoord	De aard en omvang van de hinder is op dit moment nog niet bekend. In het MER onderzoeken we de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de DRC West, waaronder hinder door aspecten zoals geluid, trillingen, tijdelijke verkeersmaatregelen en andere verstoringen. Indien hinder niet kan worden voorkomen, zullen er maatregelen worden getroffen om hinder zoveel mogelijk te beperken.
1e	Reactie	<i>De indiener vraagt naar de consequenties voor omwonenden na ingebruikname van de buisleidingen.</i>
	Antwoord	Uitgangspunt is dat na ingebruikname een omwonende geen consequenties ervaart van de DRC West buisleidingen. Eventuele beperkingen in het gebruik van de grond worden besproken met de desbetreffende perceeleigenaar. Concrete conclusies over locatie gebonden effecten of maatregelen volgen pas na de uitgevoerde onderzoeken en de daarop gebaseerde afwegingen. Op dat moment is ook pas bekend welke mitigatie- of inpassingsmaatregelen passend zijn.
1f	Reactie	<i>De indiener is van mening dat de documentatie onduidelijk is.</i>
	Antwoord	Wij begrijpen dat het proces soms als omvangrijk en complex kan worden ervaren. De uitgebreide documentatie, zoals de NRD en het VenP, zijn bedoeld om transparantie te bieden over het proces, het onderzoeksgebied en het onderzoeks- en beoordelingskader.
2	202504902	
2a	Reactie	<i>De indiener vraagt of de DRC West binnen het dorp Lage Zwaluwe zal worden gerealiseerd.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
2b	Reactie	<i>De indiener informeert naar de gevolgen van de DRC West voor de omwonenden van Lage Zwaluwe, waaronder de vraag of woningen moeten wijken.</i>
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Hierbij hanteren we minimaal 7 meter afstand tot woningen. Er zullen geen woningen hoeven wijken voor de DRC-West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder geluid en veiligheid.
2c	Reactie	<i>De indiener verzoekt om meer informatie over de locatie en de gevolgen voor de inwoners van Lage Zwaluwe.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER. Deze informatie zal met de publicatie van het MER worden gedeeld. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
3	202504903	
3a	Reactie	<i>De indiener vindt de DRC West een goed voornemen.</i>
	Antwoord	We danken u voor uw positieve reactie.
4	202504904	
4a	Reactie	<i>De indiener informeert naar de ligging van het tracé in de buurt van Nieuw-Beijerland.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
5	202504905	
5a	Reactie	<i>De indiener vindt de informatie in het cNRD en VenP onduidelijk door het gebruik van veel afkortingen.</i>
	Antwoord	Het spijt ons te horen dat u de informatie in de cNRD en het VenP als onduidelijk ervaart door het gebruik van afkortingen. We streven naar transparante en begrijpelijke communicatie. Een beschrijving van de gebruikte afkortingen en termen is opgenomen in de cNRD en het VenP zelf. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
6	202504906	
6a	Reactie	<i>De indiener stelt dat diverse hyperlinks van de DRC West niet aanklikbaar zijn.</i>
	Antwoord	Het spijt ons ons te horen dat de hyperlinks destijds niet werkten. Wij hebben dit inmiddels opgelost. Dank voor het melden.
7	202504907	
7a	Reactie	<i>De indiener vraagt hoe lekkages en scheuren in de buisleidingen worden gecontroleerd.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema binnen de DRC-West. De leidingen binnen het tracé worden tijdens de aanlegfase veelvuldig getest op lekkages en scheuren door middel van optisch en niet-destructief onderzoek. Niet-destructief

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		onderzoek is een methode waarbij buisleidingen niet worden beschadigd of worden aangetast in hun bruikbaarheid. De onderzoeken worden zowel door de (nog nader te bepalen) aannemer en een onafhankelijk keuringsinstituut uitgevoerd. Wanneer de gehele leiding klaar is, wordt deze nogmaals getest om eventuele lekkages op te sporen. Tijdens de gebruiksfase worden de leidingen met meetapparatuur gemonitord. Daarbij worden jaarlijks inspecties uitgevoerd.
7b	Reactie	<i>De indiener informeert naar de veiligheidsmaatregelen in de buurt van woningen.</i>
	Antwoord	Externe veiligheid wordt uitgebreid onderzocht in de milieueffectrapportage (MER). In dit rapport worden onder andere veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies. Veiligheidsmaatregelen zullen in de Project-MER (volgende fase) verder uitgewerkt worden en gelden met name voor de belemmerde zone waar de buis in ligt.
7c	Reactie	<i>De indiener vraagt of er sprake is van een calamiteitplan, in het geval van een incident met waterstof en CO₂.</i>
	Antwoord	Externe veiligheid wordt uitgebreid onderzocht in de milieueffectrapportage (MER). In dit rapport worden onder andere veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies. Op basis van dit rapport zal uw gemeente een calamiteitenplan opstellen, indien noodzakelijk.
7d	Reactie	<i>De indiener vraagt hoe diep de leidingen worden aangelegd en wat dit betekent voor bomen, tuinen of rioleringen.</i>
	Antwoord	De exacte ligging, waaronder de diepte van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, waaronder de effecten op natuur en gebruiksfuncties.
7e	Reactie	<i>De indiener vraagt waar in zijn buurt gegraven of gewerkt zal worden.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
7f	Reactie	<i>De indiener informeert hoe lang de werkzaamheden in zijn directe omgeving zullen duren.</i>
	Antwoord	Op dit moment kunnen we uw vraag nog niet precies beantwoorden. De exacte ligging, aanlegmethode en realisatieplanning van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. De globale planning voor de DRC West is opgenomen in paragraaf 3.6 van de NRD.
7g	Reactie	<i>De indiener vraagt wat voor hinder hij kan verwachten, waaronder geluid, stof, trillingen en bereikbaarheid van zijn woning.</i>
	Antwoord	De aard en omvang van de hinder is op dit moment nog niet bekend. In het MER onderzoeken we de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de DRC West, waaronder hinder door aspecten zoals geluid, trillingen, tijdelijke verkeersmaatregelen en andere verstoringen. Indien hinder niet kan worden voorkomen, zullen er maatregelen worden getroffen om hinder zoveel mogelijk te beperken.
7h	Reactie	<i>De indiener vraagt of er in weekenden of avonden zal worden gewerkt.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 7f.
7i	Reactie	<i>De indiener vraagt of de aanleg van de DRC West gevolgen zal hebben voor grondwater, bodemkwaliteit of natuur.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen wat we precies onderzoeken op het gebied van water, bodem en natuur.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
7j	Reactie	<i>De indiener informeert of er gezondheidsrisico's zijn bij langdurig verblijf in de buurt van de buisleidingenleidingen.</i>
	Antwoord	<p>We transporteren CO2 alleen als het veilig is. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat stelt daar richtlijnen voor op.</p> <p>Technische veiligheidsmaatregelen, beheer/inspectie en calamiteitenaanpak worden behandeld in het project-MER en landen uiteindelijk in de vergunningen; Hierover vindt afstemming plaats met veiligheidsregio's, beheerders en waterschappen.</p>
7k	Reactie	<i>De indiener vraagt hoe de veiligheid van kinderen in de buurt zal worden gewaarborgd.</i>
	Antwoord	<p>Veiligheid is voor ons een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld.</p>
7l	Reactie	<i>De indiener vraagt of de aanwezigheid van de leidingen invloed zal hebben op de waarde van zijn woning of perceel.</i>
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij mogelijk de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
7m	Reactie	<i>De indiener informeert naar een compensatieregeling voor omwonenden die nadelen ervaren van de DRC West.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Zie antwoord 7l.
7n	Reactie	<i>De indiener informeert hoe reacties in de besluitvorming worden meegenomen.</i>
	Antwoord	Alle zienswijzen worden gelezen en beantwoordt door EZK/KGG en Gasunie. Alle reacties worden meegenomen in de uitwerking van DRC-West en besluitvorming daaromtrent.
7o	Reactie	<i>De indiener informeert of hij op de hoogte kan worden gehouden van de vervolgstappen van de DRC West.</i>
	Antwoord	Meer informatie over de procedure van de DRC West kunt u vinden op www.rvo.nl/drc-west . Via www.gasunie.nl/drc-west kunt u zich aanmelden voor de nieuwsbrief. Ook kunt u op ieder wenselijk moment in contact treden met het DRC West team via de voorgenoemde websites.
7p	Reactie	<i>De indiener informeert of er additionele andere momenten zijn om inspraak te leveren.</i>
	Antwoord	Momenteel zijn er geen volgende inspraakmomenten gepland. Indien in de toekomst een volgend inspraakmoment bekend wordt, zal deze worden gepubliceerd op www.rvo.nl/drc-west . Via www.gasunie.nl/drc-west kunt u zich aanmelden voor de nieuwsbrief. Ook kunt u op ieder wenselijk moment in contact treden met het DRC West team via de voorgenoemde websites.
7q	Reactie	<i>De indiener informeert of de onderzoeken en veiligheidsrapporten openbaar zullen worden gedeeld.</i>
	Antwoord	We werken met een transparant proces. De gevolgen van de aanleg en het gebruik van de DRC West zullen worden uitgewerkt in het MER. Het MER en de achterliggende deelrapporten per thema zullen via de website van de RVO ter inzage worden gelegd zodra deze gereed zijn.
7r	Reactie	<i>De indiener informeert naar de concrete voordelen van de DRC West voor omwonenden van de DRC West, bijvoorbeeld een bijdrage voor lagere energiekosten of betere voorzieningen.</i>
	Antwoord	DRC-West draagt bij aan het behalen van de nationale en internationale klimaatdoelstellingen en dient daarmee een breed belang.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		De DRC West wordt aangelegd ten behoeve van grote industriële clusters zodat zij kunnen verduurzamen. Of in de toekomst ook regionale netwerken op de DRC West worden aangesloten waardoor ook omwonenden op een wijze voordelen van de DRC West kunnen ervaren is op dit moment niet te voorspellen. Via de DRC West zijn geen afspraken te maken over lagere energiekosten of betere voorzieningen.
8	202504908	
8a	Reactie	<i>De indiener vreest dat de nabijheid van de buisleidingen tot woningen een risico zal vormen vanwege mogelijke lekkage, ontploffingsgevaar of eventuele sabotage.</i>
	Antwoord	Veiligheid is voor ons een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden, waaronder lekkage en ontploffingsgevaar. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld.
8b	Reactie	<i>De indiener informeert of er een waterstofleiding zal worden aangelegd op locaties waar een koolwaterstofleiding aanwezig is.</i>
	Antwoord	Externe veiligheid wordt uitgebreid onderzocht in de milieueffectrapportage (MER). In dit rapport worden onder andere veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies. Daarbij wordt ook de nabijheid van andere buisleidingen en het cumulatieve risico dat daardoor ontstaat onderzocht.
8c	Reactie	<i>De indiener informeert hoe de veiligheid van de omwonenden gewaarborgd wordt.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 8b.
9	202504909	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
9a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over het nut en de gevolgen van het voornemen.</i>
	Antwoord	De DRC West is door de Europese Commissie benoemd tot een Project van Gemeenschappelijk Belang. Deze status wordt door de Europese Commissie toegekend aan projecten die de Europese Unie helpen haar energiebeleid en klimaatdoelstellingen te verwezenlijken: betaalbare, veilige en duurzame energie voor alle burgers en de verduurzaming van de economie in overeenstemming met het Akkoord van Parijs. De gevolgen van de DRC West worden onderzocht in de volgende fase. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER.
10	202504910	
10a	Reactie	<i>De indiener stelt dat hij tegen dit initiatief is.</i>
	Antwoord	Het spijt ons om te horen dat u tegen de DRC West bent. Het initiatief wordt uitgevoerd conform besluit van de toenmalige minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024).
10b	Reactie	<i>De indiener stelt dat het onduidelijk is over welke termijn de buisleidingen geplaatst zullen worden.</i>
	Antwoord	De realisatieplanning van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. De globale planning voor de DRC West is opgenomen in paragraaf 3.6 van de NRD.
10c	Reactie	<i>De indiener stelt dat het onduidelijk is waar de leidingen komen te liggen.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
10d	Reactie	<i>De indiener stelt dat het onduidelijk is wat de gevaren van de DRC West zouden kunnen zijn.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht.
10e	Reactie	<i>De indiener stelt dat het niet concreet is wat het voor het klimaat en de Hoeksche Waard oplevert.</i>
	Antwoord	DRC-West draagt bij aan het behalen van de nationale en internationale klimaatdoelstellingen en dient daarmee een breed belang. DRC West wordt aangelegd ten behoeve van grote industriële clusters zodat zij kunnen verduurzamen. Of in de toekomst ook regionale netwerken op de DRC West worden aangesloten waardoor ook omwonenden op een wijze voordelen van de DRC West kunnen ervaren is op dit moment niet te voorspellen.
10f	Reactie	<i>De indiener stelt dat het onduidelijk is hoe de verantwoording en het beheer van de DRC West is belegd.</i>
	Antwoord	Het beheer van de leidingen ligt bij de eigenaar van de leidingen, tenzij de leidingen in een beheerde strook liggen. Dit is voor DRC-West het geval bij Leidingenstraat Rotterdam en LSned.
10g	Reactie	<i>De indiener informeert wat de impact van de DRC West is voor inwoners en de omgeving van Hoeksche Waard.</i>
	Antwoord	In de volgende fase van de DRC West wordt integraal onderzocht welke milieueffecten, ruimtelijke gevolgen en maatschappelijke gevolgen optreden als gevolg van de DRC West. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, en in paragraaf 6.2 van de NRD de onderzoeksthema's van de Integrale Effectanalyse (IEA). Concrete conclusies over locatie gebonden effecten of maatregelen volgen pas na de uitgevoerde onderzoeken en de daarop gebaseerde afwegingen. Op dat moment is ook pas bekend welke mitigatie- of inpassingsmaatregelen passend zijn.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
11	202504911	
11a	Reactie	<i>De indiener informeert of rekening wordt gehouden met de invloed op het klimaat van de vertraging en mogelijke stilstand van de warme golfstroom en hoe de overheid omgaat met de wetenschappelijk bewezen wijziging van de warme golfstroom.</i>
	Antwoord	Het Klimaatakkoord van Parijs is door de betrokken Europese bewindslieden in 2015 ondertekend met als onderbouwing de toen beschikbare informatie en prognoses inzake het toekomstige klimaat. Hoezeer de inzichten en prognoses door de tijd heen kunnen wijzigen, is er vooralsnog geen aanleiding om de gestelde doelen uit het Klimaatakkoord van Parijs bij te stellen. Hierbij is het van belang om te weten dat de doelen uit het klimaatakkoord zich richten op de effecten op de uitstoot van broeikasgassen en het klimaat vanuit menselijk handelen. Naast de menselijke invloed zal het klimaat ook vanuit natuurlijke ontwikkelingen beïnvloed worden, zoals mogelijk de door u genoemde inschatting van de golfstroom. Met de initiatieven binnen de energietransitie gaan we er niet van uit dat wij dergelijke omvangrijke, natuurlijke ontwikkelingen zullen of kunnen beïnvloeden.
12	202504912	
12a	Reactie	<i>De indiener informeert waar de online presentatie terug kan worden gekeken.</i>
	Antwoord	Op 11 september 2025 vond een online informatiebijeenkomst plaats. Deze kan worden teruggekeken op de website van RVO: www.rvo.nl/drc-west . Onder het kopje 'Online informatiebijeenkomst' vindt u de link naar de opname van de bijeenkomst.
13	202504913	
13a	Reactie	<i>De indiener informeert welke afstand er vrijgehouden moet worden tussen de buisleiding en nieuwe of bestaande bebouwing.</i>
	Antwoord	DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Hierbij hanteren we minimaal 7

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		meter afstand tot woningen. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
14	202504914	
14a	Reactie	<i>De organisatie vreest dat hun agrarische activiteiten en gewaskeuze worden belemmerd door het project.</i>
	Antwoord	In het MER zullen de effecten op het gebruik van ruimte, waaronder landbouw, zorgvuldig worden onderzocht. Hierbij wordt gekeken naar mogelijke belemmeringen en hoe deze zoveel mogelijk kunnen worden beperkt. In paragraaf 5.3 kunt u lezen wat we precies onderzoeken op het gebied van landbouw.
14b	Reactie	<i>De organisatie informeert om een bedrijfseconomische vergoeding voor overlast indien er een leiding wordt aangelegd.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER. Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven. Met de grondeigenaren waarbij mogelijk de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.
14c	Reactie	<i>De organisatie informeert naar mogelijkheden om te mogen meedelen in de opbrengst van het leidingtransport indien er een leiding wordt aangelegd.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 14b.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
14d	Reactie	<i>De organisatie wenst een persoonlijk gesprek over eventuele ingrepen op hun grond.</i>
	Antwoord	<p>Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p>
15	202504915	
15a	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de belemmerende stroken en/of zakelijk recht stroken van RRP vrij te houden van enige onder- of bovengrondse infra, kabels en/of leidingen.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van de onderzoeken wordt een afstand van 7 meter hart-op-hart tussen buisleidingen gehanteerd. De exacte afstanden van de buisleidingen van de DRC West ten opzichte van bestaande buisleidingen worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder de veiligheidskaders voor waterstof en CO ₂ .
15b	Reactie	<i>Het ontwerp en uitvoering dient te voldoen aan de algemeen in de branche geldende VELIN-voorwaarden, voor RRP vertaald in de 'DOC4122b RRP Grondroer voorwaarden NL.</i>
	Antwoord	In de NRD en de daaropvolgende MER wordt rekening gehouden met relevante wet- en regelgeving, normen en richtlijnen die van toepassing zijn op de aanleg en het gebruik van de infrastructuur.
15c	Reactie	<i>In geval er binnen de zakelijk rechtstrook en/of belemmeringenstrook van RRP infra van welke aard voorzien wordt, is vooraf schriftelijke toestemming nodig van RRP.</i>
	Antwoord	Als dit het geval is, zal Gasunie contact met u opnemen.
15d	Reactie	<i>RRP verzoekt niet te worden benadeeld in welk opzicht dan ook, door de werkzaamheden van DRC, hetzij financieel, hetzij imago of anderszins.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Het is niet onze intentie u te benadelen.
15e	Reactie	<i>RRP verzoekt dat de buisleiding(en) van RRP tijdens de ontwerp-, uitvoerings- en beheerfase van de DRC West een ongestoorde en veilige ligging blijft genieten.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties.
16	202504916	
16a	Reactie	<i>De indiener heeft een informerende brief ontvangen nadat de online bijeenkomst heeft plaatsgevonden, waardoor indiener niet in staat was deel te nemen aan de online bijeenkomst over de DRC West.</i>
	Antwoord	Het spijt ons om te horen dat u de brief te laat heeft ontvangen. De online bijeenkomst van 11 september 2025 is opgenomen. Deze kan worden teruggekeken op de website van RVO: www.rvo.nl/drc-west . Onder het kopje 'Online informatiebijeenkomst' vindt u de link naar de opname van de bijeenkomst.
16b	Reactie	<i>De indiener informeert naar de locatie van het project binnen Oosterhout.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
16c	Reactie	<i>De indiener informeert naar de impact van de DRC West op zijn woning en woongenot.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	In paragraaf 5.3 kunt u lezen wat we precies onderzoeken op het gebied van gezondheid en leefomstandigheden. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
17	202504917	
17a	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de mogelijke negatieve gevolgen van de werkzaamheden in de grond vanwege slechte ervaringen in het verleden.</i>
	Antwoord	Vanaf 1 oktober j.l. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons. Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west . Met de grondzakenmedewerker kunt u uw ervaringen en zorgen delen.
17b	Reactie	<i>De indiener geeft aan dat de grond bestaat uit veen, wat normale werkzaamheden bemoeilijkt.</i>
	Antwoord	De precieze locatie en de aanlegtechniek van de DRC West worden bepaald op basis van de onderzoeken zoals beschreven in het NRD, waaronder bodemonderzoek.
17c	Reactie	<i>De indiener verzoekt om een nulmeting van zijn woning en perceel voordat de werkzaamheden starten.</i>
	Antwoord	Voor aanvang van de aanlegfase wordt bij gebouwen en objecten die kwetsbaar zijn voor zetting een nulmeting uitgevoerd door de aannemer.
17d	Reactie	<i>De indiener verzoekt goede nazorg na de werkzaamheden.</i>
	Antwoord	De precieze omgang van de ingrepen voor de realisatie van de DRC West wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Uitgangspunt is dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>In overleg met een grondzakenmedewerker wordt in een cultuurtechnisch werkplan omschreven hoe wordt omgegaan met de grond.</p> <p>Het 1e en 2e jaar nadat de percelen na aanleg zijn opgeleverd zal de grondzakenmedewerker proactief langskomen om vast te stellen of er sprake is van naschade. Vanaf het 3e jaar zult u schade zelf moeten melden. Hier heeft Gasunie een gewassenschade meldpunt voor ingericht. Een grondzakenmedewerker komt dan langs om de hoogte van de schade vast te stellen.</p>
18	202504918	
18a	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de ligging van de buisleidingen door zijn grondgebied.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p>
18b	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de duur van het project en de overlast die dit zal veroorzaken.</i>
	Antwoord	<p>In het MER worden de effecten van de DRC West, waaronder mogelijke hinder en overlast tijdens de aanleg, zorgvuldig onderzocht. Hierbij wordt ook gekeken naar maatregelen om eventuele overlast zoveel mogelijk te beperken.</p>
18c	Reactie	<i>De indiener vreest voor de mogelijke impact van de DRC West op zijn woning.</i>
	Antwoord	<p>In paragraaf 5.3 kunt u lezen wat we precies onderzoeken op het gebied van gezondheid en leefomstandigheden. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
19	202504919	
19a	Reactie	<i>De indiener vreest dat graafwerkzaamheden de bodemkwaliteit van zijn perceel zullen aantasten.</i>
	Antwoord	In het MER wordt bodemkwaliteit als een onderzoeksthema meegenomen. Hierbij wordt specifiek gekeken naar de mogelijke effecten van de werkzaamheden op de bodem en worden maatregelen overwogen om eventuele negatieve effecten te voorkomen of te beperken.
19b	Reactie	<i>De indiener vreest voor overlast door de werkzaamheden.</i>
	Antwoord	In het MER worden de mogelijke effecten van de werkzaamheden, zoals hinder door geluid, trillingen en andere vormen van overlast, zorgvuldig onderzocht. Hierbij worden ook maatregelen overwogen om eventuele overlast te beperken.
19c	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de noodzaak om een ander onderkomen voor hun dieren te zoeken en de kosten en ongemakken die hierbij komen kijken, indien langdurige toegang tot hun perceel nodig is.</i>
	Antwoord	Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven. Met de grondeigenaren waarbij mogelijk de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Uitgangspunt is dat schade volledig wordt vergoed Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.
19d	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de inspanningen en kosten die nodig zijn om het verblijf voor hun dieren na de werkzaamheden in originele staat te herstellen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 19c.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
20	202504920	
20a	Reactie	<i>De indiener verzoekt persoonlijk op de hoogte gehouden te worden van het project.</i>
	Antwoord	<p>Vanaf 1 oktober j.l. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p>
20b	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de impact van leidingen onder zijn perceel.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p>
20c	Reactie	<i>De indiener informeert of de werkzaamheden met een open ontgraving of een boring zullen worden uitgevoerd.</i>
	Antwoord	<p>De exacte ligging van de buisleidingen en de aanlegmethode van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p>
20d	Reactie	<i>De indiener informeert of zijn huidige huis, gebouwd in 1890, bestand is tegen de werkzaamheden.</i>
	Antwoord	<p>In het MER wordt specifiek aandacht besteed aan thema's zoals bodem en trillingen. We streven ernaar om eventuele risico's zorgvuldig in kaart te brengen en passende maatregelen te nemen om effecten te mitigeren. Als u</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
20e	Reactie	<i>De indiener informeert hoe de communicatie zal verlopen en of er korte lijnen zullen zijn.</i>
	Antwoord	Wij streven naar een transparant en toegankelijk proces. Belangrijke stappen, zoals inzagemomenten, reactietermijnen en besluitvorming, worden tijdig gecommuniceerd via onze website www.rvo.nl/drc-west . Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
20f	Reactie	<i>De indiener informeert naar de te verwachten onderzoeken en eventuele boringen of grondwerkzaamheden.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen wat we precies onderzoeken over onder andere bodem, grondwater en andere relevante thema's. Eventuele boringen of grondwerkzaamheden zijn in deze fase nog niet bekend en worden bepaald op basis van de bureauonderzoeken.
21	202504921	
21a	Reactie	<i>De indiener verzoekt om een nulmeting van zijn huis voordat de werkzaamheden beginnen.</i>
	Antwoord	Voor aanvang van de aanlegfase wordt bij gebouwen en objecten die kwetsbaar zijn voor zetting, een nulmeting uitgevoerd door de aannemer.
22	202504922	
22a	Reactie	<i>Globe Plant informeert naar het exacte tracé van het project.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
22b	Reactie	<i>Globe Plant is van mening dat CO₂ en waterstof nuttig kunnen worden ingezet in de glastuinbouwsector en verzoekt om een aftakpunt.</i>
	Antwoord	Het aansluiten van klanten valt buiten de scope van DRC-West. Hiervoor kunt u terecht bij: https://www.hynetwork.nl/zakelijk/klant-woorden# - Voor waterstof en voor CO ₂ kunt u uw interesse uitten naar: drc-co2@gasunie.nl . Specifiek voor CO ₂ geldt dat u alleen CO ₂ kan afvoeren, niet invoeren.
23	202504923	
23a	Reactie	<i>De organisatie verzoekt meer informatie over vergoedingen</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER. Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven. Met de grondeigenaren waarbij mogelijk de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.
23b	Reactie	<i>De organisatie verzoekt om meer informatie over het tracé van de DRC West.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
24	202504924	
24a	Reactie	<i>De indiener informeert welke veiligheidsmaatregelen er specifiek zijn getroffen om de kans op lekken of calamiteiten met waterstof en CO₂ zo klein mogelijk te maken.</i>
	Antwoord	Externe veiligheid wordt uitgebreid onderzocht in de milieueffectrapportage (MER). In dit rapport worden onder andere veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies. In dit rapport worden ook maatregelen voorgesteld om het risico op calamiteiten te reduceren.
24b	Reactie	<i>De indiener informeert hoe groot de kans op een levensbedreigende calamiteit is, en hoe het noodplan voor omwonenden eruit ziet.</i>
	Antwoord	In het rapport Externe Veiligheid wordt berekend wat het risico is op calamiteiten. Op basis van dit rapport zal uw gemeente een calamiteitenplan opstellen, indien noodzakelijk.
24c	Reactie	<i>De indiener informeert of de risicobeoordelingen en veiligheidsprotocollen openbaar gemaakt kunnen worden.</i>
	Antwoord	We werken met een transparant proces. De gevolgen van de aanleg en het gebruik van de DRC West, waaronder externe veiligheid, worden uitgewerkt in het MER. Het MER en de achterliggende deelrapporten per thema zullen via de website van de RVO ter inzage worden gelegd zodra deze gereed zijn.
24d	Reactie	<i>De indiener informeert naar de verwachte duur van de bouwwerkzaamheden in de buurt.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	De planning van de werkzaamheden wordt in een later stadium van het proces bepaald. Daar kunnen wij momenteel geen uitspraken over doen.
24e	Reactie	<i>De indiener informeert welke vormen van overlast (geluid, stof, verkeer) hij kan verwachten.</i>
	Antwoord	De aard en omvang van de hinder is op dit moment nog niet bekend. In het MER onderzoeken we de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de DRC West, waaronder hinder door aspecten zoals geluid, tijdelijke verkeersmaatregelen en andere verstoringen. Indien hinder niet kan worden voorkomen, zullen er maatregelen worden getroffen om hinder zoveel mogelijk te beperken.
24f	Reactie	<i>De indiener informeert of schade aan eigendommen tijdens het graafproces voorkomen of vergoed worden.</i>
	Antwoord	<p>Uitgangspunt is dat schade zoveel mogelijk voorkomen wordt. Het zal echter niet te voorkomen zijn dat er schade ontstaat. Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
24g	Reactie	<i>De indiener informeert op welke manieren omwonenden tijdig worden geïnformeerd over werkzaamheden en eventuele incidenten.</i>
	Antwoord	Op dit moment is de uitvoeringsplanning nog niet bekend, deze wordt in een later stadium bekend gemaakt. Dan wordt ook gekeken welke communicatiemiddelen we inzetten om de omgeving te informeren. U wordt hierover in ieder geval via onze nieuwsbrief geïnformeerd. U kunt zich via de website op onze nieuwsbrief abonneren Nieuwsbrief Delta Rhine Corridor West en Oost > Gasunie .
24h	Reactie	<i>De indiener informeert of er voor omwonenden een evacuatieplan of noodplan bestaat</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	In het nog op te stellen rapport Externe Veiligheid wordt berekend wat het risico is op calamiteiten. Op basis van dit rapport zal uw gemeente een calamiteitenplan opstellen, indien noodzakelijk.
24i	Reactie	<i>De indiener informeert hoe de input van omwonenden in de verdere besluitvorming wordt meegenomen.</i>
	Antwoord	Alle zienswijzen worden gelezen en beantwoordt door EZK/KGG en Gasunie. Alle reacties worden meegenomen in de uitwerking van DRC-West en besluitvorming daaromtrent.
24j	Reactie	<i>Die indiener uit zorgen over de mogelijke veiligheidsrisico's.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht.
24k	Reactie	<i>De indiener is bezorgd over de impact op zijn woonomgeving en gezondheid.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe dit wordt onderzocht. Hierbij kijken we onder andere naar externe veiligheid, gezondheidseffecten en de gevolgen voor de leefomgeving.
25	202504925	
25a	Reactie	<i>De organisatie is bezorgd over de impact van de tracékeuze op de bodemkwaliteit en -structuur.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema bodem wordt onderzocht. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
26	202504926	
26a	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de buisleidingen te verplaatsen</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2.</p> <p>In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.</p>
26b	Reactie	<i>De indiener verzoekt dat de buisleidingen het tracé van de gaspijpleidingen volgt.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 26a.
26c	Reactie	<i>De indiener verzoekt een afspraak.</i>
	Antwoord	<p>Vanaf 1 oktober j.l. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p>
27	202504927	
27a	Reactie	<i>De organisatie is van mening dat het traject naast de bestaande pijpleidingen moet komen te liggen.</i>
	Antwoord	<p>De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2.</p> <p>In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
27b	Reactie	<i>De organisatie stelt dat perceelnummer TBG01-A-4123 een geschiktere locatie is voor de leidingen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 27a.
28	202504928	
28a	Reactie	<i>De organisatie heeft bezwaar tegen de voorgestelde route vanwege de omvang ervan.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
28b	Reactie	<i>De organisatie stelt dat de mogelijkheden en beperkingen van de huidige route onduidelijk zijn.</i>
	Antwoord	We zijn bekend met uw plannen voor deze kavel. U heeft daarover regelmatig overleg gevoerd met Gasunie. Momenteel ligt de beoordeling van uw plannen op de Ontwerptafel van de betreffende gemeente. De gemeente heeft aangegeven Gasunie te betrekken wanneer zij dit nodig acht. Uiteraard is het nog steeds mogelijk rechtstreeks met Gasunie in contact te treden over uw voornemen. U kunt daarvoor contact opnemen met de Omgevingsmanager met wie u eerder in contact bent geweest.
28c	Reactie	<i>De organisatie verzoekt om een persoonlijk gesprek om de route te bespreken.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Zie antwoord 28b.
29	202504929	
29a	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de impact van het project op de ecologische verbindingzone.</i>
	Antwoord	<p>De mogelijke effecten op natuur en ecologische verbindingen uitgebreid worden onderzocht in het MER. Dit onderzoek omvat onder andere de impact op Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland.</p> <p>In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema natuur wordt onderzocht. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.</p>
29b	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de nabijheid van het project tot recent gebouwde woningen.</i>
	Antwoord	In het MER wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten op de leefomgeving, waaronder aspecten zoals geluid, trillingen, luchtkwaliteit en gezondheid. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
29c	Reactie	<i>De indiener stelt voor om het tracé aan de andere kant van de sloot of rivier te leggen om de ecologische verbindingzone en de woningen te ontzien.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
30	202504930	
30a	Reactie	<i>De indiener informeert waarom de DRC West niet het tracé van de oude spoorlijn van Lage Zwaluwe naar Den Bosch volgt in plaats van het tracé langs Dongen.</i>
	Antwoord	<p>De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2.</p> <p>In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.</p>
31	202504931	
31a	Reactie	<i>De indiener verklaart dat de aanleg van de buisleidingen de activiteiten van hun bedrijf zal verstoren.</i>
	Antwoord	In het MER wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten op de leefomgeving. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
31b	Reactie	<i>De indiener wil graag door Gasunie gecontacteerd worden.</i>
	Antwoord	<p>Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p>
32	202504932	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
32a	Reactie	<i>De indiener vreest dat de werkzaamheden aan de buisleidingstraat schade kunnen veroorzaken aan zijn woning en schuur.</i>
	Antwoord	<p>Uitgangspunt is dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Als er toch schade ontstaat, kunnen we over schade en aansprakelijkheid in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
32b	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over mogelijke verzakkingen en scheuren in zijn niet-onderheide woning en schuur door de werkzaamheden.</i>
	Antwoord	<p>Wij streven naar een zorgvuldig besluit waarin technische haalbaarheid, milieueffecten en maatschappelijke belangen in onderlinge samenhang worden gewogen. In het MER wordt het thema 'bodem' uitgebreid onderzocht, waarbij ook de risico's op zettingen worden meegenomen.</p> <p>Voor aanvang van de aanlegfase wordt bij gebouwen en objecten die kwetsbaar zijn voor zetting een nulmeting uitgevoerd door de aannemer.</p>
33	202504933	
33a	Reactie	<i>De organisatie geeft aan dat zij als pachters van LSNed zorgen maken over het verlies van een deel van het gepachte land en de impact hiervan op hun bedrijf en dieren en vreest dat de toegankelijkheid van de weilanden in gevaar komt. De organisatie wil tijdig geïnformeerd worden over de ontwikkelingen.</i>
	Antwoord	Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p> <p>Belangrijke stappen in de procedure, zoals inzagemomenten, reactietermijnen en besluitvorming, worden gepubliceerd via www.rvo.nl/drc-west. U kunt zich ook inschrijven voor onze nieuwsbrief via www.gasunie.nl/drc-west.</p>
34	202504934	
34a	Reactie	<i>De organisatie vreest dat de buisleidingen in zijn perceel komen te liggen.</i>
	Antwoord	Op dit moment weten we nog niet of de plannen door uw perceel gaan. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
34b	Reactie	<i>De organisatie vreest dat het project nadelige effecten zal hebben op de meerjarige haag en struikplanten op hun perceel.</i>
	Antwoord	In het MER wordt het thema bodem uitgebreid onderzocht. Hierbij worden ook de effecten van graafwerkzaamheden zorgvuldig in kaart gebracht en beoordeeld. Wij streven naar een zorgvuldige afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en maatschappelijke belangen. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
34c	Reactie	<i>De organisatie is bezorgd dat graafwerkzaamheden het lopende bodemproject zinloos maken en structurele schade aan de bodemkwaliteit veroorzaken.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 34b.
34d	Reactie	<i>De organisatie heeft bezwaar tegen de gevolgen van het project op de waarde van hun perceel.</i>
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbijde leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
35	202504935	
35a	Reactie	<i>De indiener informeert naar de exacte locatie van de geplande buisleidingen.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
36	202504936	
36a	Reactie	<i>De indiener waardeert de heldere toelichting tijdens de inloopbijeenkomst.</i>
	Antwoord	Bedankt voor uw positieve terugkoppeling over de toelichting tijdens de inloopbijeenkomst. We waarderen uw betrokkenheid bij DRC West en streven ernaar om ook in de verdere procedure helder en transparant te blijven communiceren.
36b	Reactie	<i>De indiener stelt voor om een versnelde koppeling naar natuurcompensatie en -ontwikkeling toe te voegen aan het project, zoals beoogd in de huidige natuurplannen van de provincie Noord-Brabant en wil hieraan proactief bijdragen.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar het thema natuur. Eventuele maatregelen, zoals natuurcompensatie, worden integraal afgewogen op basis van de onderzoeksresultaten en de geldende wet- en regelgeving en in overleg met de betreffende bevoegde gezagen.
36c	Reactie	<i>De indiener suggereert het Kinderbos in Boxtel als een specifiek gebied voor natuurcompensatie en -ontwikkeling.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 36b.
37	202504937	
37a	Reactie	<i>De indiener is bezorgd dat het voorkeurstracé een obstakel vormt in de verkoop van het perceel en dat het kan leiden tot een aanzienlijke waardevermindering.</i>
	Antwoord	We zijn bekend met de plannen voor deze kavel. U heeft daarover regelmatig overleg gevoerd met Gasunie. Momenteel ligt de beoordeling van de plannen op de Ontwerptafel van de betreffende gemeente. De gemeente heeft aangegeven Gasunie te betrekken wanneer zij dit nodig acht. Uiteraard is het nog steeds mogelijk rechtstreeks met Gasunie in contact te treden over het voornemen. U kunt daarvoor contact opnemen met de Omgevingsmanager met wie u eerder in contact bent geweest.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
37b	Reactie	<i>De indiener verzoekt om een overlegmoment.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 37a.
38	202504938	
38a	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk constateert dat niet alle opmerkingen uit de brief uit 2023 verwerkt zijn in de documenten die nu ter inzage liggen.</i>
	Antwoord	Inmiddels hebben wij aan de hand van uw reacties tijdens de terinzagelegging van de DRC West documenten van vorig jaar alsook de eerdere terinzagelegging van 2023 alle opmerkingen die nog van toepassing zijn op de scope van de DRC West verwerkt in de NRD.
38b	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk vindt het onbegrijpelijk dat het in alle ter inzage gelegde documenten ontbreekt aan een verwijzing naar de gemaakte bestuurlijke afspraken.</i>
	Antwoord	De gemaakte bestuurlijke afspraken die raakvlakken hebben met de DRC West en de meest actuele stand van zaken hieromtrent zijn verwerkt in hoofdstuk 5.6 van de NRD.
38c	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk maakt zich zorgen over inefficiënt ruimtegebruik van de DRC bij het vasthouden van de PEH-strook met betrekking tot de uitbreiding van het haven- en industriegebied bij Moerdijk.</i>
	Antwoord	In de NRD wordt beschreven hoe het onderwerp toekomstvastheid wordt onderzocht. In zowel het MER en de Integrale effectanalyse wordt onderzocht hoe de DRC zo toekomstbestendig mogelijk kan worden ontworpen. Bij de bepaling van het tracé worden ook autonome ontwikkelingen meegenomen.
38d	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk vraagt om het meest optimale en toekomstbestendige tracé mogelijk te maken, rekening houdend met de toekomstige uitbreiding van het haven en industriegebied.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 38c.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
38e	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk uit zorgen over de overlap en inconsistenties tussen het VenP en het Participatieplan.</i>
	Antwoord	Wij streven naar een heldere en duidelijke communicatie over DRC West. Wij horen graag van u op welke punten u verduidelijking wenst.
38f	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk verzoekt om lokale gebiedstafels en om de ZLTO toe te voegen aan de belangengroepen in het participatieplan.</i>
	Antwoord	Dank voor uw signaal over het ontbreken van enkele lokale belangengroepen in de gepubliceerde lijst. In de stukken hebben wij bewust een globaal overzicht opgenomen om de verschillende typen belanghebbenden te duiden. In ons interne dossier houden wij een uitgebreidere en specifiekere lijst bij met alle bekende groepen. Wij zijn dan ook blij met uw aanvullingen. Wij borgen uw toevoegingen in ons dossier zodat zij in het vervolg van het proces zo nodig goed worden meegenomen.
38g	Reactie	<i>De gemeente Moerdijk vraagt aandacht voor de inzet die de cumulatie van nationale projectprocedures en programma's van de organisatie vraagt, en doet een verzoek op het Rijk om hen te voorzien van middelen om de organisatie uit te breiden.</i>
	Antwoord	Het Rijk biedt hulp bij de inzet van betrokken bevoegde gezagen bij ruimtelijke plannen ten behoeve van energie-infrastructuurprojecten. Hiermee onderschrijft de Rijksoverheid het belang van een goede betrokkenheid van bevoegde gezagen. Daartoe is het inschakelen van aanvullende inzet op kosten van het Rijk mogelijk. Meer informatie is te vinden op https://www.rvo.nl/onderwerpen/energiesysteem/energie-infrastructuur-ruimtelijke-plannen .
38h	Reactie	<i>De indiener verwijst naar de brief die is ingediend als zienswijze op het VenP van de DRC van 2023.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 38b.
39	202504939	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
39a	Reactie	<i>De organisatie benadrukt dat de belemmeringen en waardevermindering ten gevolge van nieuwe leidingen en kabels in de omgeving van het bedrijf onacceptabel zijn.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
39b	Reactie	<i>De organisatie gaat er vanuit dat nieuwe buisleidingen zodanig ontworpen en geconstrueerd worden dat de risicocontour op de leiding ligt, en er dus geen sprake zal zijn van een extra belemmeringsstrook.</i>
	Antwoord	Op dit moment zijn de risicocontouren en belemmeringsstrook nog niet bekend. Deze zullen in het MER onderzocht worden. Hierbij zal ook rekening worden gehouden met bestaande woningen en bedrijven. Hoe dit thema wordt onderzocht kunt u vinden in paragraaf 5.3 van de NRD.
39c	Reactie	<i>De organisatie geeft zijn zorgen aan over het personeel dat woonachtig is op het bedrijf, in verband met externe veiligheid.</i>
	Antwoord	Veiligheid rondom woonfuncties is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht.
39d	Reactie	<i>De organisatie heeft een ontwerpvoorstel gedaan en verzoekt hier zo spoedig mogelijk contact over te hebben met de projectorganisatie.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p>
39e	Reactie	<i>De organisatie vraagt nadrukkelijk om een ontvangstbevestiging van hun reactie.</i>
	Antwoord	Wij bevestigen de ontvangst van uw zienswijze over de DRC West.
40	202504940	
40a	Reactie	<i>TenneT verzoekt om op een passende wijze rekening te (blijven) houden met de aanwezigheid van de hoogspanningsinfrastructuur opdat er geen aantasting plaats kan vinden van het doelmatig en veilig functioneren hiervan.</i>
	Antwoord	Hierbij bevestigen wij u rekening te houden met de TenneT hoogspanningsinfrastructuur binnen het gebied waar uitwerking van de DRC West plaatsvindt en aangrenzend gebied waar eventueel sprake kan zijn van beïnvloeding tussen TenneT hoogspanningsinfrastructuur en de DRC West buisleidingen.
40b	Reactie	<i>Toekomstige ontwikkelingen, waaronder netuitbreidingen en -wijzigingen voor Nederland welke bijdragen aan de Energietransitie staan opgenomen in het TenneT Investeringsplan (IP) 2024-2033, dit is in te zien via: https://www.tennet.eu/nl/over-tennetipublicaties/investeringsplannen. Het nieuwe investeringsplan (2026-2040) is in concept op 31 oktober 2025 verschenen.</i>
	Antwoord	Wij danken u voor het delen van het investeringsplan. Bij de verdere uitwerking van de DRC West houden we rekening met zowel de bestaande alsook toekomstige situatie binnen het onderzoekgebied. Hiertoe zullen we gebruik maken van de informatie uit uw investeringsplan. Ook treden we met u in afstemming daar waar uw belangen en die van de DRC West samenvallen.
40c	Reactie	<i>TenneT blijft graag in gesprek over de voortgang van het project in relatie tot het bestaande en toekomstige hoogspanningsnetwerk en stelt het op prijs dat deze een plek krijgt in de NRD en het beoordelingskader voor het plan-</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<i>MER, opdat de (toekomstige) leveringszekerheid en veiligheid van het hoogspanningsnet onderdeel uitmaakt van de afweging en te verrichten onderzoeken.</i>
	Antwoord	Met verwijzing naar antwoord 40b, bevestigen wij dat we met u in afstemming blijven bij de verdere uitwerking van de DRC West.
40d	Reactie	<p><i>Bij de aanleg van waterstof- en CO₂-leidingen nabij hoogspanningsinfrastructuur is elektromagnetische compatibiliteit (EMC) een randvoorwaarde. Hiervoor geldt onder andere:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>- De EMC-richtlijn 2014/30/EU stelt eisen aan zowel apparatuur als vaste installaties en infrastructuren die storingen kunnen veroorzaken of ondervinden;</i> <i>- NEN 3654:2023 (aangevuld met NTA 8908) biedt technische kaders om wederzijdse beïnvloeding tussen leidingen en hoogspanningssystemen te voorkomen, waaronder inductieve, capacitieve en thermische effecten;</i> <i>- NEN 7171-1 en NPR 7171-2 geven richting aan de ordening van ondergrondse netten en de rolverdeling tussen betrokken partijen.</i> <p><i>Vanuit de toenemende ruimtelijke druk en complexiteit van de ondergrond verzoekt TenneT dat een EMC-beïnvloedingsstudie in overeenstemming met vigerende normen wordt uitgevoerd en de resultaten hiervan tijdig met TenneT worden afgestemd.</i></p>
	Antwoord	Bij de verdere uitwerking van de DRC West wordt onderzoek verricht naar onderlinge beïnvloeding van de TenneT hoogspanningsinfrastructuur en de DRC West buisleidingen. Als de nodige informatie beschikbaar is, zullen we deze met u delen en nadere afstemming met u plegen om te komen tot een gedeeld inzicht, bijbehorende afweging en besluiten.
40e	Reactie	<i>TenneT geeft aan dat zij in het gebied waar de DRC West is geprojecteerd veel bestaande assets heeft. Dat zijn zowel boven- als ondergrondse hoogspanningsverbindingen en ook hoogspanningsstations. TenneT geeft in bijlage 1 een overzicht van het hoogspanningsnet ter hoogte van de diverse tracésecties van DRC West.</i>
	Antwoord	Wij danken u voor het delen van deze informatie die we meenemen in de verdere uitwerking van de DRC West. Bij deze uitwerking treden we met u in afstemming om te komen tot een gedeeld inzicht, bijbehorende afweging en besluiten.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
40f	Reactie	<i>TenneT geeft aan dat meerdere projecten in de buurt van de DRC West plaatsvinden of mogelijk nog zullen gaan plaatsvinden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 40e.
40g	Reactie	<i>TenneT verzoekt om tijdig in verbinding te blijven, zodat er goede afstemming kan blijven plaatsvinden.</i>
	Antwoord	Wij bevestigen dat we tijdig met u in afstemming zullen treden aan de hand van informatie die ontstaat bij de verdere uitwerking van de DRC West. Wij betrekken u vanuit een gedeeld beeld, een gezamenlijke afweging en daaruit komende besluiten.
40h	Reactie	<i>TenneT verzoekt om de voorverkenning en de vervolprocedure Diepe Aanlandingen op te nemen als raakvlakproject en tijdig in gesprek te gaan op het gebied van technische- en ruimtelijke aspecten. TenneT stelt het op prijs als met uitwerking van het technisch ontwerp van DRC West mitigerende maatregelen voor eventuele toekomstige parallelligging aan een 525kV HVDC-kabel worden voorzien.</i>
	Antwoord	Aanvullend op antwoord 40c, bevestigen wij dat we met u in afstemming blijven bij de verdere uitwerking van de DRC West, mede om samen te bezien hoe raakvlakprojecten zich hiertoe verhouden.
40i	Reactie	<i>TenneT vraagt aandacht voor het recent gepubliceerde tracé van Nederwiek 3 in het Plan-MER. Er zal tenminste één kabelsysteem door het Hollands Diep naar Geertruidenberg lopen, waarbij de kabels de SVB tunnel kruisen.</i>
	Antwoord	Wij zijn bekend met het Nederwiek 3 tracé en houden daar rekening mee bij de verdere uitwerking van de DRC West.
40j	Reactie	<i>pVAWOZ onderzoekt hoe energie vanuit de windenergiegebieden, die in de partiële herziening van het Programma Noordzee worden aangewezen, aangeland kan worden. En richt zich op de aanlandingen die gerealiseerd moeten worden in de periode tot 2040, met een doorkijk naar 2050. Mogelijk blijkt dat uit dit programma er eventueel nog twee aanlandingen deels dezelfde route kunnen gaan nemen als Nederwiek 3. TenneT verzoekt hier rekening mee te houden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 40h.
40k	Reactie	<i>TenneT geeft aan dat rekening gehouden dient te worden met de scope van projecten in en rondom Moerdijk.</i>
	Antwoord	Wij voeren reeds afstemming met de Ontwerptafel Powerport Moerdijk en projecten die daarmee samenhangen. Op deze wijze borgen wij de integraliteit in en rondom Moerdijk. De wijze waarop rekening wordt gehouden met de ontwikkelingen in en rond Moerdijk wordt kenbaar gemaakt in de verdere uitwerking van de DRC West.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
40l	Reactie	<i>In het Voornemen en voorstel voor Participatie worden diverse raakvlakprojecten benoemd en in enkele gevallen expliciet toegelicht. Het valt TenneT op dat het project ZWO380kV (Rilland-Tilburg) hierin niet als afzonderlijk raakvlakproject wordt beschreven. TenneT verzoekt verduidelijking hierover en verzoekt om een andere toelichting hoe met deze raakvlakken wordt omgegaan in het vervolgproces.</i>
	Antwoord	In de DRC West stukken wordt geen uitputtend overzicht gegeven van alle raakvlakinitiatieven, maar worden enkele daarvan benoemd. In de verdere uitwerking en bijbehorende documentatie zal een omgevingsanalyse worden uitgevoerd, naar dan bestaande inzichten, en worden opgenomen. Daarin zullen ook de door u genoemde initiatieven worden opgenomen, met de bijbehorende status, raakvlak en op welke wijze de DRC West daar rekening mee houdt waaronder bijvoorbeeld de ligging ten opzichte van elkaar als daar inzicht in gegeven kan worden.
40m	Reactie	TenneT verzoekt om de opwaardering van de bestaande verbinding Geertruidenberg-Rilland in de verdere planvorming nadrukkelijk te betrekken als mogelijk raakvlakproject.
	Antwoord	Zie antwoord 40l.
41	202504942	
41a	Reactie	<i>De indiener maakt bezwaar tegen de opname van zijn perceel in het tracé.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
42	202504943	
42a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over mogelijke schade aan zijn oudere woning door de werkzaamheden van het project.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	In het MER wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten op de leefomgeving. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen
42b	Reactie	<i>De indiener vraagt of het mogelijk is om een nulmeting te laten uitvoeren om de staat van zijn woning vast te leggen.</i>
	Antwoord	Voor aanvang van de aanlegfase wordt nabij gebouwen en objecten die kwetsbaar zijn voor zetting een nulmeting uitgevoerd door de aannemer.
43	202504944	
43a	Reactie	<i>De organisatie is tegen planologische beperkingen op hun grond.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
44	202504945	
44a	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over zijn veiligheid omdat er reeds een elektriciteitskabel op nabije afstand wordt gerealiseerd, en welke invloed de DRC West hierop zal hebben.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht. Hierbij wordt ook rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		elektriciteitsleidingen. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
45	202504546	
45a	Reactie	<i>De indiener informeert wat de precieze gevolgen voor hem zullen zijn.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
46	202504947	
46a	Reactie	<i>De indiener geeft zijn bezwaar aan voor de aanleg van gasleidingen op zijn perceel.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
46b	Reactie	<i>De indiener stelt dat het combineren van meerdere soorten leidingen (gas, kerosine en waterstof) op één perceel leidt tot een te hoog veiligheidsrisico voor hun en de omgeving.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2.</p> <p>In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.</p>
46c	Reactie	<i>De indiener stelt dat de leidingen omvangrijke belemmeringen opleveren voor het gebruik van het perceel.</i>
	Antwoord	In de volgende fase van de DRC West wordt integraal onderzocht welke milieueffecten, ruimtelijke gevolgen en maatschappelijke gevolgen optreden als gevolg van de DRC West. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, en in paragraaf 6.2 van de NRD de onderzoeksthema's van de Integrale Effectanalyse (IEA). Concrete conclusies over locatie gebonden effecten of maatregelen volgen pas na de uitgevoerde onderzoeken en de daarop gebaseerde afwegingen. Op dat moment is ook pas bekend welke mitigatie- of inpassingsmaatregelen passend zijn.
46d	Reactie	<i>De indiener vreest dat toekomstige gebruiksmogelijkheden van het perceel ernstig beperkt worden door de aanwezigheid van meerdere leidingen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 46c.
46e	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de waardedaling van zijn perceel door de aanwezigheid van leidingen met verschillende risicoprofielen.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
46f	Reactie	<i>De indiener verzoekt dringend af te zien van verdere plannen voor de aanleg van een kerosine- en/of waterstofleiding op zijn perceel.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 46b.
47	202504949	
47a	Reactie	<i>De indiener verzoekt om onderbouwing van de tracékeuze en onderzoek naar alternatieven om particuliere percelen te ontzien.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p> <p>Bij de keuze van de precieze ligging van de DRC West en te hanteren aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
47b	Reactie	<i>De indiener verzoekt de exacte risicocontouren en locaties van afsluiters en ontluchtingspunten inclusief noodprocedures en onderhoudsmomenten.</i>
	Antwoord	In het MER zullen de veiligheidsaspecten uitgebreid worden onderzocht en beoordeeld. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt het onderzoeks- en beoordelingskader beschreven. Wanneer het definitieve ontwerp wordt opgesteld en de vergunningverlening plaatsvindt is meer bekend over de door u gevraagde aspecten.
47c	Reactie	<i>De indiener verzoekt om een gestuurde boring en een smalle werkstrook, met werktijden die nachtrust en weekendrust respecteren, en een bereikbaarheidsplan voor omwonenden en hulpdiensten.</i>
	Antwoord	De exacte ligging van de buisleidingen en de aanlegmethode van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder de mogelijke effecten, zoals hinder door geluid, trillingen en andere vormen van overlast, zorgvuldig onderzocht. Hierbij worden ook maatregelen overwogen om eventuele overlast te beperken.
47d	Reactie	<i>De indiener verzoekt het scheiden en terugbrengen van teelaarde, herstel van drainage en maaivelddoorsnedes, en monitoring op zetting gedurende minimaal 5 jaar.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER. In overleg met een grondzakenmedewerker wordt in een cultuurtechnisch werkplan omschreven hoe wordt omgegaan met de grondlagen en drainage. Het 1e en 2 ^e jaar nadat de percelen na aanleg zijn opgeleverd zal de grondzakenmedewerker proactief langskomen om vast te stellen of er sprake is van naschade. Vanaf het 3 ^e jaar zult u schade zelf moeten melden. Hier heeft Gasunie een gewassenschade meldpunt voor ingericht. Een grondzakenmedewerker komt dan langs om de hoogte van de schade vast te stellen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
47e	Reactie	<i>De indiener verzoekt een heldere herplantregeling en boomkeuze buiten de belemmeringszone, met herstel in oorspronkelijke staat of beter.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar meerdere milieuthema's, waaronder natuur. Eventuele maatregelen, zoals natuurcompensatie en herplanting, worden integraal afgewogen op basis van de onderzoeksresultaten en zijn in lijn met wet- en regelgeving.
47f	Reactie	<i>De indiener verzoekt schriftelijke bevestiging van de breedte en verboden activiteiten in het belemmeringsgebied en passende compensatie voor gebruiksbepaling en waardedaling.</i>
	Antwoord	<p>De breedte van het belemmeringsgebied is nog niet bekend.</p> <p>Uit het zakelijk recht komen beperkingen voor gebruik en vanuit de dubbelbestemming die opgenomen wordt in het omgevingsplan worden beperkingen publiekelijk kenbaar gemaakt.</p> <p>Uitgangspunt is dat het huidige agrarisch gebruik voortgezet kan worden.</p> <p>In het MER onderzoeken wij ook de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
47g	Reactie	<i>De indiener verzoekt onderzoek naar cumulatieve effecten met andere projecten in de omgeving van Liempde.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	In het kader van het MER worden cumulatieve effecten met onder andere nationale en regionale projecten onderzocht in de omgeving van het plangebied van de DRC West.
48	202504950	
48a	Reactie	<i>De indiener is bang dat de DRC West onder zijn woning wordt gerealiseerd en vraagt waarom er gekozen wordt voor het huidige plangebied</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Daarbij wordt een afstand van minimaal 7 meter gehanteerd tussen de buisleidingen en woningen.
48b	Reactie	<i>De indiener vraagt hoe en wanneer met de grondeigenaren gesproken wordt.</i>
	Antwoord	Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons. Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west .
49	202504951	
49a	Reactie	<i>De indiener verzoekt om concretere informatie over de exacte ligging van de leidingen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
49b	Reactie	<i>De indiener verzoekt om een persoonlijk gesprek voordat er verdere stappen worden ondernomen.</i>
	Antwoord	Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons. Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west .
49c	Reactie	<i>De indiener informeert met welke entiteiten de indiener te maken krijgt, Gasunie of RPM.</i>
	Antwoord	De DRC West is een gezamenlijk initiatief van twee dochterbedrijven van Gasunie, namelijk Hynetwork (voor de waterstofbuisleiding) en CC(U)S Holding (voor de CO ₂ -buisleidingen). Deze entiteiten zijn verantwoordelijk voor de verdere ontwikkeling en uitvoering van het voornemen.
49d	Reactie	<i>De indiener informeert naar de betekenis van het gevorderde zakelijk recht en vraagt hoe deze verantwoordelijkheden zijn vastgelegd.</i>
	Antwoord	Het zakelijk recht is een juridische constructie waarmee het recht wordt verkregen om infrastructuur, zoals leidingen, aan te leggen en te beheren op andermans grond. De afspraken hierover worden vastgelegd in een zakelijk recht overeenkomst die wordt aangegaan met de initiatiefnemers van het project, namelijk Hynetwork en CC(U)S Holding, dochterbedrijven van Gasunie.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
49e	Reactie	<i>De indiener informeert of er verschil bestaat tussen communicatie als particulier of via een advocaat.</i>
	Antwoord	Voor de behandeling van zienswijzen en reacties maakt het geen verschil of deze worden ingediend door een particulier of via een advocaat. Alle zienswijzen worden op dezelfde manier beoordeeld en zorgvuldig meegenomen in de verdere procedure.
49f	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de dominante projectie van het leidingstelsel richting zijn woning.</i>
	Antwoord	Aanvullend op antwoord 49a, hanteren we voor de ligging van de buisleidingen minimaal 7 meter afstand ten opzichte van woningen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
50	202504952	
50a	Reactie	<i>De organisatie informeert om contact voor een nadere toelichting over het leidingtracé.</i>
	Antwoord	<p>Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west.</p>
50b	Reactie	<i>De organisatie informeert wat de mogelijke gevolgen zijn van het geplande leidingtracé onder zijn terrein.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p>
51	202504953	
51a	Reactie	<i>De indiener informeert of er gebruik wordt gemaakt van zijn grond voor het project.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p> <p>Vanaf 1 oktober j.l. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons.</p> <p>Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west</p>
51b	Reactie	<i>De indiener informeert of de aanleg van leidingen beperkingen zal opleveren voor het gebruik van zijn grondgebied.</i>
	Antwoord	<p>In aanvulling op antwoord 51a, wordt in de volgende fase van de DRC West integraal onderzocht welke milieueffecten, ruimtelijke gevolgen en maatschappelijke gevolgen optreden als gevolg van de DRC West. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, en in paragraaf 6.2 van de NRD de onderzoeksthema's van de Integrale Effectanalyse (IEA). Concrete conclusies over locatie gebonden effecten of maatregelen volgen pas na de uitgevoerde onderzoeken en de daarop gebaseerde afwegingen. Op dat moment is ook pas bekend welke mitigatie- of inpassingsmaatregelen passend zijn.</p>
51c	Reactie	<i>De indiener informeert of er in de QRA met risicofactoren wordt gerekend vanaf particulier grondgebied of vanaf bebouwing.</i>
	Antwoord	<p>Externe veiligheid wordt uitgebreid onderzocht in de milieueffectrapportage (MER). In dit rapport worden onder andere veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies.</p>
52	202504954	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
52a	Reactie	<i>De indiener verzoekt om koppelstukken voor waterstof op te nemen in het milieueffectrapport en de ruimtelijke procedure.</i>
	Antwoord	Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West. Hiervoor kunt u terecht bij: https://www.hynetwork.nl/zakelijk/klant-woorden# - Voor waterstof en voor CO2 kunt u uw interesse uitten naar: drc-co2@gasunie.nl . Specifiek voor CO2 geldt dat u alleen CO2 kan afvoeren, niet invoeren.
52b	Reactie	<i>De indiener adviseert expliciet ruimte voor toekomstige leidingen te onderzoeken in het milieueffectrapport en de ruimtelijke procedure.</i>
	Antwoord	DRC West ziet toe op de aanleg en het gebruik van één waterstof en maximaal twee CO ₂ -leidingen, inclusief bijbehorende energie-infrastructuur. Andere (toekomstige) leidingen vallen buiten de procedure voor DRC West. In het ontwerp wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit is onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht in de Integrale Effectanalyse (IEA), zie paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.
52c	Reactie	<i>De indiener heeft de voorkeur voor bundeling met bestaande leidingen bij het bepalen van het tracé.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2. In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
52d	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de gelijktijdige aanleg van CO₂- en waterstofleidingen als uitgangspunt in de NRD op te nemen.</i>
	Antwoord	In de NRD is opgenomen dat we streven naar een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van het project, met minimale impact op de omgeving. Hierbij worden de aanlegmethodes afgewogen om overlast zoveel mogelijk te beperken. Of gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van het MER. Daar kunnen we op dit moment nog geen uitspraken over doen.
52e	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de overlast voor omwonenden en bedrijven.</i>
	Antwoord	De aard en omvang van de hinder is op dit moment nog niet bekend. In het MER onderzoeken we de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de DRC West, waaronder hinder door aspecten zoals geluid, trillingen, tijdelijke verkeersmaatregelen en andere verstoringen. Indien hinder niet kan worden voorkomen, zullen er maatregelen worden getroffen om hinder zoveel mogelijk te beperken.
52f	Reactie	<i>De indiener verzoekt dat de huidige inrichting van de doorkruiste gebieden minimaal wordt hersteld en waar mogelijk versterkt.</i>
	Antwoord	Ons uitgangspunt is na de aanleg van de buisleidingen de gronden zoveel mogelijk te herstellen naar de oorspronkelijke staat. Wanneer herstel niet (volledig) mogelijk is, wordt dit gecompenseerd volgens vigerende wetgeving.
53	202504955	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
53a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de gebruikswaarde en de marktwaarde van zijn grond verder zal aantasten. De indiener verzoekt een onafhankelijk onderzoek naar de waardedaling van de grond.</i>
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
53b	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de veiligheid van de waterstofleiding in vergelijking met de bestaande aardgasleidingen.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht.
53c	Reactie	<i>De indiener verzoekt een helder en onafhankelijk veiligheidsrapport over waterstoftransport.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 53b.
53d	Reactie	<i>De indiener vreest een cumulatie van hinder en beperkingen door de aanleg van een leiding, naast de twee bestaande leidingen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	De aard en omvang van de hinder is op dit moment nog niet bekend. In het MER onderzoeken we de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de DRC West, waaronder hinder door aspecten zoals geluid, trillingen, tijdelijke verkeersmaatregelen en andere verstoringen. Indien hinder niet kan worden voorkomen, zullen er maatregelen worden getroffen om hinder zoveel mogelijk te beperken. In het kader van het MER worden ook cumulatieve effecten onderzocht.
53e	Reactie	<i>De indiener informeert om een schadevergoeding en passende compensatie ten gevolge van de DRC West.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 53a.
53f	Reactie	<i>De indiener verzoekt om een alternatieve tracékeuze te onderzoeken.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2. In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
54	202504956	
54a	Reactie	<i>De indiener informeert waarom zij de brief met uitnodiging wel hebben gekregen en andere buurtbewoners niet.</i>
	Antwoord	U heeft deze brief ontvangen omdat u mogelijk belanghebbende bent in de DRC West. Als onderdeel van de wettelijke procedure informeren wij betrokkenen en belanghebbenden over de plannen en de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de cNRD. Het kan voorkomen dat niet iedereen in de buurt een brief ontvangt. Brieven worden verspreid aan bewoners tot een kilometer rondom de PEH-strook. Als u hierover vragen of opmerkingen

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		heeft, kunt u contact opnemen met DRC West via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west . Via deze website kunt u of andere buurtbewoners zich ook inschrijven voor onze nieuwsbrief.
55	202504958	
55a	Reactie	<i>De indiener informeert waarom de ondergrondse buisleidingen apart worden gelegd van de al gerealiseerde leidingen.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.1 van de NRD zijn de ontwerpprincipes beschreven. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Indien realisatie binnen de PEH niet mogelijk blijkt, wordt gekeken naar andere ontwerpprincipes, zoals bundeling met bestaande leidingen. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
56	202504959	
56a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de veiligheid van omwonenden.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht.
56b	Reactie	<i>De indiener verzoekt om rekening te houden met de Kadernota LPG en alle bijbehorende officiële documenten en Kamervragen daarover.</i>
	Antwoord	De DRC West betreft het vervoer van waterstof en CO ₂ . In het MER worden alle relevante beleidsdocumenten en kaders voor deze modaliteiten meegenomen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
56c	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de ruimte die het voornemen inneemt en is van mening dat de ruimte beter gebruikt kan worden voor woningbouw of elektriciteitsvoorziening.</i>
	Antwoord	De Minister van Klimaat en Groene Groei heeft het besluit genomen dat de DRC West zo veel als mogelijk gerealiseerd wordt binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De DRC West handelt conform dit besluit. We streven naar een zorgvuldige inpassing waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen.
56d	Reactie	<i>De indiener is van mening dat industriële drukgasleidingen thuishoren op raffinaderijen en niet in dichtbevolkte gebieden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 56c.
56e	Reactie	<i>De indiener is van mening dat de leidingen beperkingen opleggen aan de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 56c.
56f	Reactie	<i>De indiener vraagt om directe betrokkenheid van de veiligheidsregio's, provincies, gemeenten, TNO, TU Delft, TU Eindhoven, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, het Ministerie van Defensie en onafhankelijke risico-analisten.</i>
	Antwoord	De DRC-organisatie heeft regelmatig overleg over de voortgang van de DRC West met bestuurs- en overheidsorganen. Rond de publicatie van het VenP en de concept-NRD zijn voornamelijk de betrokken gemeenten, provincies en waterschappen aangehaakt. Dit wordt momenteel uitgebreid met de Omgevingsdiensten, Veiligheidsregio's en infrastructuurbeheerders van waterwegen, wegen en spoorlijnen.
56g	Reactie	<i>De indiener is van mening dat de realisatie onverantwoord is door het grote aantal getroffen landeigenaren, infrastructuur en natuur.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Zie antwoord 56c.
56h	Reactie	<i>De indiener verzoekt geen kwetsbare infrastructuur aan te leggen vanwege terrorisme risico's.</i>
	Antwoord	De DRC West buisleidingen zijn onderdeel van een breder nationaal en internationaal netwerk van ondergrondse infrastructuur, vergelijkbaar met de al lange tijd aanwezige olie- en gasbuisleidingen en stroomkabels. Net als deze kabels en leidingen vallen ook de DRC West buisleidingen onder de nationale veiligheid, aanverwant beleid, wet- en regelgeving en uiteraard de borging van de nationale veiligheid. De aanleg van de DRC West geeft daarmee geen groter terrorisme risico.
56i	Reactie	<i>De indiener keurt de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen in de nabijheid van huizen en scholen af.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 56a.
57	202504960	
57a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de invloed van het tracé op de gebruiksmogelijkheden en waarde van zijn gronden.</i>
	Antwoord	Op dit moment kunnen we uw reactie nog niet precies beantwoorden. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Eventuele wijzigingen van de bestemming op uw gronden, kunt u afstemmen met uw gemeente.
57b	Reactie	<i>De indiener geeft aan dat bij de onderzoeken van de DRC West kenbaar dient te zijn dat zijn percelen in de nabije toekomst een woonbestemming zullen hebben.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven welke thema's in het MER worden onderzocht. Hierbij wordt ook rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals woningbouwprojecten. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
57c	Reactie	<i>De indiener wijst op de aanwezigheid van een dassenburcht in een natuurgebied dat door het tracé wordt doorkruist.</i>
	Antwoord	In het kader van het MER wordt de impact op natuur, waaronder beschermde diersoorten, zorgvuldig onderzocht. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u zien hoe dit thema wordt onderzocht.
57d	Reactie	<i>De indiener wenst rechtstreeks geïnformeerd te worden als de plannen meer concreet worden gemaakt.</i>
	Antwoord	Belangrijke stappen in de procedure, zoals inzagemomenten, reactietermijnen en besluitvorming, worden gepubliceerd via www.rvo.nl/DRC West . Via www.gasunie.nl/drc-west kunt u contact opnemen met een omgevingsmanager. U kunt zich daar ook inschrijven voor onze nieuwsbrief.
58	202504961	
58a	Reactie	<i>De indiener maakt bezwaar tegen de huidige ligging van de voorgestelde waterstofleiding over zijn perceel vanwege aanzienlijke gebruiksbeperkingen.</i>
	Antwoord	Op dit moment is het exacte tracé nog niet bekend. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
58b	Reactie	<i>De indiener verzoekt om compensatie voor waarde- en gebruiksbeperkingen als gevolg van de aanleg van de leiding.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
59	202504962	
59a	Reactie	<p><i>ProRail verzoekt om bij het ontwerp rekening te houden met toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk en het spoornetwerk niet te beperken, door rekening te houden met het beperkingengebied rondom de hoofdspoorweginfrastructuur.</i></p>
	Antwoord	<p>Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen. Daarbij wordt rekening gehouden met autonome ontwikkelingen en cumulatie van effecten.</p>
59b	Reactie	<p><i>De indiener verzoekt om het beoogde tracé (met name de ligging ten opzichte van het spoor) te delen.</i></p>
	Antwoord	<p>Op dit moment kunnen we uw verzoek nog niet beantwoorden. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
59c	Reactie	<i>ProRail verzoekt het projectteam van de DRC West om samen te werken met Rijkswaterstaat en de Provincies om overkluizingen gezamenlijk te realiseren.</i>
	Antwoord	Het uitgangspunt van DRC West is om met sleufloze technieken eventuele objecten en belemmeringen zoals (water)wegen te kruisen. Overkluizingen zijn daarmee in principe niet aan de orde.
59d	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de NEN-normen en Prorail Richtlijnen voor het kruisen van spoorwegen met kabels en leidingen mee te nemen in het ontwerp van de DRC West.</i>
	Antwoord	In de NRD en de daaropvolgende MER wordt rekening gehouden met relevante wet- en regelgeving, normen en richtlijnen die van toepassing zijn op de aanleg en het gebruik van de infrastructuur.
59e	Reactie	<i>De indiener verzoekt om te borgen dat de aandachtgebieden rondom de leidingen niet tot beperking leiden voor het huidige en toekomstige gebruik van het spoor.</i>
	Antwoord	Rond de publicatie van het VenP en de concept-NRD zijn voornamelijk de betrokken gemeenten, provincies en waterschappen aangehaakt. Dit wordt momenteel uitgebreid met de Omgevingsdiensten, Veiligheidsregio's en infrastructuurbeheerders van waterwegen, wegen en spoorlijnen, waaronder ProRail. Wij bespreken uw aandachtspunten dan graag met u.
59f	Reactie	<i>De indiener verzoekt om in het ontwerp en de uitvoering van de DRC West rekening te houden met mogelijk aanwezige Direct Current zwerfstromen in de nabijheid van het spoor ten gevolge van het 1500 V DC tractiesysteem voor het spoor.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 59e.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
59g	Reactie	<i>ProRail verzoekt om bij het onderzoek naar cumulatieve omgevingseffecten ook de cumulatie tussen de DRC West en het spoor mee te nemen, waaronder specifiek het thema externe veiligheid.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld. Cumulatie van effecten wordt hierin meegenomen.
59h	Reactie	<i>ProRail verzoekt om onderstations en relaiskasten niet in te sluiten door bebouwing, geen bebouwing te realiseren op te dichte afstand en deze ten alle tijden bereikbaar te houden ten behoeve van onderhouds- en hulpdiensten.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 59e.
59i	Reactie	<i>ProRail benadrukt dat het gebruik van gronden of percelen in het beheer van ProRail niet kan zonder schriftelijke toestemming.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het gebruik van gronden voor onderzoeken en/of realisatie wordt overleg gevoerd met de betreffende grondeigenaar en de benodigde toestemmingen gerealiseerd voor betreding en gebruik.
59j	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de afstandsbeperkingen Basisnet-regels met betrekking tot goederenverkeer over spoor mee te nemen bij de ruimtelijke keuzes voor de DRC West.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 59d.
59k	Reactie	<i>De indiener vraagt om de volgende aspecten ten opzichte van de hoofdspoorweginfrastructuur mee te nemen in de verdere uitwerking van de DRC West;</i> - Externe veiligheid; - Geluid;

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<ul style="list-style-type: none"> - Trillingen; - Overwegveiligheid; - Waterpeil / stabiliteit; - Windbeleving en windhinderrisico's; - Schaduwwerking op zonnepanelen; - Zonneparken / reflectie in relatie tot hoofdspoorweginfrastructuur.
	Antwoord	De buisleidingen worden ondergronds aangelegd, waardoor een aantal van uw aandachtspunten niet van toepassing zijn op de DRC West. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, waaronder de effecten op externe veiligheid, geluid, trillingen.
59l	Reactie	<i>ProRail verzoekt om vroegtijdig mee te denken over plannen in de nabijheid van het spoor en wordt graag zo vroeg mogelijk betrokken bij de planning.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 59e.
60	202504963	
60a	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen dat de combinatie van een waterstof- en CO₂-leiding met acht windmolens (zes bestaande en twee geplande) nabij zijn caravan/woonwaggen een ernstig veiligheidsrisico vormt.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht.
60b	Reactie	<i>De indiener verzoekt een onafhankelijke kwantitatieve risicoanalyse (QRA) voor de combinatie van de leidingen, windmolens en nabijheid van kwetsbare woonvormen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Zie antwoord 60a.
60c	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over afnemend woongenot als gevolg van de cumulatie van projecten in de omgeving.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 kunt u lezen wat we in de vervolgfase precies gaan onderzoeken op het gebied van gezondheid en gebruiksfuncties. Hierbij wordt ook cumulatie met andere ontwikkelingen onderzocht.
60d	Reactie	<i>De indiener geeft aan zich niet voldoende gehoord te voelen in het participatieproces en uit zijn zorgen over gebrek aan transparantie.</i>
	Antwoord	Wij vinden het spijtig om te horen dat u zich onvoldoende gehoord voelt. DRC West hecht veel waarde aan een zorgvuldig en transparant proces, waarin ruimte is voor participatie en inspraak. Dit was het eerste participatiemoment voor DRC West. Er volgen meer participatiemomenten, om op de hoogte te blijven kunt u zich inschrijven voor de nieuwsbrief via www.gasunie.nl/drc-west . Daarnaast kunt u op elk gewenst moment in contact treden met ons via de hiervoor genoemde website.
60e	Reactie	<i>De indiener verzoekt compensatiemaatregelen voor omwonenden, zoals groenfondsen of planschadevergoeding, met prioriteit voor kwetsbare woonvormen.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER. Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven. Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.
60f	Reactie	<i>De indiener verzoekt alternatieve tracés te onderzoeken die verder van bewoning en windmolens liggen.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO ₂ . In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO ₂ aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
60g	Reactie	<i>De indiener vraagt om een ontvangstbevestiging.</i>
	Antwoord	Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw zienswijze.
61	202504964	
61a	Reactie	<i>Indiener geeft aan geen expliciet schriftelijk verzoek om te reageren te hebben ontvangen.</i>
	Antwoord	Dat klopt. Het staat elk bevoegd gezag vrij om een zienswijze in te dienen of niet. Er is dus geen expliciet verzoek gedaan om te reageren.
61b	Reactie	<i>De gemeente Dongen informeert of er duidelijkheid is over het aantal CO₂-buisleidingen dat wordt aangelegd. De gemeente vindt het uit een oogpunt van rechtszekerheid belangrijk om hier duidelijkheid over te krijgen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Het voornemen richt zich op de aanleg van één waterstofbuisleiding en maximaal twee CO ₂ -buisleidingen. Inmiddels is duidelijk dat vanaf Moerdijk tot Boxtel één CO ₂ -leiding wordt aangelegd.
61c	Reactie	<i>De gemeente Dongen vraagt de aandacht voor een uitbreidingswijk, waar nieuwbouw wordt gerealiseerd, en het verplaatsen van een melkveehouderij. Het is van groot belang dat beide ontwikkelingen doorgang kunnen vinden. De indiener wil graag reactie op deze specifieke ontwikkelingen.</i>
	Antwoord	Gasunie is met deze ontwikkeling bekend en is hierover met u en de grondeigenaar in gesprek. Momenteel worden ruimtelijke aspecten, waaronder de impact op wonen, werken en landbouw, zorgvuldig onderzocht in de MER. Het exacte tracé en haar ruimtelijke inpassing wordt in een later stadium gepresenteerd. Uw opmerkingen worden meegenomen in deze analyse.
61d	Reactie	<i>Gemeente Dongen vraagt nogmaals aandacht voor de eerder door hen ingediende zienswijze. Het betreft de volgende aandachtspunten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De breedte van het tracé. Zijn de mogelijke verschuiving in noordoostelijke richting en de mogelijke verbreding met 15 meter, beiden genoemd in de Kamerbrief van 19 mei 2021 nog steeds aan de orde?</i> • <i>De regeneratie unit ten noorden van de wijk Beljaart</i> • <i>De Speelvoorziening Beljaart Buiten</i> • <i>De woonwijk De Biezen in relatie tot het veiligheidsgebied van het buisleidingtracé</i> • <i>De waterbergingsopgave ten noorden van woonwijk De Biezen</i> • <i>De bestaande Ecologische verbindingzone (EVZ) de EVZ Wildertse Arm</i> • <i>Bedrijventerrein De Wildert</i>
	Antwoord	Bovengenoemde punten worden in kaart gebracht en besproken met de bij u bekende contactpersonen van Gasunie.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
62	202504965	
62a	Reactie	<i>De indiener informeert waarom en waar er buiten de PEH gezocht wordt ter hoogte van Dongen en Tilburg voor nieuwe leidingen en hoe groot het zoekgebied is.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
62b	Reactie	<i>De indiener verzoekt mee te kijken en -denken over de alternatieven en informeert of de indiener kan reageren op de alternatieven voordat ze in het plan-MER onderzocht worden.</i>
	Antwoord	Momenteel worden geen alternatieven onderzocht voor de DRC West. Op plaatsen waar de DRC West moet worden gerealiseerd buiten de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang, zal dat worden besproken met uw gemeente. Gasunie houdt contact met uw gemeente en inventariseert in 2026 relevante wijk- en dorpsraden om mee af te stemmen. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
62c	Reactie	<i>De indiener vraagt of een ligging buiten de PEH mogelijk is zonder aanpassing van de PEH zelf.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Wij wijken lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
62d	Reactie	<i>De indiener verzoekt om in het plan-MER concreet te vermelden wat er verandert in de invulling van de leidingenzone en in de veiligheidssituatie nabij hun woningen.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Indien het tracé op uw perceel wordt geprojecteerd, wordt contact met u opgenomen door een grondzakenmedewerker.</p> <p>Aanvullend wordt externe veiligheid uitgebreid onderzocht in het MER. In dit rapport worden onder andere veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies. Daarbij wordt ook de nabijheid van andere buisleidingen en het cumulatieve risico dat daardoor ontstaat onderzocht.</p>
63	202504966	
63a	Reactie	<i>In de Kamerbrief van 5 december 2024 geeft de Minister aan dat met Gasunie afgestemd zal worden hoe de regionale aftakkingen voor waterstof in de ontwerpfasen meegenomen worden. Er zouden hierover vervolgafspraken worden gemaakt door initiatiefnemer in de ruimtelijke procedure. Dit is niet gebeurd. In cNRD ziet de provincie Noord-Brabant hier niets over terug.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>Onlangs is het aansluitbeleid van Hynetwork voor waterstofaansluitingen verruimt met de mogelijkheid voor een 'Valve Study Agreement' voor derden. Het doel van de VSA is het mogelijk maken dat derden (o.a. gemeenten, provincies, havenbedrijven en netwerkbedrijven) een overeenkomst, met bijbehorende financiële verplichtingen, kunnen aangaan met Hynetwork voor het ontwikkelen en realiseren van een aansluitschema ten behoeve van toekomstige waterstofontwikkelingen. Meer informatie hierover vindt u via: Verruiming aansluitbeleid: Aansluitschema vanuit derden Hynetwork</p> <p>Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West.</p>
63b	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant maakt zich zorgen over het ontbreken van de Ontwerptafel powerport regio Moerdijk in de cNRD.</i>
	Antwoord	In de NRD is een toelichting op de Ontwerptafel powerport regio Moerdijk toegevoegd, als raakvlakontwikkeling voor de DRC West.
63c	Reactie	<i>Moerdijk zal als onderdeel van het industriecluster Rotterdam/Moerdijk worden aangesloten op waterstof en CO₂. Het is de provincie Noord-Brabant niet duidelijk waar en hoe de waterstof- en CO₂ leidingen binnen het haventerrein gaan lopen.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
63d	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant verzoekt de ruimte voor toekomstige buisleidingen te onderzoeken en dit op te nemen in de NRD.</i>
	Antwoord	DRC West ziet op de aanleg en het gebruik van één waterstof en maximaal twee CO ₂ -leidingen, inclusief bijbehorende energie-infrastructuur. Andere (toekomstige) leidingen vallen buiten de procedure voor DRC West. In het ontwerp wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit is onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht in de Integrale Effectanalyse (IEA), zie paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.
63e	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant verzoekt een gelijktijdige aanleg van waterstof- en CO₂-buisleidingen om overlast te beperken.</i>
	Antwoord	In de NRD is opgenomen dat we streven naar een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van het project, met minimale impact op de omgeving. Hierbij worden de aanlegmethodes afgewogen om overlast zoveel mogelijk te beperken. Of gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van het MER. Daar kunnen we op dit moment nog geen uitspraken over doen.
63f	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant verzoekt één coördinerende beheersorganisatie voor de DRC West aan te wijzen, onder meer vanwege veiligheid en ruimtelijke inpassing.</i>
	Antwoord	Rond het beheer van toegewezen gebieden voor aanleg van buisleidingen van nationaal belang, de zogenaamde PEH (Programma Energiehoofdstructuur) strook, loopt reeds enige tijd afstemming tussen het Ministerie van Klimaat en

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Groene Groei en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Deze afstemming en uitsluitel hieromtrent is geen onderdeel van de DRC West, maar de DRC West volgt de ontwikkelingen op de voet. Wanneer meer duidelijkheid ontstaat zal bezien worden of en zo ja op welke wijze de DRC West hier rekening mee kan houden. Hier kunnen we nog niet op vooruit lopen.
63g	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant begrijpt niet waarom Gasunie niet werkt met de NTA8036, waarbij 2 meter tussen de buizen voldoende is. Dit betekent dat de buizen dicht op elkaar kunnen liggen.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van de onderzoeken wordt een afstand van 7 meter hart-op-hart tussen buisleidingen gehanteerd. De exacte afstanden van de buisleidingen van de DRC West ten opzichte van bestaande buisleidingen worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder de veiligheidskaders voor waterstof en CO2. Het onderdeel toekomstvastheid wordt onderzocht in de integrale effectanalyse.
63h	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant geeft aan dat er rekening moet worden gehouden met beheersregimes van reeds aanwezige buisleidingen in de strook.</i>
	Antwoord	Bij het ontwerp van DRC West zullen de geldende beheersregimes worden afgestemd met beheerders.
63i	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant informeert hoe de procedure eruitziet op locaties waar de buis buiten de Programma Energiehoofdstructuur komt te liggen, welke ontwerpprincipes gelden hiervoor en om welke locaties het gaat.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.1 van de NRD zijn de ontwerpprincipes beschreven. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Indien realisatie binnen de PEH niet mogelijk blijkt, wordt gekeken naar andere ontwerpprincipes, zoals bundeling met bestaande leidingen. De exacte ligging van de buisleidingen en

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p> <p>De locaties waar wordt overwogen om buiten de PEH-strook te treden, worden besproken met de gemeentes.</p>
63j	Reactie	<p><i>Provincie Noord-Brabant geeft aan dat er plekken zullen zijn waar (water)wegen of andere punten gekruist moeten worden en waar een gebouwde voorziening (kunstwerk) nodig is. Zij zien graag dat in elk van deze gebouwde voorzieningen voldoende ruimte wordt gereserveerd voor de eerdergenoemde extra buisleidingen.</i></p>
	Antwoord	<p>Wij voorzien vooralsnog geen kunstwerken op de plekken waar (water)wegen gekruist worden of andere kruisingen. Het uitgangspunt van DRC West is om met sleufloze technieken eventuele objecten en belemmeringen zoals (water)wegen te kruisen.</p>
63k	Reactie	<p><i>De Provincie Noord-Brabant verzoekt een actueel overzicht van de ruimtelijke aandachtspunten om integraliteit bij initiatieven die spelen te begrijpen en hoe afstemming wordt gezocht met andere/regionale initiatieven</i></p>
	Antwoord	<p>In paragraaf 5.6. van de NRD wordt beschreven hoe wordt omgegaan met raakvlakprojecten.</p>
63l	Reactie	<p><i>Voor de Amercentrale in Geertruidenberg verneemt de provincie Noord-Brabant graag of en hoe de verbinding tot stand komt met DRC West</i></p>
	Antwoord	<p>Informatie over klantaansluitingen voor waterstof en/of CO2 is vertrouwelijk en kunnen wij daarom niet delen.</p>
63m	Reactie	<p><i>De provincie Noord-Brabant verzoekt een onderzoek naar een tunnel bij de kruising van het Hollandsch Diep mee te nemen in het verdere proces.</i></p>
	Antwoord	<p>Een tunnel bij de kruising Hollands Diep is geen onderdeel van DRC West. Los van DRC West is door het ministerie van I en W een onderzoek uitgevoerd naar de beschikbare ruimte onder het Hollands Diep voor toekomstige buisleidingen en tunnel.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
63n	Reactie	<i>De provincie Noord-Brabant vraagt hoe het aantal kwetsbare gebouwen binnen de berekende veiligheidscontour PR10-6, het aandachtsgebied en het groepsrisico binnen de berekende aandachtsgebieden als toetsingscriterium wordt bepaald.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. In de volgende fasen van het MER wordt dit nader uitgewerkt.
64	202504967	
64a	Reactie	<i>De indiener uit zijn bezwaar tegen het voorkeurstracé voor de geplande buisleidingen.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
64b	Reactie	<i>De indiener stelt dat de reservering van het perceel niet eerder is gecommuniceerd. Deze reservering is inmiddels een obstakel gebleken bij de verkoop en vermindert ook de waarde van het perceel.</i>
	Antwoord	Het spijt ons te horen dat dit niet eerder met u gecommuniceerd is. Het ministerie van I en W heeft met de gemeenten afgesproken dat zij communiceert met haar inwoners in het kader van de verwerking van de reservering van de PEH-strook in de ruimtelijke plannen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
64c	Reactie	<i>De indiener verzoekt een overlegmoment om de situatie te bespreken.</i>
	Antwoord	<p>We zijn bekend met uw plannen voor deze kavel. U heeft daarover regelmatig overleg gevoerd met Gasunie.</p> <p>Momenteel ligt de beoordeling van uw plannen op de Ontwerptafel van de betreffende gemeente. De gemeente heeft aangegeven Gasunie te betrekken wanneer zij dit nodig acht.</p> <p>Uiteraard is het nog steeds mogelijk rechtstreeks met Gasunie in contact te treden over uw voornemen. U kunt daarvoor contact opnemen met de Omgevingsmanager met wie u eerder in contact bent geweest.</p>
65	202504968	
65a	Reactie	<i>De indiener maakt bezwaar tegen het voorkeurstracé voor de geplande buisleidingen.</i>
	Antwoord	<p>Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.</p>
65b	Reactie	<i>De indiener stelt dat de reservering van het perceel niet eerder aan hen is gecommuniceerd. Deze reservering is inmiddels een obstakel gebleken bij de verkoop en vermindert ook de waarde van het perceel.</i>
	Antwoord	<p>We zijn bekend met uw plannen voor deze kavel. U heeft daarover regelmatig overleg gevoerd met Gasunie.</p> <p>Momenteel ligt de beoordeling van uw plannen op de Ontwerptafel van de betreffende gemeente. De gemeente heeft aangegeven Gasunie te betrekken wanneer zij dit nodig acht.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Uiteraard is het nog steeds mogelijk rechtstreeks met Gasunie in contact te treden over uw voornemen. U kunt daarvoor contact opnemen met de Omgevingsmanager met wie u eerder in contact bent geweest.
65c	Reactie	<i>De indiener verzoekt het contact via diens kinderen te laten verlopen.</i>
	Antwoord	De contactgegevens die door u zijn doorgegeven via de zienswijze zijn bij ons genoteerd. Wij laten communicatie via hen lopen.
66	202504969	
66a	Reactie	<i>De indiener heeft bezwaren tegen de geplande boringen op zijn perceel vanwege mogelijke schade aan recent aangeplante boomkwekerijproducten.</i>
	Antwoord	Eventuele boringen en grondwerkzaamheden worden in overleg met u gepland. U kunt uw bezwaren via de grondzakenmedewerker kenbaar maken en samen naar een oplossing zoeken.
66b	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de bodemonderzoeken net naast zijn perceel te plannen om schade aan gewassen te voorkomen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 66a.
66c	Reactie	<i>De indiener heeft dezelfde bezwaren voor een ander perceel en vraagt om een aanpassing van de planning.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 66a.
67	202504970	
67a	Reactie	<i>De indiener maakt bezwaar tegen het geplande tracé dat onder zijn boerderij loopt.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Hierbij hanteren we minimaal 7 meter afstand tot woningen. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
67b	Reactie	<i>De indiener vraagt waarom het tracé niet aansluit bij de reeds bestaande olieleiding.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2. In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij kijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
68	202504971	
68a	Reactie	<i>De indiener vindt het positief dat belanghebbenden worden uitgenodigd hun mening te geven via een reactieprocedure.</i>
	Antwoord	Bedankt voor uw positieve reactie op de betrokkenheid van stakeholders.
68b	Reactie	<i>De indiener benadrukt dat zorgvuldig moet worden omgegaan met de beperkte ruimte voor alle ontwikkelingen, met name in landelijke gebieden. De indiener verzoekt dat de impact van de DRC West op de ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector als zelfstandig onderzoek in beeld wordt gebracht door middel van een LER.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel als mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. We streven naar een zorgvuldige inpassing waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden, landbouw en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met zowel de huidige situatie als autonome ontwikkelingen.
68c	Reactie	<i>De indiener verzoekt dat er geen nieuwe natuurcompensatiegebieden worden aangelegd in agrarisch gebied indien de plan-MER vaststelt dat natuurcompensatie noodzakelijk is. Indiener verzoekt in plaats daarvan bestaande natuurgebieden te verbeteren.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar meerdere milieuthema's, waaronder natuur. Eventuele maatregelen, zoals natuurcompensatie, worden integraal afgewogen op basis van de onderzoeksresultaten en in lijn met wet- en regelgeving. Waar eventuele natuurcompensatie plaatsvindt en in welke vorm, is nu nog niet te zeggen.
68d	Reactie	<i>De indiener verzoekt dat agrarische herstelafspraken worden gemaakt met alle boeren om bodemherstel na de werkzaamheden te waarborgen.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. In een cultuurtechnisch rapport wordt omschreven hoe wordt omgegaan met de grond, het herstel daarvan en de werkzaamheden. Dit wordt besproken met elke grondeigenaar.
68e	Reactie	<i>De indiener verzoekt eerlijke informatieverstrekking aan alle agrariërs.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>Er wordt gestreefd naar eenduidige en transparante communicatie. Als onderdeel van de wettelijke procedure informeren wij betrokkenen en belanghebbenden. U kunt zich ook inschrijven op onze nieuwsbrief via www.gasunie.nl/drc-west.</p> <p>Binnen het DRC West is inmiddels een team Grondzaken actief dat met alle grondeigenaren langs het tracé, waaronder een groot aantal agrariërs, persoonlijk contact heeft. Agrariërs kunnen bij de grondzakenmedewerker terecht voor vragen over het project.</p>
68f	Reactie	<p><i>De indiener verzoekt dat boeren worden gecompenseerd op basis van de waarde van de gewassen en de mate van hinder in de bedrijfsvoering.</i></p>
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Schade wordt afgehandeld conform de gebruikelijke systematiek van Netbeheer Nederland/LTO/Vewin.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
68g	Reactie	<p><i>De indiener verzoekt om aanvullende informatie over vergoedingen en verzoekt om maatwerk bij de bepaling van de hoogte van de vergoeding.</i></p>
	Antwoord	<p>Zie antwoord 68f.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
68h	Reactie	<i>De indiener uit zorgen over de vraag of de DRC West publiek of commercieel van aard is.</i>
	Antwoord	<p>De DRC is door de Europese Commissie benoemd tot een Project van Gemeenschappelijk Belang (PGB). Een PGB-status wordt toegekend door de Europese Commissie aan projecten die belangrijk zijn voor de Europese Unie. Deze projecten helpen de Europese Unie haar energiebeleid en klimaatdoelstellingen te verwezenlijken: betaalbare, veilige en duurzame energie voor alle burgers en de verduurzaming van de economie in overeenstemming met het Akkoord van Parijs.</p> <p>Het transport van waterstofgas is in de Energiewet aangewezen als een werk van nationaal belang. Het is hiermee een wettelijk geregleerde activiteit. Voor CO2 geldt dit niet.</p>
68i	Reactie	<i>De indiener verzoekt betrokkenheid bij het besluitvormingsproces.</i>
	Antwoord	In het voornemen en voorstel tot participatie kunt u lezen op welke momenten er mogelijkheid tot inspraak en betrokkenheid is.
69	202504972	
69a	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie steunt het maatschappelijke belang van de DRC, maar maakt zich tegelijkertijd grote zorgen over de bedreiging die de aanleg voor diverse natuurgebieden in Noord-Brabant.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar meerdere milieuthema's, waaronder natuur. Welke aspecten onderzocht worden voor dit thema, kunt u lezen in paragraaf 5.3 van de NRD. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen. Eventuele maatregelen, zoals natuurcompensatie, worden integraal afgewogen op basis van de onderzoeksresultaten en in lijn met wet- en regelgeving.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
69b	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie verzoekt om bij alle tracégedeelten die het NNN kruisen standaard voor persing/boring in plaats van open ontgraving te kiezen.</i>
	Antwoord	De precieze locatie en de aanlegtechniek van de DRC West worden bepaald op basis van de onderzoeken zoals beschreven in het NRD, waaronder natuuronderzoek. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
69c	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie wil graag dat wordt gespecificeerd op basis van welke criteria de beste aanlegmethode wordt afgewogen.</i>
	Antwoord	De aanlegmethode voor de leidingen zal worden bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken uit het MER en de Integrale Effectenanalyse (IEA). Dit omvat onder andere technische mogelijkheden, milieueffecten, en de impact op de omgeving. Meer informatie over de onderzoeken vindt u in paragraaf 5.3 en 6.2 van de NRD.
69d	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie vraagt wat de versnelling via RED III precies inhoudt.</i>
	Antwoord	De versnelling via RED III betreft de herziening van de Europese richtlijn voor hernieuwbare energie, die tot doel heeft de inzet van hernieuwbare energiebronnen te bevorderen en de energietransitie te versnellen. Dit heeft invloed op voornemens zoals de DRC West, omdat het de ontwikkeling van infrastructuur voor waterstof en CO ₂ -transport kan ondersteunen. In het vervolgproces wordt onderzocht of de RED III ook specifiek versnelling kan bieden voor de DRC West.
69e	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie verzoekt om per tracédeel een detailkaart toe te voegen met daarin weergegeven of een tracé binnen of buiten de PEH blijft, en welke N2000-gebieden, Ecologische verbindingzones, Natte Natuur Parels, KRW-waterlichamen, waterwingebieden en andere relevante groenblauwe en/of landschappelijke ruimtelijke elementen worden doorsneden.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Op dit moment kunnen we uw vraag nog niet precies beantwoorden. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO2 en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder natuur en water. Kaarten van de door u gevraagde onderzoeken worden in het Plan-MER opgenomen.
69f	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie verzoekt om een voorzet waar een open ontgraving en een boring is voorzien te ontvangen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 69c.
69g	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie verzoekt meer informatie over de daadwerkelijke afstanden tussen de verschillende leidingen wanneer dit meer dan 7 meter is.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van de onderzoeken wordt een afstand van 7 meter hart-op-hart tussen buisleidingen gehanteerd. De exacte afstanden van de buisleidingen van de DRC West ten opzichte van bestaande buisleidingen worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder de veiligheidskaders voor waterstof en CO2.
69h	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie verzoekt aan te geven waar de buisleidingen mogelijk buiten de bestaande leidingenstrook moeten worden gelegd.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.1 van de NRD zijn de ontwerpprincipes beschreven. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Indien realisatie binnen de PEH niet mogelijk blijkt, wordt gekeken naar andere ontwerpprincipes, zoals bundeling met bestaande leidingen. De exacte ligging van de buisleidingen en

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
69i	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie informeert wat het 'zoekgebied Lennisheuvel' inhoudt.</i>
	Antwoord	Op dit moment weten we nog niet exact de locatie waar het tracé van DRC West eindigt en aansluit op DRC Oost en WNL Oost. Deze aansluiting zal waarschijnlijk bij Lennisheuvel in de buurt zijn.
69j	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie informeert of een kaart beschikbaar is waarop de toekomstige ontwikkelingen, inclusief toekomstige ontwikkelingen ten aanzien van ammoniak zijn aangegeven en of een cumulatieve beoordeling voorhanden is.</i>
	Antwoord	<p>DRC West ziet op de aanleg en het gebruik van één waterstof en maximaal twee CO₂-leidingen, inclusief bijbehorende energie-infrastructuur. Andere (toekomstige) leidingen vallen buiten de procedure voor DRC West. In het ontwerp wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit is onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht in de Integrale Effectanalyse (IEA), zie paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.</p> <p>In het MER wordt een cumulatieve beoordeling uitgevoerd, waarin rekening wordt gehouden met de mogelijke effecten van de DRC West in samenhang met andere relevante nationale en regionale projecten. Deze beoordeling maakt deel uit van het onderzoeks- en beoordelingskader zoals beschreven in de NRD. Ook wordt bij de beoordeling rekening gehouden met autonome ontwikkelingen. Deze worden tekstueel toegelicht in de Plan-MER.</p>
69k	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie is bezorgd dat de inwoners van Den Hout en Dommelbergen zwaar worden belast door de infrastructuur van meerdere bestaande en voorziene ontwikkelingen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	De DRC-West onderzoekt en beoordeelt zorgvuldig meerdere effecten op o.a. de omgeving om tot een integrale afweging te komen. Autonome ontwikkelingen en cumulatie van effecten zijn hier onderdeel van.
69l	Reactie	<i>De Brabantse Milieufederatie vertrouwt erop dat de natuurterreineigenaren in een vroeg stadium per deelgebied worden betrokken over de diverse onderwerpen die hierboven staan weergegeven.</i>
	Antwoord	Wij begrijpen het belang van een zorgvuldige afstemming met belanghebbenden, waaronder natuurterreineigenaren. In de verdere uitwerking van DRC West wordt contact gezocht met grondeigenaren en betrokken partijen om specifieke aandachtspunten en belangen te bespreken.
70	202504973	
70a	Reactie	<i>Brainport Eindhoven is van mening dat waterstof een belangrijke bijdrage kan leveren aan de duurzaamheidsdoelen van de industrie in Nederland.</i>
	Antwoord	Dank voor uw positieve beoordeling van DRC West. Het is bemoedigend om te zien dat u onze visie deelt betreffende het potentieel van de regio voor de energietransitie.
70b	Reactie	<i>Brainport Eindhoven verzoekt inspanningen te verrichten om de realisatie van het tracé Rotterdam - Boxtel te versnellen en vertraging te voorkomen.</i>
	Antwoord	De realisatieplanning van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
70c	Reactie	<i>Brainport Eindhoven verzoekt om het koppelstuk van de aftakking naar de Brainport Eindhoven regio mee te nemen in het vervolgonderzoek en dit te verankeren in het voornemen.</i>
	Antwoord	Onlangs is het aansluitbeleid van Hynetwork voor waterstofaansluitingen verruimt met de mogelijkheid voor een 'Valve Study Agreement' voor derden. Het doel van de VSA is het mogelijk maken dat derden (o.a. gemeenten, provincies, havenbedrijven en netwerkbedrijven) een overeenkomst, met bijbehorende financiële verplichtingen,

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>kunnen aangaan met Hynetwork voor het ontwikkelen en realiseren van een aansluitschema ten behoeve van toekomstige waterstofontwikkelingen. Meer informatie hierover vindt u via: Verruiming aansluitbeleid: Aansluitschema vanuit derden Hynetwork</p> <p>Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West.</p>
70d	Reactie	<i>Brainport Eindhoven benadrukt het belang van financiering voor het onderzoek en de realisatie van de aftakking naar de regio.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 70c.
71	202504974	
71a	Reactie	<i>De organisatie informeert hoe rekening wordt gehouden met de toekomstige woningbouwplannen in Dongen bij de aanleg van de leiding(en).</i>
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel als mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. We streven naar een zorgvuldige inpassing waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met zowel de huidige situatie als autonome ontwikkelingen.
71b	Reactie	<i>De organisatie verzoekt om de nieuwe leiding(en) zo ver mogelijk naar het noorden te leggen om de impact op de toekomstige woningbouw te beperken.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Op dit moment is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
72	202504975	
72a	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt om de cNRD aan te vullen met een onderzoek naar de beschikbaarheid van voldoende ruimte in de leidingenstrook voor toekomstige ontwikkelingen.</i>
	Antwoord	In het ontwerp van de buisleidingen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur. Dit thema is ook onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht ten behoeve van de Integrale Effectanalyse (IEA). Meer informatie over dit thema vindt u in paragraaf 6.2 van de NRD.
72b	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt om de ruimtelijke en technische consequenties van de hogedrukwaterstofleiding die deels het traject volgt van het vastgestelde voorkeustracé van de DPO-leiding te onderzoeken.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
72c	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt om de cNRD met een onderzoek naar de nut en de noodzaak van een coördinerende beheersorganisatie voor toekomstige benutting van de leidingstrook aan te vullen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Rond het beheer van toegewezen gebieden voor aanleg van buisleidingen van nationaal belang, de zogenaamde PEH (Programma Energiehoofdstructuur) strook, loopt reeds enige tijd afstemming tussen het Ministerie van Klimaat en Groene Groei en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Deze afstemming en uitsluit hieromtrent is geen onderdeel van de DRC West, maar de DRC West volgt de ontwikkelingen op de voet. Wanneer meer duidelijkheid ontstaat zal bezien worden of en zo ja op welke wijze de DRC West hier rekening mee kan houden. Hier kunnen we nog niet op vooruit lopen.
72d	Reactie	<i>Gemeente Boxtel informeert naar het verschil in impact (op omwonenden, bedrijven, mobiliteit en natuur) tussen het separaat en gelijktijdig aanleggen van de waterstof- en CO₂-buisleidingen te onderzoeken.</i>
	Antwoord	De exacte aanlegmethode van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Of gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van de MER.-
72e	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt om een verduidelijking van de regionale koppelingen en de impact op Boxtel.</i>
	Antwoord	<p>In de huidige fase van het project richt de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) zich op het onderzoeks- en beoordelingskader voor de milieueffectrapportage (MER). Hierin wordt het plangebied onderzocht, met eventuele optimalisaties waar noodzakelijk. De mogelijkheid van aansluitpunten, zoals bijv. voor gemeente Boxtel, en de eventuele impact daarvan, wordt meegenomen in de verdere uitwerking binnen de MER-fase.</p> <p>Onlangs is het aansluitbeleid van Hynetwork voor waterstofaansluitingen verruimt met de mogelijkheid voor een 'Valve Study Agreement' voor derden. Het doel van de VSA is het mogelijk maken dat derden (o.a. gemeenten, provincies, havenbedrijven en netwerkbedrijven) een overeenkomst, met bijbehorende financiële verplichtingen, kunnen aangaan met Hynetwork voor het ontwikkelen en realiseren van een aansluitschema ten behoeve van</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>toekomstige waterstofontwikkelingen. Meer informatie hierover vindt u via: Verruiming aansluitbeleid: Aansluitschema vanuit derden Hynetwork</p> <p>Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West.</p>
72f	Reactie	<i>Gemeente Boxtel informeert naar de consequenties van het feit dat de DRC niet volledig binnen de gereserveerde leidingenstrook kan worden gerealiseerd en wat dit betekent voor de te volgen procedures.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 72b.
72g	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt per variant een beoordelingscriterium op te nemen of voldaan wordt aan het plaatsgebonden risico.</i>
	Antwoord	In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is het onderzoeks- en beoordelingskader vastgelegd, waarbij externe veiligheid, inclusief veiligheidscontouren en aandachtsgebieden, als belangrijk thema wordt onderzocht. Dit thema wordt nader onderzocht in het MER.
72h	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt duidelijkheid over de wijze van bepaling van het oppervlak van het voorschriftengebied (bouwvlak of de bestemming uit het omgevingsplan).</i>
	Antwoord	Op dit moment kunnen we uw vraag niet concreet beantwoorden. Dit wordt op een later moment in het proces bepaald.
72i	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt een criterium voor het beoordelen van de naleving van de veiligheidszone voor buisleidingen die gevaarlijke stoffen vervoeren op te nemen (artikel 5.18 Bkl).</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Zie antwoord 72g.
72j	Reactie	<i>Gemeente Boxtel verzoekt om een concretere invulling van het beoordelingssysteem voor de externe veiligheid.</i>
	Antwoord	In het plan MER wordt de beschrijving per aspect en criterium uitgewerkt en daarmee geconcretiseerd, zodat duidelijk is waar de score is op gebaseerd. Dit geldt ook voor externe veiligheid.
73	202504977	
73a	Reactie	<i>LSNED verzoekt de rol van LSNED te benadrukken in het Voornemen en voorstel tot participatie, in het Participatieplan en in de NRD LSNed als belangrijke stakeholder op te nemen.</i>
	Antwoord	Dank voor uw signaal over het ontbreken van LSNed in de gepubliceerde lijst. In de stukken hebben wij bewust een globaal overzicht opgenomen om de verschillende typen belanghebbenden te duiden. In ons interne dossier houden wij een uitgebreidere en specifiekere lijst bij met alle bekende groepen. LSNed is dan ook bekend, en wordt geborgd in ons dossier zodat u in het proces zo nodig goed wordt meegenomen.
73b	Reactie	<i>LSNED stelt voor om hun kennis te benutten voor de ontwikkeling van de DRC West.</i>
	Antwoord	Wij danken u voor uw aanbod en hebben inmiddels contact hierover.
73c	Reactie	<i>LSNED vreest dat de toekomstbestendigheid van de buisleidingenstrook in het geding komt indien afstanden van 7 meter worden aangehouden tussen de leidingen.</i>
	Antwoord	In de NRD hanteren we het algemene uitgangspunt van 7 meter tussen de aan te leggen- en bestaande leidingen aan. Hierdoor hanteren we een worst case benadering voor het ruimtebeslag van de buisleidingen. De uiteindelijke onderlinge afstand zal worden bepaald op basis van onder andere wettelijke veiligheidseisen, technische randvoorwaarden, bedrijfsvoering van bestaande leidingen en vereisten van beheerstroken indien van toepassing. Ook houden we bij het ontwerp rekening met een zo efficiënt mogelijke invulling van de PEH-strook. Tot slot, wordt in

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		de Integrale Effectanalyse (IEA) een analyse uitgevoerd naar toekomstvastheid. Meer informatie over de IEA vindt u in hoofdstuk 6 van de NRD.
73d	Reactie	<i>LSNED is van mening dat een veilige aanleg op een afstand van maximaal 2 meter van bestaande leidingen en gezamenlijk aan te leggen vervolgleidingen op 50 cm dagmaat van elkaar voldoende is. En verzoekt dit op te nemen in de onderzoeksscope van de NRD.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 73c.
73e	Reactie	<i>LSNED stelt dat het cruciaal is dat het ruimtebeslag van de waterstofleiding en CO₂-leiding binnen de buisleidingenstrook wordt meegenomen in het onderzoek onder het aspect 'ruimtebeslag'. LSNED stelt dat dit belangrijk is voor de inpasbaarheid van toekomstige leidingen.</i>
	Antwoord	Bij het ontwerp wordt rekening gehouden met een zo efficiënt mogelijke invulling van de PEH-strook, specifiek ook voorschriften van beheerde stroken. In de Integrale Effectanalyse (IEA) wordt een analyse uitgevoerd naar toekomstvastheid.
73f	Reactie	<i>LSNED stelt dat het onduidelijk is welke methoden voor het kruisen van het Hollandsch Diep worden onderzocht.</i>
	Antwoord	Zoals beschreven in hoofdstuk 4.2. van de NRD, wordt uitgegaan van een boring maar wordt de wijze van het kruisen van het Hollands Diep nader onderzocht. Los van DRC West is door het ministerie van IenW een onderzoek uitgevoerd naar de beschikbare ruimte onder het Hollands Diep voor toekomstige buisleidingen en tunnel. Hier bent u bij betrokken.
73g	Reactie	<i>LSNED stelt onder zelfgekozen voorwaarden een deel van de ruimte in hun leidingtunnel beschikbaar voor de DRC West.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 73f.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
74	202504978	
74a	Reactie	<i>Havenbedrijf Rotterdam geeft aan dat het van belang is dat er duidelijkheid komt over de beschikbaarheid van verbindingen, met een Ready for Operation (RfO) datum voor de waterstof- en CO₂-leiding vóór 2031 voor klanten langs de DRC West en voor 2032 voor klanten langs DRC Oost en Duitsland.</i>
	Antwoord	Wij erkennen dat duidelijkheid over de beschikbaarheid van verbindingen voor industriële gebruikers van belang is.
74b	Reactie	<i>Havenbedrijf Rotterdam verzoekt dat de leidingen en bijbehorende infrastructuur zodanig ruimtelijk worden ingepast dat toekomstige uitbreidingen altijd mogelijk blijven. Ook de PEH/SVB-stroken dienen toekomstbestendig te worden ingericht.</i>
	Antwoord	In de NRD wordt beschreven hoe het onderwerp toekomstvastheid wordt onderzocht. In zowel het MER en de Integrale Effectanalyse wordt onderzocht hoe DRC West zo toekomstbestendig mogelijk kan worden ontworpen. Ook is één van de ontwerpprincipes van DRC West om de leidingen zo efficiënt mogelijk te realiseren binnen de PEH.
74c	Reactie	<i>Havenbedrijf Rotterdam verzoekt dat de DRC West zonder vertraging wordt gerealiseerd.</i>
	Antwoord	Het projectteam werkt binnen de kaders van het MER en de wettelijke eisen aan een zorgvuldige voorbereiding en besluitvorming. Hierbij wordt gestreefd naar een zo efficiënt mogelijke voortgang van het project. Er wordt gewerkt aan een zo spoedig mogelijke realisatie van DRC West.
74d	Reactie	<i>Havenbedrijf Rotterdam verzoekt dat het tracé Maasvlakte - Pernis over Voorne Putten ('tracé 16') tegelijkertijd met de CO₂-leiding in datzelfde tracé wordt aangelegd. Dit is volgens het havenbedrijf van groot belang om het Rotterdamse cluster als waterstof hub te laten functioneren.</i>
	Antwoord	In de NRD is opgenomen dat we streven naar een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van het project. De exacte ligging en aanlegmethode van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Of

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van de MER--.
74e	Reactie	<i>Havenbedrijf Rotterdam merkt op dat de grensovergang bij Venlo momenteel niet is opgenomen in de DRC West of het uitrolplan.</i>
	Antwoord	Het voornemen de DRC is opgesplitst in DRC West en DRC Oost. Het voorliggende NRD ziet op DRC West. De grensovergang bij Venlo behoort tot de scope van de DRC Oost en zal in een ander initiatief worden uitgewerkt. Voor verder details wat betreft de DRC Oost verwijzen wij u naar " Delta Rhine Corridor RVO.nl "
74f	Reactie	<i>Havenbedrijf Rotterdam benadrukt het belang van een spoedige realisatie van de DRC West, omdat diverse bedrijven uit het achterland hebben aangegeven alternatieve CCS-routes te overwegen zolang deze meer zekerheid bieden over een tijdige verbinding en tarieven.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 74c.
74g	Reactie	Havenbedrijf Rotterdam benadrukt het belang om samen te blijven werken met overheden en toekomstige uitbreidingen mogelijk te houden. Havenbedrijf Rotterdam stelt voor om de afstemming tussen DRC West en potentiële gebruikers opnieuw collectief vorm te geven. Deze regelmatige bijeenkomsten kunnen bijdragen aan transparantie en afstemming over voortgang, tijdlijnen en investeringsbeslissingen
	Antwoord	DRC West maakt geen directe afspraken met (potentiële) klanten. Klantaansluitbeleid valt onder de commerciële afdelingen van Hynetwork en Gasunie CC(U)S Holding.
75	202504979	
75a	Reactie	<i>De indiener maakt zich zorgen over de veiligheid van zijn spelende kinderen tijdens de werkzaamheden en bij gebruik.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk thema en is uitdrukkelijk onderdeel van het ontwerp van de DRC West. De aanleg, het gebruik en het beheer vinden plaats volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke eisen. Hier wordt ook op toegezien door de verantwoordelijke instanties. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe het thema externe veiligheid wordt onderzocht. Specifiek veiligheid tijdens de uitvoeringsfase wordt in een latere fase onderzocht.
75b	Reactie	<i>De indiener vreest voor de impact van de werkzaamheden op de biodiversiteit die zij hebben hersteld op zijn perceel.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken we de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de DRC West. Natuur en water zijn belangrijke onderzoeksthema in het MER. In paragraaf 5.3 van de NRD wordt beschreven hoe deze thema's worden onderzocht. Indien hinder niet kan worden voorkomen, zullen er maatregelen worden getroffen om hinder zoveel mogelijk te beperken.
75c	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de gevolgen van grondwateronttrekking tijdens de werkzaamheden voor zijn bomen, planten en gebouwen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 75b.
75d	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de buisleidingen via het landbouwperceel naast zijn eigendom te laten lopen in plaats van door zijn perceel.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
76	202504980	
76a	Reactie	<i>Staatsbosbeheer geeft aan dat de betrokkenheid tot nu toe prettig is en vraagt om in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken te worden bij het proces.</i>
	Antwoord	Wij zijn blij met uw betrokkenheid en de samenwerking tot nu toe. Wij streven erna om dit in het verdere proces zo voort te zetten.
76b	Reactie	<i>Staatsbosbeheer geeft aan dat sleufloze techniek de voorkeur heeft in kwetsbare natuur- en cultuurhistorische gebieden en hierover vroegtijdig in overleg te gaan.</i>
	Antwoord	De precieze locatie en de aanlegtechniek van de DRC West worden bepaald op basis van de onderzoeken zoals beschreven in het NRD, waaronder natuuronderzoek. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
76c	Reactie	<i>Staatsbosbeheer maakt zich zorgen over de mogelijke schade aan natuur, landschap, archeologie, aardkunde, cultuurhistorie en recreatie door de aanleg van de buisleidingen.</i>
	Antwoord	Deze aspecten worden uitgebreid onderzocht in de milieueffectrapportage. In paragraaf 5.3 van de NRD is het onderzoeks- en beoordelingskader vastgelegd, waaronder voor de door u genoemde thema's. Wij streven naar een zorgvuldige afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en maatschappelijke belangen.
76d	Reactie	<i>Staatsbosbeheer verzoekt om rekening te houden met het feit dat werkzaamheden buiten natuurgebieden ook effect kunnen hebben op de natuur binnen natuurgebieden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 76c. Hierbij wordt ook rekening gehouden met externe werking op natuurgebieden.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
76e	Reactie	<i>Staatsbosbeheer verzoekt om een aanpak te kiezen die verspreiding van exoten uitsluit en deze vooraf voor te leggen aan Staatsbosbeheer.</i>
	Antwoord	Voor aanleg doet Gasunie een uitvraag bij NVWA over de aanwezigheid van onder meer exoten. Indien u als grondeigenaar bekend bent met de aanwezigheid van exoten worden we hier graag over geïnformeerd. Als sprake is van exoten zullen hygiënemaatregelen worden genomen om verspreiding tegen te gaan. Dit zal met u worden besproken.
76f	Reactie	<i>Staatsbosbeheer verzoekt een breed onderzoek naar de effecten van de alternatieven op alle waarden en functies op haar terreinen, zoals landschaps- en cultuurhistorische waarden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 76c.
76g	Reactie	<i>Staatsbosbeheer wijst op de mogelijke cumulatieve effecten van verschillende initiatieven en energieprojecten en verzoekt het effect van de cumulatie mee te nemen in het onderzoek.</i>
	Antwoord	In het MER wordt een cumulatieve beoordeling uitgevoerd, waarin rekening wordt gehouden met de mogelijke effecten van de DRC West in samenhang met andere relevante nationale en regionale projecten. Deze beoordeling maakt deel uit van het onderzoeks- en beoordelingskader zoals beschreven in de NRD.
77	202504981	
77a	Reactie	<i>De gemeente Nissewaard verzoekt om te waarborgen dat de aanleg van de DRC geen negatief effect heeft op het bestaande landschap.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar meerdere milieuthema's, waaronder landschap. Welke aspecten onderzocht worden voor dit thema, kunt u lezen in paragraaf 5.3 van de NRD. Bij de keuze van het

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
77b	Reactie	<i>In het kader van meekoppelkansen verzoekt gemeente Nissewaard om ruimte te bieden voor afstemming met andere infrastructurele en ruimtelijke projecten in het gebied. Hierbij wordt verwezen naar een eerder gedeeld inspiratiedocument als ook de gebiedsuitwerking van Voorne Putten in het kader van de NOVEX.</i>
	Antwoord	DRC West staat open voor meekoppelkansen en zoekt actief afstemming met raakvlakprojecten vanuit de regio. Uitgangspunt hierbij is dat u initiatiefnemer blijft van uw initiatief. Dat betekent dat u verantwoordelijk blijft voor besluitvorming, vergunningen, ontwerp, budget en planning. Zie ook paragraaf 5.2. van de NRD. U kunt contact met ons opnemen via www.gasunie.nl/drc-west .
77c	Reactie	<i>De gemeente Nissewaard wenst meer duidelijkheid over de geplande afsluiters (aantal en locaties) als eventuele veiligheidscontouren rondom de afsluiters. Tevens is de mening van de gemeente Nissewaard dat de afsluiters landschappelijk ingepast dienen te worden om het effect op het open landschap te beperken.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 77a. Aanvullend wordt tijdig ook de beeldkwaliteit in relatie tot zichtbare technische objecten besproken om te verkennen wat mogelijk is.
77d	Reactie	<i>De gemeente Nissewaard informeert wat de gevolgen zullen zijn voor eigenaren en gebruikers van gronden en gebouwen die zich binnen de strook van 30 meter bevinden.</i>
	Antwoord	Momenteel kunnen we u geen precies antwoord geven op uw vraag. De gebruiksbepalingen worden in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder externe veiligheid.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
77e	Reactie	<i>De gemeente Nissewaard vreest dat het meermaals opengraven van gronden voor de aanleg van leidingen een groot effect zal hebben op de bedrijfsvoering van eigenaren/gebruikers van de agrarische gronden die zich binnen het tracé bevinden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 77a. In aanvulling hierop kunnen we het volgende aangeven. Wij streven ernaar hinder voor omwonenden en bedrijven zoveel mogelijk te beperken. De mogelijkheid om de waterstof en CO2 buisleidingen gelijktijdig aan te leggen is een onderwerp dat in de ontwerp-, uitvoerings- en vergunning fases wordt onderzocht. Of gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van het MER.
77f	Reactie	<i>De gemeente Nissewaard verzoekt om uiterste zorgvuldigheid en ruime compensatie voor eigenaren en gebruikers van gronden binnen het tracé.</i>
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
77g	Reactie	<i>De gemeente Nissewaard vraagt aandacht voor de toekomstige ontwikkelingen in de gemeente Nissewaard en informeert of er mogelijkheden zijn voor aanpassing van het tracé rondom Spijkenisse.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel als mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. We streven naar een zorgvuldige inpassing waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met zowel de huidige situatie als autonome ontwikkelingen.
78	202504982	
78a	Reactie	<i>De indiener verzoekt de huidige nafta-leiding te volgen en ten oosten van de bebouwing de leidingen aan te leggen.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2. In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
79	202504983	
79a	Reactie	<i>Waterschap Hollandse Delta verzoekt de uitkomsten van de landelijke discussie welke gevoerd wordt in opdracht van de normcommissie transportleidingen over de locatie van afsluiters voor waterstofleidingen ten opzichte van de waterkeringen mee te nemen in het ontwerp.</i>
	Antwoord	De locaties van afsluiters in DRC West worden bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken uit het MER, de Integrale Effectenanalyse (IEA), technische vereisten en in afstemming met perceeleigenaren. Mocht de landelijke

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		discussie tijdig tot nieuwe normering leiden, dan wordt dit meegenomen in het ontwerp van de buisleidingen en bijbehorende installaties.
79b	Reactie	<i>Waterschap Hollandse Delta verzoekt om voor het aspect waterveiligheid ook onderzoek te doen naar stabiliteit en uitbreidbaarheid van de waterkeringen, en verzoekt dat waterveiligheid een duidelijke plek krijgt in de Integrale Effectenanalyse (IEA). Tevens wordt er op gewezen om rekening te houden met het p.v.v.r. (profiel van vrije ruimte) en het beleid van het waterschap.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3. van de NRD vindt u het onderzoeks- en beoordelingskader van het MER. Zetting bij keringen wordt onderzocht in het MER. Inmiddels zijn we in contact over uw wensen en eisen in verband met het ontwerp van de buisleidingen en bijbehorende installaties.
80	202504984	
80a	Reactie	<i>De indiener vreest dat het huidige tracé van de DRC West de realisatie van woningbouwplannen in het gebied ernstig zal belemmeren of onmogelijk maken en verzoekt rekening te houden met de gemeentelijke plannen in het ontwerpproces.</i>
	Antwoord	De DRC West wordt zo veel als mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. We streven naar een zorgvuldige inpassing waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met zowel de huidige situatie als autonome ontwikkelingen zoals projecten op het gebied van woningbouw en energie-infrastructuur.
81	202504985	
81a	Reactie	<i>RES West-Brabant pleit ervoor om nu al locaties voor aan-/aftakkingen (zogenaamde T-stukken) in Moerdijk en Oosterhout aan te wijzen, voor zowel de waterstof leiding als de CO2 leiding(en).</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Indien gaandeweg concrete interesse in één of meerdere aan-/aftakkingen bekend wordt, wordt bezien of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat DRC West niet wordt vertraagd. Bij interesse in aan-/aftakkingen voor waterstof kunt u contact opnemen via www.gasunie.nl/drc-west . Voor CO2 kunt u mailen naar drc-co2@gasunie.nl .
81b	Reactie	<i>RES West-Brabant pleit voor het afstemmen van mogelijke tracés tussen afsluiterlocaties en private partijen met gemeenten.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 81a.
81c	Reactie	<i>RES West-Brabant vraagt met welke bekende initiatieven rekening wordt gehouden bij de projectie van de DRC West leidingen in de buisleidingenstrook.</i>
	Antwoord	De raakvlakken welke zijn voorzien zijn opgenomen in de NRD (paragraaf 5.6). Deze lijst met raakvlakken wordt gedurende de looptijd van het project bijgehouden naar gelang nieuwe ontwikkelingen.
81d	Reactie	<i>RES West-Brabant informeert hoe wordt vastgesteld of er voldoende ruimte overblijft voor toekomstige initiatieven die nu nog niet bekend zijn.</i>
	Antwoord	Bij het ontwerp van de DRC West wordt er gestreefd naar een zo efficiënt mogelijke invulling van strook die in het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) is aangewezen voor de aanleg van buisleidingen van nationaal belang, zodat er binnen deze strook zoveel mogelijk ruimte overblijft voor toekomstige ontwikkelingen. De ontwerpprincipes van de DRC West vindt u in paragraaf 4.1 van de NRD. Tevens wordt er in de Integrale Effectanalyse (IEA) en analyse uitgevoerd naar toekomstvastheid. Meer informatie over de IEA vindt u in hoofdstuk 6 van de NRD.
82	202504986	
82a	Reactie	<i>De indiener informeert of er werkzaamheden op of onder zijn perceel gaan plaatsvinden.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
83	202504987	
83a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de gevolgen van de plannen voor de renovatie, de monumentale status van zijn boerderij en oprijlaan, en toekomstige bouwmogelijkheden.</i>
	Antwoord	Op dit moment is het exacte tracé nog niet bekend en kunnen we niet precies antwoord geven op uw vraag. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. In deze onderzoeken wordt ook het thema cultuurhistorie onderzocht, waaronder de ligging van de leidingen ten opzichte van monumenten.
84	202504988	
84a	Reactie	<i>De indiener informeert of er andere trajectmogelijkheden zijn.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO ₂ .

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<p>In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.</p>
84b	Reactie	<p><i>De indiener informeert hoe eventuele schade aan zijn perceel wordt vergoed.</i></p>
	Antwoord	<p>In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht. Echter, economische aspecten zoals veranderingen in waarde van woningen of percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER.</p> <p>Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
85	202504990	
85a	Reactie	<p><i>ZLTO maakt zich zorgen over de impact van dit project op de betrokken agrarische bedrijven in het gebied.</i></p>
	Antwoord	<p>We streven naar een zorgvuldige inpassing waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van DRC West via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
85b	Reactie	<i>ZLTO verzoekt om een integrale benadering van de regionale opgaven van het landelijk gebied in Brabant expliciet op te nemen in de NRD en daarbij aan te sluiten bij bestaande samenwerkingsverbanden die regie voeren op ruimtelijke afstemming.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 85a. Aanvullend houden we in de onderzoeken rekening met zowel de huidige situatie als autonome ontwikkelingen in het gebied rondom het tracé. Daarbij zijn we regelmatig in overleg met de bevoegde gezagen en andere organisaties.
85c	Reactie	<i>ZLTO verzoekt om landbouw als zelfstandig thema op te nemen in het beoordelingskader.</i>
	Antwoord	In het MER onderzoeken wij de invloed van de DRC-West op het gebruik van ruimte. Hierbij worden effecten op bijvoorbeeld wonen, werken en landbouw zorgvuldig in kaart gebracht.
85d	Reactie	<i>ZLTO verzoekt aandacht te besteden aan de impact op de lokale grondmarkt en de blijvende schade aan gronden.</i>
	Antwoord	<p>Economische aspecten zoals veranderingen in waarde van percelen vallen buiten de reikwijdte van de MER. Over schade en aansprakelijkheid kunnen we in algemene zin het volgende aangeven.</p> <p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Uitgangspunt is dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Eventuele schade wordt afgehandeld conform de gebruikelijke systematiek van Netbeheer Nederland/LTO/Vewin.</p> <p>Daarnaast kan een ruimtelijk besluit ertoe leiden dat er schade optreedt voor een omwonende. Na het vaststellen van het projectbesluit, kan eventueel een aanvraag voor nadeelcompensatie worden gedaan.</p>
85e	Reactie	<i>ZLTO verzoekt een onderzoek naar bodemverdichting en zettingsrisico's.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>In paragraaf 5.3 van de NRD is het onderzoeks- en beoordelingskader vastgelegd, waaronder voor het thema bodem. Daarin is omschreven hoe het aspect zettingsrisico wordt onderzocht in de milieueffectrapportage. Bodemverdichting wordt besproken als onderdeel van herstel van gronden met de perceeleigenaren waar de leidingen worden gelegd.</p> <p>Bij de aanleg van de leidingen wordt gestreefd naar maximaal cultuurtechnisch herstel ter voorkoming van schade. Eventuele schade wordt volledig door Gasunie vergoed.</p> <p>Het 1e en 2^e jaar nadat de percelen na aanleg zijn opgeleverd zal de grondzakenmedewerker proactief langskomen om vast te stellen of er sprake is van naschade. Vanaf het 3^e jaar zult u schade zelf moeten melden. Hier heeft Gasunie een gewassenschade meldpunt voor ingericht. Een grondzakenmedewerker komt dan langs om de hoogte van de schade vast te stellen.</p>
85f	Reactie	<i>ZLTO verzoekt om onderzoek te doen naar de effecten van warmteafgifte van leidingen op bodemfysica en bodembiodiversiteit.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD is het onderzoeks- en beoordelingskader voor het MER vastgelegd, waaronder de thema's bodem en ecologie. De effecten van warmteafgifte van buisleidingen valt momenteel niet onder het kader van het MER.
85g	Reactie	<i>ZLTO verzoekt onderzoek te doen naar verzilting door druk- en opstuwend grondwater.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD is het onderzoeks- en beoordelingskader vastgelegd, waaronder voor het thema water. Daar is omschreven hoe het aspect verzilting wordt onderzocht in de milieueffectrapportage. Opstuwend grondwater wordt niet nader onderzocht in het MER, alleen is wel onderdeel van het onderzoek gericht op het aspect verzilting.
85h	Reactie	<i>ZLTO verzoekt onderzoek te doen naar waterkwaliteit en afwatering.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>In paragraaf 5.3 van de NRD is het onderzoeks- en beoordelingskader vastgelegd, waaronder voor het thema water. Waterkwaliteit is één van de onderzoeksaspecten onder dit thema. Afwatering maakt geen onderdeel uit van het MER.</p> <p>In een cultuurtechnisch rapport wordt omschreven hoe wordt omgegaan met de grond, het herstel daarvan en de werkzaamheden. Dit wordt besproken met elke grondeigenaar.</p>
85i	Reactie	<i>ZLTO verzoekt onderzoek te doen naar mogelijke waterstromen langs leidingen en de gevolgen voor bodem en gewasgroei.</i>
	Antwoord	Uit het geohydrologisch rapport moet blijken wat de invloed van grondwater is. Indien nodig worden technische maatregelen getroffen. Uitgangspunt is dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.
85j	Reactie	<i>ZLTO verzoekt dat onnodige schade aan landbouwpercelen wordt voorkomen.</i>
	Antwoord	De precieze omgang van de ingrepen voor de realisatie van de DRC West wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Hierbij streven wij ernaar om effecten tot een minimum te beperken.
85k	Reactie	<i>ZLTO verzoekt een vlotte en billijke schadeafhandelingsregeling passend bij het type bedrijf in geval van schade.</i>
	Antwoord	<p>Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Schade wordt afgehandeld conform de gebruikelijke systematiek van Netbeheer Nederland/LTO/Vewin.</p> <p>Uitgangspunt is dat schade volledig wordt vergoed en snel wordt afgehandeld.</p>
85l	Reactie	<i>ZLTO maakt zich zorgen over de vooruitzichten voor toekomstige infrastructurele projecten, zoals ammoniakpijpleidingen of gelijkstroomkabels.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	DRC West ziet op de aanleg en het gebruik van één waterstof en maximaal twee CO ₂ -leidingen, inclusief bijbehorende energie-infrastructuur. Andere (toekomstige) leidingen vallen buiten de procedure voor DRC West. In het ontwerp wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit is onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht in de Integrale Effectanalyse (IEA), zie paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.
85m	Reactie	<i>ZLTO verzoekt om het aantal ingrepen tot een absoluut minimum te beperken.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 85j.
85n	Reactie	<i>ZLTO pleit voor structurele en volwaardige betrokkenheid van agrarische belangenbehartigers zoals ZLTO.</i>
	Antwoord	In het voornemen en voorstel tot participatie kunt u lezen op welke momenten er mogelijkheid tot inspraak en betrokkenheid is.
85o	Reactie	<i>ZLTO verzoekt om plenaire bijeenkomsten te organiseren waarin de belangen van de landbouwsector centraal staan en waarin gezamenlijk met andere stakeholders naar oplossingen wordt gezocht.</i>
	Antwoord	Bij de terinzagelegging van de documenten zijn inloopbijeenkomsten georganiseerd. Binnen DRC West is inmiddels een team Grondzaken actief dat met alle grondeigenaren langs het beoogde tracé, waaronder een groot aantal agrariërs, persoonlijk contact heeft. Op persoonlijk niveau zullen met hen bedrijfsspecifieke afspraken worden gemaakt.
86	202504991	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
86a	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk verzoekt om een integrale en structurele benadering expliciet te verankeren in het participatieproces en aan te sluiten bij het bestaande platform Powerport Moerdijk, waarin ZLTO deelneemt.</i>
	Antwoord	<p>Wij erkennen het belang van goed georganiseerd overleg met de agrarische sector, juist in een gebied waar de impact voor hen aanzienlijk kan zijn.</p> <p>Binnen DRC West is inmiddels een team Grondzaken actief dat met alle grondeigenaren langs het tracé, waaronder een groot aantal agrariërs, persoonlijk contact heeft gehad.</p> <p>Verder is vanuit het Ministerie van Klimaat en Groene Groei aansluiting op de ontwikkelingen rond de Powerport Moerdijk via het Gebiedsgericht Werken Noord-Brabant, dat deelneemt aan afstemming rond de Powerport Moerdijk ontwikkelingen en voorbereiding van afstemmingen hieromtrent met de Rijksoverheid.</p>
86b	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk wil actief bijdragen aan de werksessies en inhoudelijke gesprekken over tracékeuzes, ontwerpprincipes en compensatie.</i>
	Antwoord	<p>In het voornemen en voorstel tot participatie kunt u lezen op welke momenten mogelijkheid tot inspraak en betrokkenheid is.</p> <p>Ten aanzien van uw opmerking over compensatie kunnen wij het volgende aangeven. Met de grondeigenaren waarbij de leidingen worden gelegd, wordt een zakelijk recht overeenkomst afgesloten. Hierin zijn bepalingen opgenomen over aansprakelijkheid en schade. Schade wordt afgehandeld conform de gebruikelijke systematiek van Netbeheer Nederland/LTO/Vewin.</p>
86c	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk verzoekt een agrarisch omgevingsmanagementbudget.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>Binnen het DRC West is inmiddels een team Grondzaken actief dat met alle grondeigenaren langs het tracé, waaronder een groot aantal agrariërs, persoonlijk contact heeft. Op persoonlijk niveau zullen met hen afspraken worden gemaakt.</p> <p>Daarnaast zijn er vanuit Gasunie omgevingsmanagers actief. Als er vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west.</p>
86d	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk verzoekt een vaste plek in werksessies en overlegstructuren.</i>
	Antwoord	In het voornemen en voorstel tot participatie kunt u lezen op welke momenten mogelijkheid tot inspraak en betrokkenheid is.
86e	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk verzoekt om duidelijke en tijdige informatie over het tracé, de impact op agrarisch gebruik en de planning van werkzaamheden.</i>
	Antwoord	Er wordt gestreefd naar eenduidige en transparante communicatie. Als onderdeel van de wettelijke procedure informeren wij betrokkenen en belanghebbenden over de plannen. U kunt zich ook inschrijven op onze nieuwsbrief via www.gasunie.nl/drc-west .
86f	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk verzoekt om sociale gevolgen voor agrarische ondernemers te onderzoeken, zoals onzekerheid, stress en de continuïteit van zijn bedrijfsvoering te houden.</i>
	Antwoord	<p>Op dit moment is geen onderzoek naar de sociale gevolgen voor agrarische ondernemers voorzien. Binnen DRC West is inmiddels een team Grondzaken actief dat met alle grondeigenaren langs het tracé, waaronder een groot aantal agrariërs, persoonlijk contact heeft. In de gesprekken tussen grondeigenaar en grondzakenmedewerker is aandacht voor de zorgen die leven bij de agrarische ondernemers en wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht.</p> <p>Uitgangspunt is het minimaliseren van hinder en dat het huidige agrarisch gebruik na aanleg voortgezet kan worden.</p>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
86g	Reactie	<i>ZLTO Amerstreek en Moerdijk verzoekt om persoonlijke begeleiding en maatwerk in het participatieproces, zodat ondernemers zich gehoord en ondersteund voelen.</i>
	Antwoord	<p>Wij zien dat DRC West een grote groep agrariërs raakt. Binnen DRC West is inmiddels een team Grondzaken actief dat met alle grondeigenaren langs het tracé, waaronder een groot aantal agrariërs, persoonlijk contact heeft.</p> <p>In het voornemen en voorstel tot participatie kunt u lezen op welke momenten er mogelijkheid tot inspraak en betrokkenheid is. Als ondernemers vragen of opmerkingen hebben hierover, kunnen zij altijd contact opnemen met de organisatie van DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west.</p>
87	202504992	
87a	Reactie	<i>De indiener is ontevreden over het project en de impact ervan op niet-industriële belanghebbenden.</i>
	Antwoord	Het spijt ons om te horen dat u tegen de DRC West bent. Het initiatief wordt uitgevoerd conform besluit van de toenmalige minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024).
88	202504993	
88a	Reactie	<i>Het waterschap Brabantse Delta verzoekt om extra maatregelen te nemen bij kruisingen van waterkeringen, om schade aan waterkeringen te voorkomen en de waterveiligheid te waarborgen.</i>
	Antwoord	De exacte ligging van de buisleidingen en de aanlegmethode van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. Dit wordt met u afgestemd.
88b	Reactie	<i>Waterschap Brabantse Delta vraagt aandacht voor de verschillende afvalwaterpersingleidingen en effluentleidingen in het plangebied, waarbij veiligheid, continuïteit en ongestoorde werking niet mogen worden geschaad bij kruisingen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		<i>Ook wordt verzocht om toekomstige werkzaamheden aan leidingen van het waterschap niet te belemmeren met de aanleg van de DRC West.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld.
88c	Reactie	<i>Het waterschap Brabantse Delta verzoekt om ingerichte natuuropgaven na aanleg te herstellen en waar mogelijk te versterken.</i>
	Antwoord	In het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar meerdere milieuthema's, waaronder natuur. Eventuele maatregelen, zoals natuurcompensatie, worden integraal afgewogen op basis van de onderzoeksresultaten en in lijn met wet- en regelgeving.
88d	Reactie	<i>Het waterschap Brabantse Delta vraagt om 'mee te liften' bij de aanleg van buisleidingen om de hindernissen rondom de inrichting van natuuropgaven te overbruggen.</i>
	Antwoord	DRC West staat open voor meekoppelkansen vanuit de regio. Uitgangspunt hierbij is dat u initiatiefnemer blijft van uw initiatief. Dat betekent dat u verantwoordelijk blijft voor besluitvorming, vergunningen, ontwerp, budget en planning. Zie ook paragraaf 5.2. van de NRD. U kunt contact met ons opnemen via www.gasunie.nl/drc-west .
88e	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt om de druk, dikte en het materiaal van de waterstof- en CO₂-buisleidingen op te nemen in de NRD.</i>
	Antwoord	De specificaties van de buisleidingen worden opgenomen in de PlanMER. Deze specificaties zijn tevens onderdeel van de onderzoeken ten behoeve van het MER.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
88f	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta informeert op welke wijze 'maatwerk kruisen van andere buisleidingen' terugkomt en welke criteria hierbij worden gehanteerd.</i>
	Antwoord	Elke kruising is maatwerk. Wij nemen contact met u op om uw eisen en wensen te bespreken.
88g	Reactie	<i>Waterschap Brabantse Delta informeert of het tracé een contour ten aanzien van externe veiligheid met zich meebrengt.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 88b.
88h	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt wanneer een open ontgraving een ingericht oppervlaktewater kruist, de huidige functie wordt hersteld of verbeterd.</i>
	Antwoord	Uitgangspunt is om de situatie van het oppervlaktewater na een ingreep te herstellen naar de oorspronkelijke staat.
88i	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop dat de wateraanvoer en -afvoer van oppervlaktewateren ten alle tijden gegarandeerd moeten zijn.</i>
	Antwoord	Vooralsnog voorzien wij geen obstructies in aan- en afvoer van water van oppervlaktewateren voor de aanleg van DRC West.
88j	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt bij ontwerpprincipie 1 toe te voegen dat er wordt voldaan aan de randvoorwaarden vanuit de waterschapsverordening en bijbehorende beleidsregels.</i>
	Antwoord	Bij het ontwerp van DRC West wordt geldende wet- en regelgeving meegenomen.
88k	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt bij ontwerpprincipie 7 'waterkering en zoneringen van waterkeringen' toe te voegen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	DRC West wordt zoveel mogelijk gerealiseerd in de PEH strook, conform besluit van de minister van KGG (december 2024). Daarbij blijven wij in principe uit de veiligheidszone conform vigerende wet- en regelgeving.
88l	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop dat het onjuist is dat de dubbelbestemming ten behoeve van de gereserveerde PEH-strook in het bestemmingsplan leidend is ten opzichte van andere dubbelbestemmingen op dezelfde locatie. De dubbelbestemming vanuit de waterkeringen en bestemming water of wat voor andere bestemming dan ook is ook leidend.</i>
	Antwoord	In erkenning van de reactie geven wij aan dat in de verdere uitwerking van DRC West in beeld wordt gebracht van welke (dubbel)bestemmingen sprake is op en langs de PEH-reserveringszone. Met dit inzicht gaan we in gesprek met de desbetreffende bevoegde gezagen en andere belanghebbenden.
88m	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop rekening te houden met wateroverlast gevoelige polder tussen N285-Zevenbergseweg, Zoonzeelseweg te Hooge Zwaluwe, N285 en Dikkendijk, en in de hoek ten Noorden van Oosteind en ten Oosten van de A27.</i>
	Antwoord	Dankuwel voor het delen van deze regiospecifieke aandachtspunten. Deze nemen we mee in het vervolg van de procedure van DRC West.
88n	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta vindt het niet wenselijk dat de kruising van het Hollandsch Diep in tracédeel 5 niet binnen het voornemen valt. Het verzoek is om een kaartje met de projectgrenzen bij de kruising van het Hollandsch Diep op te nemen.</i>
	Antwoord	De kruising van het Hollandsch Diep valt wel binnen het initiatief DRC West.
88o	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt op te nemen wie verantwoordelijk is voor de verdere uitwerking en de planning van het project rond het Hollandsch Diep.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Zie antwoord 88n.
88p	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt rekening te houden met de Groenstrook Klundert en kansen om de groenstrook te versterken te onderzoeken.</i>
	Antwoord	In het kader van het MER wordt de impact op natuur zorgvuldig onderzocht. In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u zien hoe dit thema wordt onderzocht. Wat betreft kansen voor versterking van de groenstrook staat DRC West open voor meekoppelkansen. Uitgangspunt hierbij is dat u hierbij initiatiefnemer blijft van uw initiatief. U kunt uw initiatief bij ons melden via www.gasunie.nl/drc-west . Wij nemen contact met u op om uw initiatief verder te bespreken.
88q	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt afstemming over het project 'Verbetering primaire kering traject-Willemstad-Noordschans'.</i>
	Antwoord	In het MER wordt rekening gehouden met de huidige situatie en autonome ontwikkelingen. Indien u een autonome ontwikkeling specifiek wilt bespreken met ons, kunt u daarvoor contact opnemen met de bij u bekende contactpersonen van Gasunie.
88r	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta informeert waar Strooidorp ligt.</i>
	Antwoord	Strooidorp is ons onbekend. Wij begrijpen uw reactie niet.
88s	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt bij tracédeel 6 te specificeren welke kruising wordt bedoeld.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
88t	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt om toe te voegen dat er een knelpunt ontstaat in zonering van de primaire waterkering bij Weststad.</i>
	Antwoord	De precieze locatie en de aanlegtechniek van de DRC West worden bepaald op basis van de onderzoeken zoals beschreven in paragraaf 5.3. van de NRD, waaronder het aspect ligging in beschermingszone van keringen. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
88u	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt de compensatie bij kruisingen van Ecologische Verbindingszones verder uit te werken.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt zo veel als mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
88v	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt een alternatieve wijze van aanleg te onderzoeken die geen negatieve impact heeft op de stabiliteit en sterkte van de primaire waterkering bij Weststad heeft.</i>
	Antwoord	De precieze locatie en de aanlegtechniek van de DRC West worden bepaald op basis van de onderzoeken zoals beschreven in het NRD, waaronder stabiliteit bij keringen. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
88w	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt de compensatie bij kruisingen van Ecologische Verbindingszones verder uit te werken.</i>
	Antwoord	Ten behoeve van het MER wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar meerdere milieuthema's, waaronder natuur. Eventuele maatregelen, zoals natuurcompensatie, worden integraal afgewogen op basis van de onderzoeksresultaten en in lijn met wet- en regelgeving.
88x	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop dat het functioneren van de Ecologische Verbindingszones niet beperkt mag worden.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 88w.
88y	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt raakvlakprojecten specifiek te benoemen.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.6 van de NRD zijn de bestaande raakvlakprojecten benoemd. Deze lijst wordt bijgesteld en aangevuld in het MER.
88z	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop dat de beschrijving van methoden beperkt is, en vindt het onduidelijk wat er precies onderzocht gaat worden.</i>
	Antwoord	In het MER worden de onderzoeksaanpak van de verschillende thema's en aspecten alsook hun effecten nader toegelicht.
88aa	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt om de invloed van de aanleg van de DRC op de bodemkwaliteit op te nemen onder het thema Bodem.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD is invloed op de bodemkwaliteit expliciet opgenomen als onderdeel van het beoordelingskader. De invloed van aanleg van DRC West is daar onderdeel van.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
88ab	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt om bij het thema draagkracht effluentleidingen en afvalwaterpersleidingen toe te voegen.</i>
	Antwoord	Met effluentleidingen en afvalwaterpersleidingen wordt rekening gehouden in het ontwerp van het tracé. Wij gaan graag met u in overleg om het kader hieromtrent te bespreken.
88ac	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt het aspect oppervlaktewater als volgt te beschrijven: invloed op (KRW)-oppervlaktewater (kwaliteit en kwantiteit) en waterberging.</i>
	Antwoord	In de NRD staat het aspect oppervlaktewater beschreven zoals u voorstelt.
88ad	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt bij het project-MER de methode waterberging toe te voegen.</i>
	Antwoord	In de NRD staat bij de methode voor project-MER aangegeven dat waterberging wordt meegenomen.
88ae	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt het aspect verharding te laten vervallen.</i>
	Antwoord	Het aspect toename verharding heeft een belangrijke rol in het MER van DRC West. Om deze reden blijven wij het aspect hanteren in de project-MER.
88af	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt het aspect wateroverlast toe te voegen en als volgt te beschrijven: plan-MER bepalen invloed wateroverlastlocaties o.b.v. kentallen en ontwerpuitgangspunten. (Gis analyse Klimaatatlas thema wateroverlast aspecten hoogste grondwaterstand, waterdiepte en klimaatbuffers rekening houdend met klimaatveranderingen). project-MER bepalen invloed wateroverlast op basis van het basisontwerp.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	In paragraaf 5.3. van de NRD is de invloed op afgeleide effecten door veranderingen in grondwater opgenomen als onderdeel van het beoordelingskader. Bij de keuze van het tracé en aanlegtechnieken streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
88ag	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt het aspect overstromingsrisico's toe te voegen en als volgt te beschrijven: plan-MER bepalen invloed wateroverlastlocaties o.b.v. kentallen en ontwerpuitgangspunten. (Gis analyse Klimaatatlas thema overstromingen aspecten overstromingsdiepte en overstromingskans rekeninghouden met klimaatverandering). project-MER bepalen invloed overstromingsrisico op basis van het basisontwerp.</i>
	Antwoord	In het ontwerp wordt rekening gehouden met de gesteldheid van de bodem en stabiliteit van de leidingen. Wij zijn met u in overleg over uw eisen en wensen hieromtrent.
88ah	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt onder het aspect NNN de ecologische verbindingzones, Natuurnetwerk Brabant en NNP toe te voegen.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER, waaronder voor het thema Natuur Netwerk Nederland (NNN) en overige beschermde gebieden.
88ai	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt het thema Externe veiligheid te vervangen door het thema Veiligheid en hier het aspect waterkeringen toe te voegen.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Inmiddels zijn we in contact over uw eisen en wensen in verband met het ontwerp.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
88aj	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta verzoekt het aspect trillinghinder toe te voegen en hierbij de ongestoorde ligging van de persleidingen van het waterschap te betrekken.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER. Dit betreft onder andere het aspect trillingen. Dit aspect wordt verder uitgewerkt in de volgende fase van het MER. Wij kunnen u momenteel nog niet van een antwoordt voorzien.
88ak	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop dat onder het thema gebruiksfuncties veel aspecten niet saamhorig zijn en dat dit voor de weging niet gewenst is.</i>
	Antwoord	Het thema gebruiksfuncties omvat veel verschillende aspecten. Deze aspecten worden elk op hun eigen wijze onderzocht en krijgen per aspect een eigen beoordeling toegekend. Door deze werkwijze wordt een objectieve weging geborgd.
88al	Reactie	<i>Het Waterschap Brabantse Delta wijst erop dat in de beoordelingstabel zowel de mitigatie als de compensatie die uit de milieuonderzoeken volgt niet zijn opgenomen.</i>
	Antwoord	In paragraaf 5.3 van de NRD kunt u lezen welke effecten worden onderzocht in het MER. Indien uit deze onderzoeken blijkt dat mitigerende maatregelen moeten worden genomen, worden deze opgenomen in het MER. Deze maatregelen maken geen onderdeel uit van de beoordelingstabel.
89	202504994	
89a	Reactie	<i>De veiligheidsregio Brabant-Noord informeert of in de NRD kan worden uitgewerkt op welke locaties kwetsbare en zeer kwetsbare gebouwen zich bevinden binnen een PR 10-6 contour en/of een aandachtsgebied van de buisleiding.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid, inclusief veiligheidscontouren en aandachtsgebieden, wordt behandeld.
89b	Reactie	<i>De veiligheidsregio Brabant-Noord verzoekt een inventarisatie van de (toekomstige) infrastructuur in het MER om mogelijke elektromagnetische beïnvloeding van de kathodische bescherming te onderzoeken.</i>
	Antwoord	In het MER wordt rekening gehouden met de huidige situatie en autonome ontwikkelingen. Hierbij wordt getoetst aan vigerende wet- en regelgeving.
89c	Reactie	<i>De veiligheidsregio Brabant-Noord adviseert om hoogwater toe te voegen als thema aan de NRD.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Hierover zijn we met de waterschappen in overleg.
90	202504995	
90a	Reactie	<i>Brabant Water NV verzoekt een gedetailleerd tracéplan van elke kruising en parallelle ligging.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
90b	Reactie	<i>Brabant Water NV verzoekt dat de bodemsamenstelling na de realisatie van de DRC West in dezelfde volgorde wordt teruggebracht als voorafgaande aan de realisatie, om verstoring van de ondergrond, waterhuishouding en ongelijkmatige zetting te voorkomen.</i>
	Antwoord	Bij de aanleg van de leidingen wordt gestreefd naar maximaal cultuurtechnisch herstel ter voorkoming van schade.
91	202504996	
91a	Reactie	<i>CO₂next verzoekt betrokken te worden bij de verdere planvorming van de DRC West, betreffende het tracédeel Maasvlakte.</i>
	Antwoord	Bij de uitwerking van DRC West wordt rekening gehouden met andere initiatieven binnen het onderzoeksgebied, zoals het uwe. We zullen hierover contact opnemen met u.
91b	Reactie	<i>CO₂next verzoekt specifieke aandacht voor de ruimtelijke inpassing van het tracé en de mogelijke milieugevolgen en wisselwerkingen die in het plan-MER in beeld worden gebracht.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor DRC West. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. We streven naar een zorgvuldig besluit waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen.
91c	Reactie	<i>CO₂next wil helpen met een goede afstemming tussen onze projecten, zodat kansen optimaal kunnen worden benut en eventuele knelpunten tijdig worden onderkend.</i>
	Antwoord	Dank voor uw aanbod, zie antwoord 91a.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
92	202504997	
92a	Reactie	<i>De organisatie ziet een belangrijke koppelkans en zou graag tegelijk met de DRC ecologische verbindingzones willen ontwerpen en aanleggen.</i>
	Antwoord	DRC West staat open voor meekoppelkansen vanuit de regio. Uitgangspunt hierbij is dat u initiatiefnemer blijft van uw initiatief. Dat betekent dat u verantwoordelijk blijft voor besluitvorming, vergunningen, ontwerp, budget en planning. Zie ook paragraaf 5.2 van de NRD. U kunt contact met ons opnemen via www.gasunie.nl/drc-west .
93	202504998	
93a	Reactie	<i>De Gemeente Voorne van Zee verzoekt om bij de verdere uitwerking van de DRC West oog te hebben voor een optimale combinatie van waterstof- en CO₂-infrastructuur (de geplande aansluit- en afsluiterschema's) om zo het ruimtebeslag en de impact op de omgeving te minimaliseren. Daarnaast dient de locatiekeuze van deze aansluit en afsluitschema's zorgvuldig te worden afgestemd met de gemeente en regionale stakeholders.</i>
	Antwoord	We streven naar een zorgvuldige inpassing van de buisleidingen en bijbehorende infrastructuur waarbij milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen integraal worden afgewogen. Bevoegde gezagen en andere organisaties worden betrokken in ons proces. Wij zijn met u in gesprek. Wij zullen in het vervolg hiervan bovenstaande punten met u overleggen.
93b	Reactie	<i>De Gemeente Voorne van Zee verzoekt aanvullende informatie over de veiligheidscontour.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Het thema externe veiligheid wordt onderzocht in het MER, daarbij worden veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies.
93c	Reactie	<i>De gemeente Voorne van Zee onderschrijft het belang van een substantieel, toegankelijk en transparant participatieproces.</i>
	Antwoord	In het kader van de DRC West streven wij ernaar om de betrokkenheid van alle belanghebbenden te waarborgen. We nemen de bestuurs- en overheidsorganen langs het beoogde tracé mee in het participatieproces, laten ons adviseren door hen en betrekken hen bij de voortgang van de DRC West. De DRC-organisatie heeft regelmatig overleg over de voortgang van de DRC West met uw medewerkers op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau.
93d	Reactie	<i>De gemeente Voorne van Zee verzoekt om een integrale benadering voort te zetten en ruimte te bieden voor afstemming met andere infrastructurele en ruimtelijke projecten in het gebied.</i>
	Antwoord	In het MER wordt naast de huidige situatie ook autonome ontwikkelingen mee onderzocht. Gasunie heeft contact met de organisaties achter de relevante ruimtelijke ontwikkelingen die in gemeente Voorne aan Zee spelen.
93e	Reactie	<i>De gemeente Voorne van Zee wil graag meer weten over de aansluitmogelijkheden op de leidingen, met name voor de tuinbouwsector.</i>
	Antwoord	Dank voor uw interesse in de Delta Rhine Corridor voor transport van waterstof en CO2. Het aansluiten van klanten valt buiten de scope van DRC West. Hiervoor kunt u terecht bij: https://www.hynetwork.nl/zakelijk/klant-woorden# - Voor waterstof en voor CO2 kunt u uw interesse uitten naar: drc-co2@gasunie.nl . Specifiek voor CO2 geldt dat u alleen CO2 kan afvoeren, niet invoeren.
93f	Reactie	<i>De gemeente Voorne van Zee geeft aan bezorgd te zijn over het terugbrengen van de reikwijdte van de DRC West.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Inmiddels heeft afstemming plaatsgevonden tussen de gemeente Voorne aan Zee en DRC West. Hieruit is duidelijk geworden wat de zorgen zijn en is daarbij toegelicht of en zo ja hoe DRC West daar rekening mee houdt in de verdere uitwerking en waar anders de zorgen verder besproken kunnen worden.
93g	Reactie	<i>De gemeente Voorne aan Zee verzoekt om in het verdere proces aandacht te blijven besteden aan flexibiliteit en toekomstscenario's.</i>
	Antwoord	In het ontwerp van de buisleidingen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de DRC West buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit thema is ook onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht ten behoeve van de Integrale Effectanalyse (IEA). Meer informatie over dit thema vindt u in paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.
93h	Reactie	<i>De gemeente Voorne van Zee stelt dat de PEH-reserveringsstrook niet altijd aansluit bij de ruimtelijke wensen en belangen. Op enkele punten zijn er pittige en complexe uitdagingen. De gemeente vraagt deze knelpunten mee te nemen in het vervoltraject en om te blijven overleggen over mogelijke oplossingen.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.1 van de NRD zijn de ontwerpprincipes beschreven. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Hierbij is het uitgangspunt dat er zoveel mogelijk ruimte overblijft voor toekomstige leidingen. Indien realisatie binnen de PEH niet mogelijk blijkt, wordt gekeken naar andere ontwerpprincipes, zoals bundeling met bestaande leidingen. Bij de keuze voor het ontwerp streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen. Wij zijn in gesprek met u over de knelpunten in uw gemeente.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
93i	Reactie	<i>De gemeente Voorne aan Zee verzoekt een afweging waarbij ruimtelijke kwaliteit, leefomgeving en veiligheid hand in hand gaan.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 93h.
93j	Reactie	<i>De gemeente Voorne aan Zee verzoekt een compensatie door middel van versterking van recreatieve waarden nabij het Oostvoornse- en Brielse Meer.</i>
	Antwoord	Indien er sprake blijkt van een compensatie opgave als gevolg van de DRC West dan zal afstemming met de gemeente Voorne aan Zee plaatsvinden over de wijze waarop de compensatie plaats kan vinden. In de verdere uitwerking van DRC West zal de relevante informatie hiertoe beschikbaar komen.
93k	Reactie	<i>De gemeente Voorne aan Zee vraagt aandacht voor het vergroten van de bestuurlijke betrokkenheid op lokaal en regionaal niveau. Het verzoek is om hierover bestuurlijk in gesprek te gaan met als suggestie dit te doen met de gemeenten binnen de Zuid-Hollandse Eilanden (Nissewaard, Hoeksche Waard).</i>
	Antwoord	Naar aanleiding van deze reactie heeft nadere afstemming plaatsgevonden tussen de gemeente en de DRC West. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de toekomstige manier van samenwerking waaronder de bestuurlijke betrokkenheid en borging van integraliteit tussen gemeenten. Naast de gebruikelijke afstemming hiertoe via ambtelijke en bestuurlijke overleggen in het kader van de Projectprocedure vindt eveneens tussentijdse afstemming plaats. Ambtelijk om te komen tot een inhoudelijk afgestemde uitwerking van de DRC West en bestuurlijk daar waar het wenselijk is om aanvullend onderwerpen te bespreken.
94	202504999	
94a	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout uit ontevredenheid over de richting van de DRC West. De NRD en het Voornemen & Participatie (V&P) geven haar weinig vertrouwen dat de DRC meerwaarde gaat opleveren voor Oosterhout.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	<p>Het spijt ons te horen dat u weinig vertrouwen heeft in de meerwaarde van DRC West voor Oosterhout.</p> <p>Onlangs is het aansluitbeleid van Hynetwork voor waterstofaansluitingen verruimt met de mogelijkheid voor een 'Valve Study Agreement' voor derden. Het doel van de VSA is het mogelijk maken dat derden (o.a. gemeenten, provincies, havenbedrijven en netwerkbedrijven) een overeenkomst, met bijbehorende financiële verplichtingen, kunnen aangaan met Hynetwork voor het ontwikkelen en realiseren van een aansluitschema ten behoeve van toekomstige waterstofontwikkelingen. Meer informatie hierover vindt u via: Verruiming aansluitbeleid: Aansluitschema vanuit derden Hynetwork</p> <p>Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West.</p>
94b	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout doet tevens een beroep op de belofte in de kamerbrief van 5 december om regionale aantakkingen af te stemmen en mee te nemen in het ontwerp.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 94a.
94c	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout is van mening dat er geen aandacht is voor de integraliteit, zowel in relatie tot andere projecten als tot onze maatschappelijke opgaven.</i>
	Antwoord	Bij de keuze voor het ontwerp streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen. Hierbij houden we ook rekening met de huidige situatie en autonome ontwikkelingen.
94d	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt om bij de planningsfase voor de aansluiting rekening te houden met de lokale bedrijven in Oosterhout.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Het aansluiten van klanten valt buiten de scope van DRC West. De regionale infrastructuur benodigd om klanten te verbinden met het hoofdnetwerk wordt niet onderzocht in het DRC West initiatief.
94e	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout stelt dat de vergunningen voor de DRC West en Amercentrale apart moeten worden aangevraagd en/of zakelijk recht apart moet worden afgesloten.</i>
	Antwoord	De Amercentrale valt buiten de scope van de DRC West. Vergunningen en/of zakelijk recht zullen daarom ook niet gezamenlijk worden aangevraagd en/of afgestemd worden.
94f	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt om mogelijke tracés tussen afsluiterlocaties en private partijen af te stemmen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 94d.
94g	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout geeft aan dat het onduidelijk is waar een T-stuk en afsluiterstation(s) zijn voorzien en geeft aan dat hiernaar moet worden gezocht met diverse stakeholders.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 94a.
94h	Reactie	<i>In het kader van toekomstbestendigheid van de strook, verzoekt de gemeente Oosterhout onderzoek te doen naar de beschikbare ruimte voor een ammoniakbuisleiding en herbruikbare buisleiding, na aanleg van de waterstof en CO2 leidingen.</i>
	Antwoord	DRC West ziet op de aanleg en het gebruik van één waterstof en maximaal twee CO ₂ -leidingen, inclusief bijbehorende energie-infrastructuur. Andere (toekomstige) leidingen vallen buiten de procedure voor DRC West. In het ontwerp wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met ruimte voor toekomstige infrastructuur door de buisleidingen zo efficiënt mogelijk in te passen. Dit is onderdeel van de ontwerpprincipes van de DRC West en wordt onderzocht in de Integrale Effectanalyse (IEA), zie paragraaf 6.2 van de NRD. Onderzoek ten behoeve van toekomstige buisleidingen is

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		geen onderdeel van de DRC West scope. Wel kunnen toekomstige initiatieven gebruik maken van de informatie die binnen de DRC West wordt vergaard.
94i	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout wenst dat het transport van ammoniak per spoor binnen de gemeente in de toekomst verdwijnt.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 94h.
94j	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt een gelijktijdige aanleg van de waterstofbuisleiding en de twee CO₂ buisleidingen om de hinder voor omwonenden en bedrijven te beperken.</i>
	Antwoord	In de NRD is opgenomen dat we streven naar een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van het project, met minimale impact op de omgeving. Hierbij worden de aanlegmethodes afgewogen om overlast zoveel mogelijk te beperken. Of gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van het MER. Daar kunnen we op dit moment nog geen uitspraken over doen.
94k	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt een gezamenlijke beheersorganisatie.</i>
	Antwoord	Rond het beheer van toegewezen gebieden voor aanleg van buisleidingen van nationaal belang, de zogenaamde PEH (Programma Energiehoofdstructuur) strook, loopt reeds enige tijd afstemming tussen het Ministerie van Klimaat en Groene Groei en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Deze afstemming en uitsluitel hieromtrent is geen onderdeel van de DRC West, maar de DRC West volgt de ontwikkelingen op de voet. Wanneer meer duidelijkheid ontstaat zal bezien worden of en zo ja op welke wijze de DRC West hier rekening mee kan houden. Hier kunnen we nog niet op vooruit lopen.
94l	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt een onderbouwing voor de gehanteerde 7 meter tussen buisleidingen, en verzoekt om mogelijkheden te onderzoeken om de buizen dichter op elkaar te leggen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Ten behoeve van de onderzoeken wordt een afstand van 7 meter hart-op-hart tussen buisleidingen gehanteerd. De exacte afstanden van de buisleidingen van de DRC West ten opzichte van bestaande buisleidingen worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD, waaronder de veiligheidskaders voor waterstof en CO ₂ .
94m	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt rekening te houden met beheersregimes van reeds aanwezige buisleidingen.</i>
	Antwoord	Bij het ontwerp van de DRC West zullen de geldende beheerregimes worden afgestemd met beheerders.
94n	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout vraagt hoe de procedure eruitziet bij locaties waar de buisleidingen buiten de Programma Energiehoofdstructuur komt te liggen, welke ontwerpprincipes hiervoor gelden en welke locaties dit zijn.</i>
	Antwoord	In paragraaf 4.1 van de NRD zijn de ontwerpprincipes beschreven. De DRC West wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. Indien realisatie binnen de PEH niet mogelijk blijkt, wordt gekeken naar andere ontwerpprincipes, zoals bundeling met bestaande leidingen. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD. De locaties waar wordt overwogen om buiten de PEH-strook te treden zijn met u besproken in overleg met uw contactpersonen bij Gasunie.
94o	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout geeft aan dat op plekken waar (water)wegen of andere punten gekruist moeten worden, in sommige gevallen een gebouwde voorziening (kunstwerk) nodig is. Wij zien graag dat in elk van deze gebouwde voorzieningen voldoende ruimte wordt gereserveerd voor de eerdergenoemde extra buisleidingen.</i>
	Antwoord	Wij voorzien vooralsnog geen kunstwerken op de plekken waar (water)wegen gekruist worden of andere kruisingen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Het uitgangspunt van DRC West is om met sleufloze technieken eventuele objecten en belemmeringen zoals (water)wegen te kruisen.
94p	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt dat kwetsbare gebouwen binnen de berekende veiligheidscontour PR10-6 worden meegenomen in het thema externe veiligheid.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. In de volgende fasen van het MER wordt dit nader uitgewerkt.
94q	Reactie	<i>De gemeente Oosterhout verzoekt dat Bedrijvenvereniging Statendam, de bewoners Den Hout, de bewoners Oosteind en ZLTO toegevoegd worden aan de lijst van lokale belangengroepen.</i>
	Antwoord	Dank voor uw signaal over het ontbreken van enkele lokale belangengroepen in de gepubliceerde lijst. In de stukken hebben wij bewust een globaal overzicht opgenomen om de verschillende typen belanghebbenden te duiden. In ons interne dossier houden wij een uitgebreidere en specifiekere lijst bij met alle bekende groepen. Wij zijn dan ook blij met uw aanvullingen. Wij borgen uw toevoegingen in ons dossier zodat zij in het vervolg van het proces zo nodig goed worden meegenomen.
95	202505000	
95a	Reactie	<i>De veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid verzoekt een onderzoek naar de aanwezigheid van (beperkt) kwetsbare en/of zeer kwetsbare gebouwen en/of locaties binnen veiligheidscontouren, aandachtsgebieden en voorschriftengebieden (conform Bijlage VI Besluit kwaliteit leefomgeving).</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		Het thema externe veiligheid wordt onderzocht in het MER, daarbij worden veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies.
95b	Reactie	<i>De veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid maakt zich zorgen over het ontbreken van de analyse van overstromingsrisico's in relatie tot de stabiliteit van de leiding.</i>
	Antwoord	In het ontwerp wordt rekening gehouden met de gesteldheid van de bodem en stabiliteit van de leidingen. Daarbij zijn we in overleg met de waterschappen over hun eisen en wensen.
96	202505001	
96a	Reactie	<i>De omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid vraagt om onderzoek naar (beperkt) kwetsbare en/of zeer kwetsbare gebouwen en/of locaties (conform Bijlage VI Besluit kwaliteit leefomgeving), mede vanwege de ligging buiten de PEH van de waterstofbuisleiding vanaf het Spui.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Het thema externe veiligheid wordt onderzocht in het MER, daarbij worden veiligheidscontouren en aandachtsgebieden in kaart gebracht, waarbij rekening wordt gehouden met de nabijheid van woningen en andere gevoelige functies.
96b	Reactie	<i>De omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid verzoekt om eventuele aanvullende bouwkundige maatregelen om personen te beschermen tegen warmtestraling bij een incident met een leiding te onderzoeken.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 96a.
97	202505002	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
97a	Reactie	<i>De provincie Zuid-Holland laat weten zo snel mogelijk met een inhoudelijke reactie te komen.</i>
	Antwoord	Een formele zienswijze van de provincie Zuid-Holland is niet ontvangen.
98	202505003	
98a	Reactie	<i>De gemeente Hoeksche Waard geeft aan de inhoudelijke reactie te versturen na bestuurlijke besluitvorming.</i>
	Antwoord	Een formele zienswijze van de gemeente Hoeksche Waard is niet ontvangen.
99	202505004	
99a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de aangepaste ligging van het tracé ten zuiden van de Burgemeester Bechtweg en verzoeken om het reeds bestaande tracé mee te nemen in de overwegingen.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO ₂ . In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO ₂ aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
100	202505005	
100a	Reactie	<i>De indiener heeft zorgen dat de buisleidingen onder zijn perceel worden gerealiseerd.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
		bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
100b	Reactie	<i>De indiener vraagt of het is toegestaan om bomen en planten boven de leiding te kweken.</i>
	Antwoord	Uitgangspunt is dat het huidige agrarisch gebruik voortgezet kan worden.
100c	Reactie	<i>De indiener vraagt of er een containerveld aangelegd kan worden op het tracé.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 100b.
100d	Reactie	<i>De indiener vraagt of er teeltondersteunende voorzieningen zijn toegestaan boven de leidingen, bijvoorbeeld het plaatsen van palen tussen de bomen.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 100b.
100e	Reactie	<i>De indiener vraagt of het in de toekomst nog mogelijk is om de laadplaats uit te breiden of de schuur te vergroten.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 100b.
100f	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de mogelijke beperkingen die het leidingtracé met zich meebrengt voor zijn bedrijfsvoering.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 100b.
100g	Reactie	<i>De indiener heeft bezwaar tegen het gebrek aan tijdige communicatie over het tracé.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Het spijt ons om te horen dat u de communicatie onvoldoende vindt. Wij streven naar een zo transparant mogelijk proces. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
100h	Reactie	<i>De indiener verzoekt om de mogelijkheid te onderzoeken om de leidingen naast het oude tracé aan te leggen.</i>
	Antwoord	De DRC-West omvat de aanleg van één buisleiding voor transport van waterstof en maximaal twee buisleidingen voor transport voor CO2. In het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is door het Rijk een gereserveerde strook aangewezen voor buisleidingen van nationaal belang. Uitgangspunt is dat de DRC in deze PEH-strook komt. Die is immers bedoeld om belangrijke energievoorzieningen, zoals buisleidingen voor waterstof en CO2 aan te leggen. Wij wijken alleen lokaal van de PEH-strook af als deze al vol ligt, er (technische of ruimtelijke) belemmeringen zijn of als er ruimte nodig is om belemmeringen, zoals bijvoorbeeld spoorwegen, te kruisen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.1. van de NRD.
101	202505006	
101a	Reactie	<i>Deltalinqs benadrukt het belang van duidelijkheid over de beschikbaarheid en planning van de leidingen, bij voorkeur vervroegd richting 2030.</i>
	Antwoord	De realisatieplanning van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur worden pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
101b	Reactie	<i>Deltalinqs benadrukt het belang van het ontwerp van toekomstbestendige infrastructuur, met ruimte voor uitbreiding en koppeling aan nieuwe verbindingen.</i>
	Antwoord	In de NRD wordt beschreven hoe het onderwerp toekomstvastheid wordt onderzocht. In zowel het MER en de Integrale Effectanalyse wordt onderzocht hoe de DRC zo toekomstbestendig mogelijk kan worden ontworpen.

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
101c	Reactie	<i>Deltalinqs vraagt aandacht voor de ruimtelijke inpassing van de leidingen binnen het haven- en industriegebied, zodanig dat aansluiting of bestaande bedrijfsleidingen en logistieke routes mogelijk blijft.</i>
	Antwoord	Bij de keuze van het ontwerp van de DRC West streven we naar een integrale afweging van milieueffecten, technische mogelijkheden en relevante maatschappelijke belangen.
101d	Reactie	<i>Deltalinqs benadrukt dat het combineren van aanlegmomenten overlast kan beperken, draagvlak van de omgevingen efficiënt gebruik van ruimte kan bevorderen.</i>
	Antwoord	In de NRD wordt rekening gehouden met verschillende aanlegopties en -technieken. Of gelijktijdige aanleg haalbaar en passend is, hangt af van het definitieve tracé, technische en veiligheidsrandvoorwaarden, vergunningseisen en de resultaten van de MER--.
101e	Reactie	<i>Deltalinqs benadrukt dat veiligheid en continuïteit van bedrijfsprocessen bij aanleg en gebruik nadrukkelijk in het MER moet worden meegenomen.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld.
101f	Reactie	<i>De indiener benadrukt het belang van een gelijkwaardige ontwikkeling van de DRC West en de DRC Oost.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 101d.
102	202505009	

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
102a	Reactie	<i>De gemeente Drimmelen verzoekt dat toekomstige aansluitingen op waterstof- en CO₂-leidingen gratis beschikbaar worden gesteld voor inwoners en bedrijven van Drimmelen, danwel dat er middelen vanuit het rijk beschikbaar worden gesteld om de impact te compenseren.</i>
	Antwoord	<p>Hiervoor zijn geen financiële middelen vanuit het Rijk beschikbaar.</p> <p>Onlangs is het aansluitbeleid van Hynetwork voor waterstofaansluitingen verruimd met de mogelijkheid voor een 'Valve Study Agreement' voor derden. Het doel van de VSA is het mogelijk maken dat derden (o.a. gemeenten, provincies, havenbedrijven en netwerkbedrijven) een overeenkomst, met bijbehorende financiële verplichtingen, kunnen aangaan met Hynetwork voor het ontwikkelen en realiseren van een aansluitschema ten behoeve van toekomstige waterstofontwikkelingen. Meer informatie hierover vindt u via: Verruiming aansluitbeleid: Aansluitschema vanuit derden Hynetwork</p> <p>Vooralsnog worden geen koppelstukken meegenomen in de DRC West. Indien gaandeweg de verdere uitwerking één of meerdere aansluitlocaties / koppelstukken bekend worden, zal bezien worden of deze nog mee onderzocht kunnen worden. De randvoorwaarde is hierbij dat de DRC West niet wordt vertraagd. Verder valt het aansluiten van klanten buiten de scope van de DRC West.</p>
102b	Reactie	<i>De gemeente Drimmelen verzoekt in de NRD te verwijzen naar bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt over de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk.</i>
	Antwoord	In de NRD is een toelichting op de Ontwerptafel powerport regio Moerdijk toegevoegd, als raakvlakontwikkeling voor de DRC West.
102c	Reactie	<i>De gemeente Drimmelen geeft aan dat tussen het V&P en het Pp een grote overlap is en dat beide documenten niet geheel synchroon zijn op inhoud. Zij vragen hiervoor nadrukkelijk aandacht.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Wij streven naar een heldere en duidelijke communicatie over DRC West. Wij horen graag van u op welke punten u verduidelijking wenst.
102d	Reactie	<i>De gemeente Drimmelen verzoekt om de lokale gebiedstafels van de Ontwerptafel Powerport, waaronder de ZLTO toe te voegen aan de overzichten van belangengroepen en professionele organisaties in het participatieplan.</i>
	Antwoord	Dank voor uw signaal over het ontbreken van enkele lokale belangengroepen in de gepubliceerde lijst. In de stukken hebben wij bewust een globaal overzicht opgenomen om de verschillende typen belanghebbenden te duiden. In ons interne dossier houden wij een uitgebreidere en specifiekere lijst bij met alle bekende groepen. Wij zijn dan ook blij met uw aanvullingen. Wij borgen uw toevoegingen in ons dossier zodat zij in het vervolg van het proces zo nodig goed worden meegenomen.
102e	Reactie	<i>De gemeente Drimmelen benadrukt het belang van de inachtneming van de interbestuurlijke afspraken die in het kader van de Ontwerptafel Powerport zijn gemaakt.</i>
	Antwoord	Zie antwoord 102b.
103	202505014	
103a	Reactie	<i>De indiener uit zijn zorgen over de veiligheid en continuïteit van het melkveebedrijf door het geplande tracé.</i>
	Antwoord	Veiligheid is een belangrijk aspect en wordt expliciet meegenomen in het ontwerp van de DRC West. De bouw, het gebruik en het beheer worden uitgevoerd volgens strikte veiligheidsnormen en wettelijke voorschriften. Dit wordt ook gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten, die ervoor zorgen dat met alle aspecten rekening wordt gehouden. Paragraaf 5.3 van de NRD beschrijft hoe het onderwerp externe veiligheid wordt behandeld. Uitgangspunt is het minimaliseren van hinder en dat het huidige agrarisch gebruik na aanleg voortgezet kan worden
103b	Reactie	<i>De indiener is van mening dat zijn belangen onvoldoende zijn gewogen.</i>

Volgnr.	Reactienr.	Reactie/antwoord
	Antwoord	Het spijt ons om te horen dat u vindt dat uw belangen onvoldoende zijn gewogen. Wij streven naar een transparant en eerlijk participatieproces. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u altijd contact opnemen met de organisatie van de DRC West of omgevingsmanagers via het contactformulier op www.gasunie.nl/drc-west .
103c	Reactie	<i>De indiener vraagt om aanpassing van het tracé of een maatwerkoplossing.</i>
	Antwoord	Momenteel is er nog geen tracé bekend voor de DRC West. In paragraaf 4.2 van de NRD wordt beschreven binnen welk gebied wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van buisleidingen voor waterstof en CO ₂ en bijbehorende energie-infrastructuur van de DRC West. De DRC West wordt conform het besluit van de Minister van Klimaat en Groene Groei (december 2024) zo veel mogelijk gerealiseerd binnen de strook die in het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) is gereserveerd voor de aanleg van ondergrondse buisleidingen van nationaal belang. De exacte ligging van de buisleidingen en bijbehorende energie-infrastructuur wordt pas in een later stadium van het proces bepaald op basis van de uitkomsten van de onderzoeken zoals beschreven in de NRD.
103d	Reactie	<i>De indiener vraagt om een gesprek met een omgevingsmanager om de situatie toe te lichten.</i>
	Antwoord	Vanaf 1 oktober jl. is contact gelegd met grondeigenaren op wiens grond de leidingen mogelijk komen te liggen. Het kan zijn dat ten tijde van uw schrijven u nog niet benaderd was door ons. Momenteel hebben wij alle betrokken grondeigenaren gecontacteerd. Mocht u onverhoopt niet benaderd zijn, willen we u vragen om contact te leggen met een omgevingsmanager via: https://www.gasunie.nl/drc-west .

Advies van de Commissie voor de mer

In de onderstaande reactie wordt de essentiële informatie aangehouden zoals opgenomen door de Commissie voor de milieueffectrapportage (mer) in hun advies aan de minister van Klimaat en Groene Groei over de Delta Rhine Corridor (DRC) West. Voor het volledige advies van de Commissie voor de mer wordt verwezen naar bijlage 3 van deze Nota van Antwoord.

Essentiële informatie voor de Plan-MER | verkenning en VKB

Hieronder zijn de teksten vanuit het advies van de Commissie voor de mer letterlijk en in het blauw opgenomen. Het betreft de hoofdpunten gericht op essentiële informatie. Onder elk hoofdpunt is een reactie opgenomen, ook rekening houdend met specifiekere aandachtspunten die er onder vallen en onderdeel zijn van het advies. Hierbij worden alleen specifiekere aandachtspunten benoemd waar de minister van Klimaat en Groene Groei een verduidelijking op wil geven.

- Een duidelijk overzicht van alle noodzakelijke besluiten, waar de realisatie en het functioneren van de [DRC West] van afhankelijk is. Reden: zodat voor iedereen duidelijk is waar, wanneer, wat besloten wordt en wanneer welk milieuonderzoek plaatsvindt.
  - De minister van Klimaat en Groene Groei zal voldoen aan dit advies, met de onderstaande kanttekeningen en verduidelijkingen.
  - Uitgangspunt is het overzicht van alle noodzakelijke besluiten om te komen tot de huidige scope, zoals opgenomen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), in paragraaf "2.1 Voorgeschiedenis van het voornemen". Ook in de Plan-MER zal op een vergelijkbare wijze inzichtelijk worden gemaakt welke besluiten van invloed zijn op de DRC West.
  - Het soort waterstof dat door de DRC West buisleiding getransporteerd zal worden, kan iedere soort zijn (grijs, blauw, groen of anders). Het streven is om in de toekomst alleen groene waterstof te transporteren. De processen en initiatieven die hiermee samenhangen vallen buiten de DRC West scope. De DRC West gaat over het realiseren van de benodigde infrastructuur binnen de gestelde scope.
  - Het is niet aannemelijk dat ontwikkelingen vanuit PEH II en andere toekomstige procedures van invloed zijn op de DRC West scope. Uiteraard worden alle ontwikkelingen die raakvlakken (kunnen) hebben met de DRC West gevolgd en wordt afstemming gevoerd hieromtrent.
  - Transport van waterstof en CO₂ via weg, spoor en water (binnenvaart) zijn geen volwaardige alternatieven voor de DRC West omdat via buisleidingen veel grotere volumes op een efficiëntere, minder maatschappelijk belemmerende en veiligere wijze kunnen worden verplaatst.

- Een doorkijk van het gebruik van de DRC-West én de belangrijkste milieueffecten daarbij. Hiermee is straks ook voor het gebruik een milieuonderbouwing beschikbaar.
  - De minister van Klimaat en Groene Groei zal hieraan voldoen conform hetgeen hierover is opgenomen in de NRD en op het detailniveau dat benodigd is voor het Plan-MER.
- Een kaartoverzicht van de delen van het tracé waar specifieke technische en (milieu)knelpunten en/of een ligging buiten de PEH-strook vragen om tracévarianten. Deze geven richting aan het benodigde milieuonderzoek.
  - De minister van Klimaat en Groene Groei zal voldoen aan dit advies door de genoemde kaartbeelden op te laten nemen in de Plan-MER documenten. Met kaarten zullen tracédelen in beeld worden gebracht: zowel de ligging in de daarvoor bestemde ruimtelijke reservering vanuit het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) alsook de plaatselijke ligging daarbuiten. Al het daartoe nodige milieuonderzoek en nadere toelichting zal daarbij benoemd worden op het detailniveau dat benodigd is voor het plan-MER, gericht op de verdere uitwerking in de Project-MER.

- Een uitwerking van tracé-varianten voor deze delen van het tracé en een vergelijking van de milieueffecten daarvan op onder meer omgevingsveiligheid, bodem, water, natuur en erfgoed. Deze uitwerking en vergelijking helpen én onderbouwen keuzes bij de VKB.

- De Minister neemt dit advies ten dele over. Hierbij gelden de onderstaande kanttekeningen en verduidelijkingen.
  - De DRC West ondergrondse buisleidingen worden grotendeels gerealiseerd binnen de daarvoor bestemde ruimtelijke reservering vanuit het Programma Energiehoofdstructuur (PEH). Er is hiermee sprake van één alternatief. Daar waar een ligging binnen de PEH-strook niet mogelijk is vanwege bijvoorbeeld technische aspecten zullen mogelijke optimalisaties inzichtelijk worden gemaakt, met welke afwegingsfactoren de uiteindelijke keuze wordt gemaakt en wat de effecten, waaronder de milieueffecten conform de NRD, zijn. Bij deze uitwerkingen zal niet de term varianten maar ontwerptimalisaties gebruikt worden, omdat het geen varianten betreft zoals die normaal toegepast worden in de MER-praktijk.
  - In de basis wordt rekening gehouden met zowel de huidige, bestaande situatie alsook een voorzienbare toekomstige situatie. Voor een beeld van de toekomstige situatie worden initiatieven en ruimtelijke plannen binnen het onderzoekgebied geïnventariseerd. Ook wordt afstemming gepleegd met de daarbij betrokken stakeholders. Hiermee wordt de integraliteit geborgd en ook dat de DRC West een realistische, in de omgeving passende uitwerking heeft van het beoogde tracé met ondergrondse waterstof- en CO₂-buisleidingen.
  - Om te komen tot een brede, goed afgewogen keuze voor een Voorkeursbeslissing (VKB) zal naast de plan-MER ook een Integrale Effectanalyse (IEA) worden opgesteld. De IEA geeft inzicht in nadere aspecten die inzichtelijk zijn gemaakt en onderdeel zijn van de integrale afweging om te komen tot een VKB. Te denken valt aan aspecten zoals technische haalbaarheid en diverse gevolgen voor de fysieke omgeving.
  - Met betrekking tot omgevingsveiligheid, zijn er diverse onderdelen uit het advies (pagina's 11 tot en met 13) die pas in het Project-MER of tijdens de vergunningen opgesteld en beoordeeld dienen te worden. Voorbeelden zijn een calamiteitenplan en de bereikbaarheid voor hulpdiensten. Hiernaast zijn er ook een aantal aspecten die niet onder de wettelijke mer-vereisten vallen, zoals vernieling en sabotage. Aan deze aspecten zal hetzij in het plan-MER, hetzij in het participatietraject daar omheen kwalitatief aandacht geschonken worden.
- [Inzicht in de toekomstvastheid van de VKB én knelpunten voor toekomstige nieuwe buisleidingen en \(milieu\)uitdagingen daarbij. Reden hiervoor is dat al bekend is dat langs de DRC-West hoogstwaarschijnlijk nieuwe buisleidingen moeten komen.](#)
- De minister neemt dit advies ten dele over. Hierbij gelden de onderstaande verduidelijkingen en kanttekeningen.
  - Het op te stellen plan-MER, de VKB en ook alle daaropvolgende formele stappen voor de DRC West richten zich op de scope afbakening die per december 2024 is vastgesteld, te weten ondergrondse buisleidingen vanaf de Maasvlakte via Moerdijk tot Bostel ten behoeve van transport van waterstof en CO₂. Tussen de Maasvlakte en Moerdijk betreft het één waterstof- en twee CO₂-buisleidingen. Tussen Moerdijk en Bostel gaat het om één waterstof- en één CO₂-buisleiding.
  - De minister kan zich niet vinden in de stelling dat reeds bekend is dat langs de DRC West nieuwe buisleidingen moeten komen, anders dan dat de PEH-strook in algemene zin bedoeld is voor buisleidingen van nationaal belang. De buisleidingen die in de oude scope onderdeel waren van de DRC zullen, indien een initiatiefnemer daartoe stappen onderneemt, in een aparte projectprocedure beschouwd worden. Tot op heden is dat niet gebeurd en is er geen zicht op een dergelijk initiatief.
  - Binnen de DRC West wordt gestreefd naar een optimale ligging van de buisleidingen binnen de ruimtelijke reservering vanuit het Programma Energiehoofdstructuur (PEH), zodat zo veel mogelijk ruimte overblijft voor toekomstige initiatieven.
  - De DRC West zal in de plan-MER duidelijk maken welke volumes via de waterstof- en CO₂-buisleidingen kunnen worden getransporteerd en hoe dit past in het beeld van een toekomst vaste infrastructuur die voldoet aan de voorzienbare behoeften vanuit (inter)nationale industrieclusters. Hieruit wordt opgemaakt welke maatschappelijk-economische meerwaarde de DRC West heeft door het transporteren van CO₂ naar de opslagen onder de Noordzee en het faciliteren van uitwisseling van waterstof tussen industrieclusters.

- Om zuiver te handelen naar de in december 2024 gekozen scope van de DRC West zullen geen uitspraken worden gedaan over toekomstige besluiten rond of verdere uitwerking van mitigatie van risico-toename door ammoniaktransport per spoor en binnenvaart of de benodigde nieuwe tracés voor diepe aanlanding van wind op zee. Wel worden in de breedste zin besluiten en ontwikkelingen meegenomen die de uitvoering van de DRC West (kunnen) beïnvloeden. Dit gebeurt onder de noemer “raakvlakprojecten en meekoppelkansen”.
- Toekomstige initiatieven die gebruik willen maken van de PEH-strook kunnen kennisnemen van de informatie die vanuit de DRC West wordt vergaard, evenals de afwegingen en keuzen die worden gemaakt. Aanvullend kunnen toekomstige initiatieven nadere uitwerking geven aan de eigen scope rekening houdend met de bijbehorende context.
- De minister verwacht niet dat in het MER van de DRC West uitspraken gedaan worden over mogelijke toekomstige initiatieven. Dit wordt onverantwoord geacht, niet wetende wat die initiatieven zullen zijn, wanneer ze ontstaan en op welke wijze ze verder uitgewerkt dienen te worden. Mocht deze nu nog ontbrekende duidelijkheid ontstaan tijdens de uitwerking van de MER, zal bezien worden of en zo ja welke invloed ontstaat op de DRC West.
- De wijze waarop de DRC Oost (tracé naar Duitsland) en de Delta Schelde CO2nnection (tracé naar België) aansluiten op de DRC West zal in nadere afstemming tussen de initiatieven plaatsvinden. De DRC Oost en DSC zijn zogenaamde “raakvlakprojecten” waar rekening mee wordt gehouden, maar die geen onderdeel zijn van de scope van de DRC West. Waar nodig zal, met name in het project-MER, inzicht worden gegeven in cumulatieve effecten.

Essentiële informatie voor de Project-MER | projectbesluit en vergunningen

Met dank neemt de minister van Klimaat en Groene Groei kennis van de Commissie voor de mer adviezen met betrekking tot de Project-MER. Gezien de huidige Plan-MER fase van de DRC West wordt hier nu niet specifiek op ingegaan. In ieder geval worden de genoemde hoofdonderwerpen en de mate van uitwerking onderschreven. Bij afronding van de Plan-MER zal een doorkijk worden gemaakt naar de Project-MER. Ook zal dan een hernieuwd advies van de Commissie voor de mer worden gevraagd, gebaseerd op de dan beschikbare inzichten en informatie.

Reacties op Voornemen en voorstel voor Participatie (VenP) 2023

In mei 2023 is de Delta Rhine Corridor (DRC) met de oorspronkelijke scope formeel gestart. Deze oorspronkelijke scope omvatte het gelijktijdig aanleggen van meerdere buisleidingen en ondergrondse gelijkstroomverbindingen van Rotterdam via Moerdijk naar Chemelot in Geleen en naar de Duitse grens. Het ging om de aanleg van zes buisleidingen voor het transport van waterstof, aardgas, CO₂, ammoniak, LPG, propeen en meerdere ondergrondse gelijkstroomverbindingen. Om dit initiatief kenbaar te maken is in 2023 het Voornemen en voorstel voor Participatie (VenP) van de DRC gepubliceerd. Vanuit de bijbehorende participatie zijn reacties gekomen van stakeholders. De indieners van de reacties zijn gaandeweg de verdere ontwikkelingen rond de DRC op de hoogte gehouden, via diverse brieven en via digitale kanalen zoals websites van het Rijk, Gasunie en betrokken bevoegde gezagen. In de communicatie is duidelijk gemaakt hoe de oorspronkelijke DRC-scope is gewijzigd tot de huidige opgave, waaronder de DRC West. De DRC West documenten die eind 2025 zijn gepubliceerd (VenP, concept-NRD en Participatieplan) geven informatie over de nieuwe scope, de onderzoeksopgave en de wijze waarop stakeholders betrokken worden. Deze Nota van Antwoord bevat de reacties vanuit de participatie daaromtrent en de beantwoording daarvan. Om ook recht te doen aan de initieel ingediende reacties, op de oorspronkelijke DRC van 2023, voegen we bij deze Nota van Antwoord een bundel van de in 2023 ingediende reacties toe die nog betrekking hebben op de huidige scope, van de DRC West. U vindt deze bundel in bijlage 2. Door het kennis nemen van de inhoud van deze Nota van Antwoord wordt ook inzichtelijk hoe in het vervolg van de DRC West rekening wordt gehouden met de onderwerpen uit de initiële participatie, van 2023.

Op de volgende website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) kan eenieder kennisnemen van de oorspronkelijke DRC-documenten, uit 2023, waaronder de toenmalige Nota van Antwoord/ Reactienota in antwoord op het totaal aan reacties die zijn ontvangen tijdens het participatietraject: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/drc>.